(6

Sol Ponent

Rafael TASIS

I ARA ADÉU . . .

Novel.la

TAS-213

I ARA ADEU...

I ARA ADEU...

Novel.la

per

Rafael Tasis

I ara adéu... El somni meu
mai més tornarà a florir.
Ara adéu... però no adéu,
lo mellor teu resta en mi.
Ara adéu... però no adéu.

Joan MARAGALL .

I

Quan arribà al pont mirà el rellotge. No, encara no era l'hora. S'assegué a un dels pedrissos que hi havia a un costat de la carretera, allà on les espesses figueres de moro ~~feien~~ posaven una clapa d'ombra en la solellada de mitja tarda. Feia molts anys, ara ~~se'n~~ hi recordava, ~~que~~ aquell mateix recó li havia servit de refugi, en una de les accidentades partides de fet-amagar que li feien descobrir successivament totes les cales i els roquissers de la costa, tots els suros ferits per un llamp i totes les passeres subterrànies - plenes de terenyines i de basarda- ~~que feien de desguàs per~~ dels desguassos de sota ~~de~~ la carretera.

La descoberta més sensacional havia estat la d'aquell munt de roques que s'aixecava ~~en~~ un dels extrems de la platja. ~~Era~~ Foradat de dalt a baix, ~~com~~ literalment un cràter, el pas de platja es torçava com si fos una galeria. Misteriós recés, profanat ~~per~~ per la curiositat irreverent de la colla de brivalls que s'empaitaven, peus nus o ~~descalços~~ trinxant mitjons i espardenyes pels cantells esmolats de les roques! ~~i que els~~ ~~serví~~ llargues setmanes per a posar en pràctica totes les històries llegides de pirates i de tresors amagats. ~~que conegueren~~! Malgrat la febre que havien posat a prendre'n possessió, a explorar-lo per tots els costats, el misteri resistia, i el promontori es dreçava en els seus somnis d'infant com un castell alterós, de masmorres inviolables i tortuosos laberintes, tan aviat ~~la~~ residència del Dr. Nemo, el fabulós personatge de Juli Verne, com ~~la~~ fortalesa d'uns herois de la més romàntica Edat Mitja, sortits directament de les pàgines de Walter Scott.

En venir cap al pont, per entremig de la polseguera somoguda a cada moment pels automòbils que passaven rabents, la seva atenció distreta s'havia fixat un instant en unes pedres que s'amuntegaven a frec d'onada. Era allò l'imposant tossal de roques que la seva infantesa havia erigit com a símbol de l'aventura i del risc? Segurament. ~~Però~~, per tenir-ne la certitud, li ~~calgué~~ hauria calgut baixar a la platja, cercar l'entrada amagada de la galeria lateral, enfilar-se potser al capdamunt de l'exígua acumulació de pedres

(Ho recordava també! ... l'esforç!)

rosegades per la mar per tal de trobar l'obertura del cràter? Valia la pena? No seria anar a cercar una desil.lusió lamentable, destruir amb una realitat a mesura d'home fet la grandesa que veien els seus ulls d'infant?

Tornà a treure's el rellotge. No, encara no era l'hora. Resistí a la temptació de mirar cap al costat per on la carretera davallava cap a l'altre poble, cap a la platja poblada de pins entrebarrejats amb cases blanques i torres pretensioses. Per allà pujaria ella, graciosa i lleugera...

Però, vindria? Valia més no mirar en aquella direcció. El cor li dictava de vegades absurdes prohibicions, admonicions basades en obscurs presagis, que valia més no discutir. La raó callava i es sotmetia gairebé sempre al dictat irracional. No. Valia més no mirar. Ja vindria: li ho havia promès, i ell estava segur que no mancaria a la seva paraula.

Per damunt de les pannes de la figuera de moro les fruites verdes i punxents desafiaven qui volgués collir-les. De dintre, alguna vegada, eren dolces, però calia tota una tècnica especial per a arrencar-les de la planta, i per a evitar els fiblons aguts i les finíssimes arestes que les defensaven. Els dits havien d'ésser prims i àgils, les mans i els braços prou destres per a introduir-se entre les fulles molsudes i ovalades de la mata i sortir-ne indemnes amb el fruit. Després les figues de moro calia obrir-les amb tota cura i despendre'n la pell gruixuda... S'ho valien, almenys? Feia tants anys que no n'havia menjat! Però el seu paladar havia après a conèixer d'altra fruita més exquisida: peres sumptuoses de França, maduixes perfumades d'Aranjuez, fresca delícia dels mameis cubans, consistència sucosa de les pinyes de Califòrnia... I a llur costat tota la varietat de les hortes catalanes; els prèssecs de carn groga i sencera, les cireres ensucrades, els melons glaçats i dolços, un punt verdelosos, el moscatell daurat com grans de sol, les figues vermelles que degoten mel, feien una simfonia de gustos, en la qual l'aspror farinosa d'aquells fills salvatges de l'Africa no podia trobar encaix.

De petit li agradaven, sí. Ara, que no era pas ell qui els collia, sinó Llo-

renç, sempre amatent a donar satisfacció als altres, desinteressat amb els amics fins al sacrifici, que només perquè els vailets que el voltaven, tots més petits que ell, deien que tenien ganes de menjar figues de moro, ja havia d'enfilar-se al marge, exposant mans i braços a les esgarrinxades per poder llançar a la voracitat dels companys de joc la fruita cobejada. Pobre Llorenç! Sempre havia estat igual. I la gent, que el tenia per un egoista empedreït!

De la banda de mar li arribà una tènue alenada de frescor. Enllà de l'altre marge de la carretera endevinava la blava estesa de l'aigua, les randes d'escuma que dibuixaven la petxina de la platja. A ran d'horitzó, damunt del tènue fil on finia la mar - a penes si un punt més blava que el cel resplendent,- unes veles es gronxaven peresoses. En la mateixa ratlla que unia les dues immensitats, un fumerol gris cofava la silueta d'un transatlàntic que s'apropava a Barcelona. Hauria pogut dibuixar a ulls clucs el paisatge, només que els dits haguessin sabut obeir els dictats del pensament i traduir la visió interior en ratlles precises damunt un tros de paper. Llorenç l'havia posseït de sempre, aquest do, sense mai fer-ne gaire cabal: ho havia considerat una cosa tan natural com saber respirar, menjar o dormir. En canvi, sovint li havia dit com envejava - no, envejar no, perquè era incapaç d'enveja - com admirava la possibilitat que tenia el seu amic de descriure amb mots un espectacle o una passió, de fer parlar amb el llenguatge dels homes la naturalesa, de suggerir en una breu frase tot un món, en un sonet una dona i tots els sentiments que desvetlla la seva bellesa.

- Posar verd allà on veus verd i una ratlla torta on ha d'haver-hi una ratlla torta, no té cap mèrit - repetia Llorenç.- El que costa és de transportar l'essència d'un paisatge en les mateixes paraules que ens serveixen per a escriure una carta qualsevol, revelar amb quatre versos tot el que pensa i sent un home... El que faig jo és copiar; tu interpretes.

Novament es mirà l'hora. Les quatre i tres minuts. ~~Ara~~ No podia trigar. S'havia endut un llibre i el fullejà ~~a l'atzar~~ per distreure l'espera. Llegí a l'atzar:

Last night, ah, yesternight, betwixt her lips and mine
There fell thy shadow, Cynara! thy breath was shed
Upon my soul between the kisses and the wine;
And I was desolate and sick of an old passion,
Yea, I was desolate and bowed my head:
I have been faithful to thee, Cynara! in my fashion.

Llegí el poema fins al capdavall i deixà que els versos, amb llurs mots forasters i llur ~~melodia~~ musica un xic indecisa, cantessin dintre seu. Després, acomboiat per la melodia, llur sentit el penetrà. Fidelitat a la passió d'adés, fidelitat a l'amor de debò, a l'única amada, malgrat els besos d'una boca mercenària i les danses folles i els vins de la disbauxa. Et sóc fidel, oh Cynara! Fidel, a la meva manera...

- Què llegeix? Versos?

Era ella. El llibre, el paisatge, els records, tot s'esvaní per deixar lloc a la imatge de la noia que ara ~~tenia~~ era dreta davant ~~d'ell~~ seu, somrient, amb un pom de ginesta a la mà. L'home es sentí a punt de balbucejar, ~~com, d'adolescent,~~ igual que en l'adolescència, quan qualsevol cosa era prou per fer-li perdre l'aplom i encendre-li les galtes de timidesa.

- Sí. Són d'un poeta anglès. Ernest Dowson. No el coneix?

- No. Però no té res d'estrany. ~~Si jo no sé res!~~ Sé tan poc de res! Estic segura que no ha parlat mai amb ningú més ignorant que jo! D'anglès ~~no sé res més que~~ només sé les quatre fórmules que van quedar-me de l'escola i que he anat refrescant al cinema: Good morning... All right.... Come in...So long...No se'n rigui! Són bonics, aquests versos?

- Sí...Elegíacs. El poeta enyora el vell amor...

- Tristos, ja ho veig. Vostè que en sap, digui-m'ho: per què la majoria dels versos han d'ésser tristos?

- Sunt lacrymae rerum... Perdoni'm! Són les llàgrimes per les nostres disserts, que de vegades ens consolen del que ha passat, o del que no ha pogut passar...

~~La confusió de l'home en excusar-se de la citació havia estat gairebé còmica.~~

Ella es posà a riure.

- No m'ha de demanar perdó... Al contrari, sóc jo qui hauria de fer-ho per

saber tan poques coses i voler parlar amb vostè, que en sap tantes... Ja veu què en surt, d'accedir a tenir tractes amb la ignorància... Sí, és veritat, les llàgrimes ens aconsolen...Però és més bonic de riure, no troba?

- Es clar! Sobretot quan encara no es tenen vint anys...Prou que les llàgrimes vénen després sense que les busquis!

- Oh, no es pensi! Poden semblar coses minúscules, però les noies també tenim disgustos, sentiments forts que s'esbraven en llàgrimes de desconsol... Si sabés les vegades que m'he sentit desgraciada! Moments que em semblava que aquell dolor tan fort no podia tenir altre sortida que la mort! I després no em sabia avenir que hagués passat un disgust tan enorme per tan poca cosa...

Va riure i, animada pel somriure d'ell, continuà:

- Em recordo de la vegada que em vaig creure (estar) ben enamorada del professor de francès... Jo tenia catorze anys. Qué ridícula devia estar! Esprimatxada, pàl.lida, creixent a batzegades cada vegada que tenia una malaltia... Amb unes trenetes que em penjaven a cada costat i que vaig tallarme així que vaig poder convèncer la mamà... El professor era un bon senyor que aleshores em semblava l'ideal de l'elegància masculina i de l'espiritualitat, perquè ens (ens?) llegia i comentava versos de Lamartine i de Musset. Jo començava de llegir novel.les franceses. Dumas pare, Gyp, Georges Ohnet, Pierre Loti... Fins i tot uns volums desaparellats de "Les Mil i una nits", traduides pel Dr. Mardrus, que el meu pare tenia a un recó de biblioteca i que van entusiasmar-me. Esgarrifi's! A classe hi havia una epidèmia d'orientalisme. Totes ens posàvem noms àrabs, indis o que ens ho semblaven: Roxana, Fàtima, Haidé, Namuna, Aziyadé, qué sé jo! Jo m'havia engrescat amb el paper de Dinarzada, la germana d'aquella sultana que conta les històries de les mil i una nits. Deu ser perquè sempre m'ha agradat que em contessin històries. Em vaig apropiar del seu nom. Sinó que era massa llarg. De Dinarzada aviat vaig passar a ésser Dina...

Dina ! Si n'érem de ximpletes ! I no era pas jo sola: totes estàvem enamorades de Monsieur Servais, com es deia el professor de francès. Ens barallàvem i tot, per si ell havia mirat més a l'una que a l'altra. Un dia vaig passar-me tota la tarda plorant, perquè a la classe ens va recitar no sé quina "nit" de Musset, aquella que comença amb

Poète, prend ton luth et me donne un baiser

i es va estar tota l'estona contemplant la Madrona Bargués, la Fàtima. Tant si s'ho creu com si no ! Tota la tarda del dijous plorant, sense voler anar al cinema, tancada a la meva cambra. Vaig agafar un mal de cap ! Al cap de dos dies, vàrem tornar a tenir classe de francès i el pobre Monsieur Servais, no sé perquè, em va semblar tot un altre; vaig adonar-me de qui sap les coses : que duia

coll i punys de cel.luloide, que tenia els bigotis caiguts de les foques del Parc i que no me l'havia estimat mai!... El meu veritable amor era en Ramon Novarro, de Ben-Hur!

Va esclatar a riure. La seva rialla sonava fresca com el soroll de l'aigua entre les pedres d'un rierol. Havien deixat la carretera i pujaven poc a poc per un senderol que travessava un bosc de pins i després s'enfilava cap amunt d'un pujol. A mesura que s'enfilaven, el paisatge s'obria com un ventall, i cada vegada que es tombaven cap a la mar l'estesa blava que envaïa el món era més gran i més petits els puntets foscos o acolorits dels nedadors que començaven a esquitxar la riba.

- Ara ves perquè li explico tot això!- seguí la noia.- Deu pensar que sóc una beneita. A hores d'ara ja deu estar penedit d'haver sortit a fer aquest passeig amb mi...Quina conversa puc tenir jo amb vostè, que ha vist tant de món i sap tantes coses? Si algú hi surt guanyant, sóc jo, per força. Totes les amigues del casino m'envejarien això de tenir amistat amb un escriptor famós com vostè...Però no els ho diré pas...Em sembla que aquesta coneixença és com un secret que hem de guardar entre tots dos ...

-I li agrada, això de fingir un secret en comú?

- Es clar que sí! A totes les noies ens agrada, de tenir secrets! I després, ja ho sap, havia llegit tantes vegades els seus versos i les seves novel.les, que ja em semblava mig conèixe'l abans d'haver-lo vist... De seguida vaig endevinar que era vostè, i vaig tenir una alegria!...Es clar que ja havia pogut veure retrats seus en els diaris, però els retrats, no troba? mai no s'assemblen del tot a les persones. Queden morts, glaçats, sense vida ni moviment... Fixi's des d'aquí, quina vista que es veu! Més d'una vegada hi he vingut per contemplar-la. Tant de mar,tant de cel, aquelles muntanyes de color gris blau i aquestes mates de ginestera florida...¿No li agrada la ginesta? A mi sempre se'm presenta com si fos una temptació de la muntanya, una mena de fada que t'allarga els braços daurats de joies. I no ho puc resistir, haig de fer-ne un pom. Sortint del poble se'n troben unes mates i m'hi he hagut d'aturar a collir-ne... Però després me l'enduc a casa i l'olor que fa em mareja. Es com si la muntanya, amb totes les seves flaires, se m'ha gués ficat a la cambra i

Es veu ben bé

m'oprimís la respiració. ~~Deu fer-ho~~ que és una flor ~~de l'aire lliure~~ salvatge, que no és feta per estar-se tancada entre quatre parets ni per morir-se en un gerro, sinó per llançar claror i olor entre mig dels pins...

- Es veritat...La ginesta té un perfum molt feixuc...Però és tan ~~bella~~ bonica!

- Després penso que valia més que no l'hagués collida, però l'impuls primer, en mi, és el que mana... Pobre ginesta! Sap ~~el~~ què podria fer, d'aquest pom? Llançar-la al mar, ben escampada... Morir per morir, em penso, que pobres flors, trobaran ~~que la~~ una mort ~~és~~ més digna d'elles, entre la bromera de les onades que en l'aigua morta d'un pitxer...Però jo vaig parlant, parlant a la babalà, i no li deixo dir ni un sol mot... Per què no parla també, vostè? M'agradaria que m'expliqués tantes coses! Per què escriu, per què ha fet els seus llibres, com ~~ha estat~~ fou que ~~ha tingut~~ va tenir la idea de crear els seus personatges, per què la Maria Gloria és rossa i no bruna i per què el Xavier de ~~"Claror de cendra"~~ "Sol ponent" es mor, quan hauria pogut ésser feliç...Es allò mateix que li deia dels versos, no en faci cas... A mi m'agradaria que tots els llibres, que totes les coses ~~s'~~acabessin bé... Voldria que tothom fos alegre, que tot respirés joia i no pas que, com en els llibres, la mort, ~~la malaltia, la desgràcia~~ i el dolor vinguessin a entrebancar els amors ~~i a endur-se'n les vides~~... ~~I~~, No es pensi, les coses que s'acaben malament també m'agraden...Però d'una altra manera. Va al cinema, vostè? Jo, molt. I, de vegades, les pel.lícules americanes, que sempre acaben bé, m'embafen, ~~i~~ penso que tampoc no deu ésser així, que a la vida no tot deu anar tan bé com en aquelles històries, que els xicots no deuen ésser tots tan ~~bells~~ ben plantats com els que hi surten, ni les dones ~~tampoc~~ tan boniques...

Tornà a posar-se a riure.

- No ho són, per sort! Si totes les que em volten fossin com estrelles de cinema, ningú no se'm miraria.

~~Ell~~ Anà per protestar, però ella l'aturà amb un gest.

- Ja ho sé, que no sóc allò que en diuen "una bellesa". Els miralls de casa són molt clars i els ulls no els he tingut tampoc mai entelats... El nas una mica massa curt, la boca massa carnosa, el front ~~molt~~ ample... Els ulls, posem que estan bé, però

els cabells són d'un color que no és ~~ni~~ negre ni ros... Una mica massa alta, també ; les noies baixetes tenen més partit; la meva mare m'ho ha dit ~~sovint~~ prou i ja sé que té raó... ~~Però~~ A mi tant ~~se me'n dóna?~~ me fa! No parlem de mi; ~~però...~~ em faig pesada, oi? Digui, és veritat que les coses boniques han d'acabar malament o ~~que han d'~~ bé poden acabar bé? I parli, sense deixar-se interrompre, que ja veig que si no, no li sentiré la veu, i serà culpa meva.

S'asseia damunt una pedra, a l'ombra d'uns pins que es dreçaven gairebé a frec de la carena. ~~I feia~~ Va fer un signe al seu acompanyant perquè s'assegués al seu costat. Però ell continuà dret.

- Què ~~li~~ haig de dir? Que no ho veu, que tot això que em conta m'interessa molt, que tot el que vostè diu m'interessa? ~~I~~ En canvi, ~~em~~ temo que les coses que jo pogués explicar-li no tindrien cap valor per vostè... Els meus llibres, els meus versos, un cop els he fet ja són com uns fills meus que anessin pel món tots sols, ~~i~~ sense que jo pugui fer res per evitar-los males freqüentacions o costums perniciosos. Cada lector que hi entra en contacte els interpreta o els assimila al ~~seu esperit~~ que és ell, els converteix en ~~pasture~~ nodriment dels seus somnis o en substància de les seves il.lusions. ~~Són més d'ell que meus...~~ Li, pertanyen més que a mi... Jo els veig lluny, molt lluny, distants del meu ésser actual, superats per les noves preocupacions i per les passions que han vingut a suplantar-los en el meu esperit d'ençà que ~~fer~~ fer en creats... No hi ha res que faci més angúnia que el llibre que acabes d'escriure: el millor sempre ~~serà~~ és el que vindrà... Però per què li dic tot això? ~~No~~ Veu com hi perd, de deixar-me parlar a mi?

- Al contrari! Vull que em digui coses de vosté... Segui aquí.

Ell havia ~~parlat~~ començat amb mots lents, dits en veu baixa. ~~Com~~ Sempre, ~~quan anava endinsant-se~~ que s'endinsava en un tema ~~que l'interessava,~~ interessant, la seva paraula es feia més càlida i més precipitada . Quan se n'adonava, tenia punt a reprimir-se. Li feia por, parlar d'ell. Però la invitació de la noia era imperiosa i semblava sincera. S'assegué en una roca, una mica separat d'ella, i continuà, mirant cap al mar.

- ~~S'~~ Acaben bé o malament les coses a la vida? Han d'acabar bé o han d'acabar malament? Qui ho sap? Ningú no podria dir-ho. ~~I~~ I potser això és el secret més gran d'aquesta existència. ~~Aquest deu ésser el~~ Segurament és el secret que fa la veritable força de Déu,

el secret que, malgrat tots els progressos de la ciència, l'home no arribarà mai a poder-li arrencar... Per què una història acaba malament i aquella altra bé? Per quins set sous uns homes són feliços i uns altres malaurats? Hi ha una justícia, en aquest món o en un altre, en aquesta vida o en una de venidora, que compensi i recompensi els dolors i les vexacions, que ens cobri a un preu més o menys elevat la nostra felicitat terrena? I per què, en canvi, hi ha hagut homes que han sabut extreure d'un gran sofriment o d'una sèrie de fracassos, una gran felicitat i un doll inestroncable de bellesa per als altres? Pensi en Beethoven, per exemple... L'artista té tendència a trobar més temes d'inspiració en les coses que s'acaben malament, amors dissortats i vides truncades, que en els happy ends que fan la fortuna dels films americans. No és pas, em penso, perquè cregui que val més que les coses s'acabin malament que bé... Per la meva banda, no puc acusar-me conscientment d'haver mai tingut aquest mal pensament, ni tan sols envers els meus pobres personatges. Sempre he desitjat de tot cor que els meus consemblants fossin venturosos... Però deu ésser allò dels pobles feliços, que no tenen història... Els amors feliços tampoc en tenen: Van casar-se i van tenir molts fills... Aviat s'acabarien així, les novel.les, no troba? Si no hi ha història, pobres de nosaltres, no podem fer res.

- Sí, és clar... Però tanta gent hi ha que s'acontenta amb aquest desenllaç, encara que la història hagi d'ésser més curta! Tants n'hi ha que renuncien per endavant a tota aventura a canvi de la felicitat!

- Vol dir que així l'aconsegueixen? Ha llegit alguna novel.la de l'edat mitja? Generalment s'acaben bé... Tots aquells cavallers que es llançaven mons a través, lluitant amb dracs, fetillers, heretges, salvatgines, bandolers i corsaris barbarescos, que sofrien captiveri, turment i ferides per assolir l'amor de la seva estimada, tots aquells Parsifals i Amadis, Tirants, Lancelots i Palmerins, ens venien a demostrar, però, que la felicitat s'ha de guanyar, que el seu preu mai no és prou elevat... Si un d'ells fracassava pel camí, moria feliç, perquè el que l'havia guiat fins a aquell mal pas era l'amor de la seva dama... Tota aquesta gent que fuig de les aventures per confinar-se en una tranquil.la felicitat es troba molt sovint que, en lloc de la felicitat, allò que els volta és una presó monòtona i un trist captiveri el que es pen-

saven que seria un amor sense núvols. ¿S'acontentaria vostè amb aquesta felicitat que sembla gratuïta i que després es paga més cara que la més esbogerrada de les aventures?

- No ho sé... Em sembla que no... Quan sóc en indrets com aquest, i veig una estesa de terres i de mar i de cel, i sento aquest vent que bufa i el sol que travessa les branques, em dic que la vida és una cosa molt bella i molt gran i que no hauríem d'empetitir-la amb càlculs ni amb covardies... Però quan em trobo a casa, o entre les amigues, al casino o a la piscina, amb ~~tots aquells~~ noies benéites i xicots insubstancials, em penso que sóc com un d'ells, una de tantes, que no haig de fer res més que deixar-me endur ~~per la~~ pel corrent de la vida que em volta... Ballar, flirtejar sense malícia, divertir-me tant com pugui, no fer gran cosa, llegir quatre llibres sense encaparrar-m'hi ~~gaire~~ massa, ~~i~~ Ah! i esperar que surti el nuvi que m'instal.larà amb tots els ets i uts en la vida matrimonial per fer-hi el paper que hi ha fet i hi fa la meva mare, ~~com~~ i les altres dones casades que em volten... La vida és això, es veu. ¿Què ~~més hi ha a~~ pot fer-se, sinó?

- No puc contestar-li... Mai no m'he aturat a rumiar-ho... Però sí que ho sé... La primera cosa, la més important, l' única que redimeix de totes les ~~decisions i~~ feines i de tots els ocis i ~~[illegible]~~ que ho compensa tot, bons o mals desenllaços, errors o encerts, és estimar. Sense amor, sense veritable amor, tota unió es converteix en una comèdia, en un ~~ficció~~ engany. L'amor, en canvi, sap transformar ~~l'~~ la més audaç aventura ~~més agosarada~~ en un plàcid recer de ~~la~~ felicitat i la quietud més monotona en la més trasbalsada de les ~~aventures~~ odisseés... Tot el bé que li desitjo - i n'hi desitjo molt, tot el que pugui haver-hi disponible en aquest món per a una noia bonica - es pot resumir en aquests quatre mots: que estimi i que sigui estimada de debò.

- Gràcies! Com que jo sóc ambiciosa, en el fons, també és això el que espero de la vida i bé em refio de trobar-ho...

Es tombà cap al seu acompanyant i ~~sell~~ el mirà, mig greu mig somrient, en els ulls. Els d'ella eren d'un gris clar, líquid, en el qual passaven com unes ones canviants de blau i de verd, mirall profund que ~~transformava~~ sublimava les harmonies del paisatge. I l'home s'hi veié també reflectit un moment, minúscul. En aquella imatge ~~minúscula~~ diminuta de si mateix que dormia al fons de la mirada límpida de la noia, es repetien també totes les arrugues

que ja solcaven el seu front, el plec cansat de la boca que un dia havia estat fresca, la fina xarxa de ratlles dels polsos, els brins d'argent entre la forra negra dels cabells? No podia ~~veure-ho~~ distingir-ho, ni en aquell moment hi pensà. Va estendre la mà dreta i la de la noia s'hi anà a arraulir com un ocell. L'abandó fou momentani, però, i es transformà en una franca encaixada d'amics.

- Ens n'hauríem d'anar cap avall, no troba? Com passa el temps! Aquelles ombres violetes que s'allarguen sobre el mar deuen voler dir que el sol se'n va a jóc darrera les muntanyes... Baixem..?

Emprengueren el retorn. En els indrets més rostos, ell oferia una mà que sovint ~~ella negligia~~ la noia refusava conscient, segura de les seves forces. No era ella la jove? Sota la roba lleugera, la carn s'endevinava dura, teixida amb muscles afuats i amb nervis sense defallences. No gaire lluny ~~d'ella~~ passaven unes colles d'estiuejants xerroloses, gent jove amb vestits clars. Algun xicot saludà amb un crit amical la noia, i ella correspongué amb la mateixa brusca franquesa.

- No diran res les seves amistats, si la veuen amb mi? - no pogué estar-se de preguntar, uns minuts després, el seu acompanyant.

- I ara! Què n'han de fer? No sóc ben lliure d'anar amb qui vull? No hi ha pas cap mal!

Semblava una mica irritada. S'aturà un moment, encesa de galtes.

- Sap què hauria de fer? Es un favor que li demano, i em penso que no me l'hauria pas de negar. Tutejar-me. No sap l'angúnia que em fa quan el sento que em diu de vostè! No tinc record que ningú m'hi hagi tractat mai! Ja sap com són les noies i els xicots d'avui: ~~així que es coneixen ja es tutegen~~ de seguida ens diem de tu... I quan sento els vostès que vostè em dedica sento com si m'anés tornant poc a poc una senyora respectable, carregada d'anys i de sacsons... Oi que sí que em tutejarà?

- Em podria ésser filla, és clar! Però nosaltres, en el nostre temps, no teníem el "tu" tan fàcil, ja deu saber-ho... Era una prova d'intimitat, que costava d'atorgar, una demostració de confiança i d'amistat que no es donava així com així...

- Però a mi bé pot donar-me-la! Quedem, doncs, que la ~~vinent~~ vegada ~~que vé~~ que ens

veurem em tutejarà?

- La vegada que vé? Quan serà? Demà?

- Esperi's... Demà potser no podré: haig d'anar amb els meus germans a casa d'uns amics. Demà passat, sí... Al mateix lloc i a la mateixa hora ... Li ve bé?

- Es clar que sí!

- Entesos, doncs, pel tuteig?

- Però si encara no sé com es diu!

- Potser sí! Aviat serà feta la presentació: Francina Valldaura, divuit anys, soltera, sense ofici... Què més? ~~Si~~ Ja ho sap tot, de mi!

- Francina...Es un nom bonic... Pero jo voldria demanar-li un favor.

- Digui. A canvi del tuteig, bé puc concedir-li.

- M'agradaria dir-li aquell nom que ~~m'ha explicat que~~ s'havia posat de petita: ~~Haidé~~ Dina. Ningú no li ho diu mai?

Francina es posà a riure.

- Mai! Només alguna vegada la Madrona, quan em troba i té ganes de fer-me enrabiar amb el record del mestre de francès... A casa no ho han sabut mai...

- M'ho permet, doncs, Francina?

- ~~Sí~~.

- Gràcies. Un altre favor encara, i és l'últim.

- De debò?

- De debò. Aquest pom de ginesta, que volia llençar al mar, dongui-me'l...

- L'hi llençarà vostè?

- Potser sí. Me'l dóna?

- Tingui. Fins a demà passat, doncs?

- Fins a demà passat, ~~Haidé~~ Dina.

- Amb tuteig?

- Amb tuteig.

La veié allunyar-se, amb ~~si seu pas àgil i segur~~ el seu pas àgil i segur, carretera avall. Tornà a mirar les figueres de moro, ara submergides en una ombra morada que s'espessia ràpidament. I emprengué el

~~seu torn~~ el camí del seu poble, estrenyent a la mà el pom de ginesta. Li semblava que hi sentia una olor que no era la de la flor, una olor que dominava la flaire feixuga de ~~pol·len~~ les petites papallones grogues.

Quan arribà a casa seva posà ell mateix el pom en un gerro de la seva cambra. Amb la finestra oberta, ~~que donava~~ cap a ~~la banda de~~ marina, la sentor salabrosa de la ~~mar~~ platja li entrà barrejada amb el perfum de la ginesta. ~~I la il·lusió~~ Però d'aquella ~~flaire~~ olor singular que li semblava sentir-hi dominà encara, i tota la nit omplí les seves narius, ~~transportà al~~ introduint en el seu somni les imatges que evocava. Uns ulls grisos, molt oberts, molt grossos, d'una limpidesa de mirall mai ~~enllacat~~ entelat, ~~en els quals~~ on es reflectia la imatge minúscula d'un home de cabells negres...

I I

Passava per un corredor que duia del menjador a la seva cambra de treball i s'aturà un moment - només un moment - davant l'ample mirall de marc daurat que ocupava un pany de paret, ~~al~~ damunt d'una calaixereta. La llum hi arribava de costat i li donava unes perspectives estranyes. Com en alguns retrats del Renaixement, la imatge que s'hi reflectia, lluminosa i vivent, es destacava damunt un fons obscur on dormien unes formes indecises. Mobles, monstres? La cara bruna, els cabells negres, rebels a la pinta, la lleu corba del nas, el traç rotund de les celles, els ulls que sovint s'absentaven de la realitat... tot allò li era conegut de sobres. ¿Per què s'hi fixava, doncs?

Sentí uns passos - Mercè, segurament, o bé la minyona, - i s'afanyà a recórrer el tros de corredor que encara el separava del seu despatx. Hi entrà, tancà la porta com cada dia, però en lloc d'instal.lar-se darrera la taula plena de papers i llibres, anà cap a la balconada que s'obria de cara al mar i entreobrí les persianes per guaitar la platja, enllà de la via del tren i del passeig de palmeres migrades.

Sota els tenderols ratllats, entre les casetes de fusta i de tela, els banyistes començaven d'escampar-se per la sorra, s'arriscaven a trenc d'onada. De tant en tant, una silueta esvelta - una noia - cenyida amb un mallot de colors vius, que feia més fosc encara el to colrat de la seva pell, el cap cofat amb la gorra de cautxú, travessava d'una correguda la platja i es llançava a l'aigua. Estigué temptat d'anar-hi ell també. Havia passat mala nit i el cap li feia mal. La freda abraçada de la mar matinal potser l'hauria eixorivit. Ho deixà córrer.

Els ulls se n'anaren cap a una tela que penjava damunt de la seva taula d'escriure. Sempre se l'havia estimat, aquell retrat. A Barcelona tenia d'altres pintures més modernes de Llorenç Badia, i els retrats que diferents artistes li havien fet i que fixaven diferents èpoques de la seva vida: ~~aquell~~ el de Casas era de quan va casar-se; el de Canals li recordava ~~aquell~~ un viatge per Itàlia i el llibre que va dur-ne, un tar-

mar; Domingo l'havia representat, com un anacoreta, magre i colrat, en una tela molt austera de color, en aquell moment de crisi espiritual que l'allunyà per sempre més de l'actuació política... Llorenç, que l'havia volgut "mapar", com ell deia, d'altres vegades, no s'estava de criticar, cada vegada que el veia , aquell producte dels seus anys inexperts.

- Aprenent desmanegat! I carregat de pretensions, per acabar-ho d'adobar! No sé com gosaves agafar els pinzells i embrutar les teles!- s'interpel.lava a si mateix quan havia d'enfrontar-se amb el retrat del seu amic.

Però aquest la pintura. estimava. On hauria anat a cercar els seus vint anys, sinó en aquell retrat de colors agressius i formes cantelludes, però on el foc cremava en ulls i front, mentre la boca tenia un dolç dibuix de fruita madura i el cabell es crespava desafiador? El coll de la camisa s'obria damunt un pit musculat, un bigoti lluent cobria el llavi superior, i la mà dreta estrenyia un llibre - "Les Fleurs du Mal", prou se'n recordava! - Tota la ingenuïtat impetuosa dels seus vint anys, barreja d'audàcia i de timidesa, de somnis folls i de turmentadors escrúpuls, de fam de glòria i de menyspreu de la fama, d'orgull encès i de defalliments sobtats davant la perfecció de les obres dels altres, transparentava en aquella tela. Llorenç era igual. Quan un es desesmava, l'altre li recordava el camí emprès i la fita a assolir: la bellesa. Quan la fe de l'un s'esfondrava, la de l'altre la tornava a reanimar amb l'ardència de la seva flama.

No era això, el desig de glòria, l'afany de fer-se seva la inspiració i de domar el cavall desfermat de la poesia, que l'atreia ara en aquell retrat. Era una altra cosa més simple: el cos jove que s'endevinava en la pintura inhàbil, la sang que bullia en les venes, la boca insaciable, els ulls plens de gosadia. Només allà trobava aquella imatge verídica de la seva joventut - morta per sempre. No era també que cercava en aquell mirall ombrívol del passadís, on la seva silusta es retallava damunt un fons de tenebres? No era això igualment que ahir volia trobar en els ulls de Francina - de Dina - en el curt moment que s'hi va veure reflectit?

Es passà una mà pel front i s'assegué a la seva cadira. El treball havia esde-

vingut, feia anys, una disciplina per a ell. El volum anyal de versos, la novel·la cada dos anys, el llibre d'assaigs que de tant en tant recollia el seu pensament sobre mil temes diversos, tot això s'havia convertit en una habitud tan regular com la tasca d'un obrer o la rutina d'un empleat d'oficina. Nulla dies sine linea s'havia fet, sense ~~que ell se n'adenguós~~ ell adonar-se'n, el seu lema. Amb facilitat o lentament, el seu treball avançava, els llibres es feien, sortien de les premses, s'arrengleraven als prestatges d'aquella llibreria que havia estat de la seva mare i, un temps, refugi del sentimentalisme romàntic, en dos o tres volums gruixuts i il·lustrats amb gravats a l'acer, de Pèrez Escrich, o Ibo Alfaro, ~~o Fernández y González~~.

Ara ~~tenia~~ havia començat un poema que reprendria la vella història de la filla del rei d'Hongria. Damunt la taula ~~hi havia~~ feia el llibre ~~en el qual~~ on l'anònim frare medieval havia explicat la meravellosa i exemplar narració del monarca " o de sa fila la qual fo muler del comte de Proença". El llegia i rellegia i s'encisava en la frescor del llenguatge.

..."E quan hac estat lo rei així un gran temps los barons e los comtes pensaren-se que el dol de la regina seria passat. E acordaren-se que li diguessen que presés muler per ço que el regne no romasés a gents estranyes per fretura de rei" ...

El rei d'Hongria ~~ha~~ havia perdut la muller, la dona més bella del món, i el seu dolor l'absorbeix totalment. Els cortisans, ~~però~~, servidors dels interessos de la corona, li aconsellen que es casi de nou. ¿I quin millor casament pot fer que amb la noia més bonica, més virtuosa, més perfecta del reialme? Tant se val que aquesta noia sigui la seva filla. Els cortisans troben raons suficients per a justificar l'incest. La raó d'Estat ho cobreix tot.

Tot, menys l'horror de la noia davant aquella unió criminal a la qual volen obligar-la. I el seu pare, que al començament es negava a acceptar la suggestió, ~~però~~ ~~que~~ troba després en la filla el vivent retrat de la bellesa de la mare, i ~~ha~~via jurat de no casar-se amb cap dona que no fos tan bella com la morta; ara es sent arborat pel desig i només espera el dia assenyalat per a les noces.

Quines mans més belles, ~~tenia~~ les de la filla del rei d'Hongria! Eren com les de la

seva mare: ~~uns~~ lliris blancs capçats de rosa, suavíssims i olorosos. El pare, enamorat fins a la follia, no es cansava de lloar aquella suprema bellesa d'una dona que ja havia oblidat que era carn sortida dels seus flancs, aquella bellesa que es destacava entre mil altres perfeccions del cos i de l'ànima.

Vé la vigília de les noces i la noia, decidida a evadir-se de la unió monstruosa, es tanca a la seva cambra amb les seves donzelles i es fa tallar les dues mans. Quan l'endemà el rei va a cercar-la per a la cerimònia, una serventa li duu, damunt d'una safata, les mans de la seva filla, la seva bellesa més total, la que l'enamorat incestuós lloava com a resum i superació de totes les altres gràcies. Ella li cedeix aquella bellesa, però es refusa a ocupar el lloc de la seva mare.

Enfellonit, el rei d'Hongria fa posar la noia, amb els seus monyons sagnants, en una barca que el vent durà al seu grat entre esculls i tempestes, sense vela ni rem que pugui fer-la avançar o l'ajudi a defugir els perills.

La història meravellosa segueix. La barca és duta pel designi de Déu fins a Marsella, i el prodigi és tan evident i tan corprenedor el misteri que el comte de Provença se sent captivat per aquella noia bellíssima i mutilada que les ones de la mar han dut fins als seus dominis...

No! Totes les altres incidències de la narració, ~~les~~ aventures novel·lesques en les quals es barreja la gelosia criminal de la sogra, el penediment del rei d'Hongria, la lleugeresa del marit i la visible protecció de la Providència, amb el miracle i el feliç desenllaç de la història de la dolça comtessa de Provença, tot això eren, en aquell moment, coses secundàries. Allò que calia era trobar l'explicació d'aquella ~~passió~~ febre que encenia lentament l'ànima del rei d'Hongria, que li feia oblidar les lleis ~~més~~ seculars i les prohibicions de totes les religions i les morals per a cercar la unió amb el cos perfecte i virginal de la seva filla. L'home madur que s'abrandava en un nou amor i que el fixava en una noia molt jove, en la seva pròpia filla ....No semblaria monstruosa aquesta passió?. El cop de coltell que segava en rodó els lliris flairosos que eren les mans de la filla del rei d'Hongria no esquitxaria d'horror aquella

passió del seu pare, no destruiria tota la seva ~~consistència d'home~~ substància humana i el convertiria en una bèstia ~~sedenta~~ sedejant de luxúria, en un llop devorador de carn fresca? La seva ira, el seu despit, que li feien cercar la venjança cruel, la mort gairebé segura per a la ~~seva~~ filla, ~~eren expressions~~ eren derivacions lògiques de la passió d'un home madur?

Aquests eren els problemes que turmentaven l'escriptor quan s'encarava amb la vella història. L'havia trobada en un recull de narracions medievals, al costat de les aventures del cavaller Tuglat, el ric senyor disbauxat que havia mort i s'havia estat tres dies a l'infern, al purgatori i davant dels murs del paradís, i havia tornat després en terra per tal de donar testimoni del que havia vist; al costat de la història de Mascaró, ~~un~~ pobre diable entestat ~~a~~ evitar la salvació del llinatge humà. S'havia sentit atret per la violència dels episodis i per la gràcia del llenguatge i havia volgut refrescar la llegenda oblidada i interpretar-la de nou. No estava encara segur de si conservaria la trama de la història medieval o bé si damunt d'aquell canemàs brodaria variacions ~~sumptuoses~~ i adornaments acolorits com les miniatures de l'època ~~si~~ Potser despullaria la narració de totes les seves circumstàncies de lloc i de temps i en faria una ~~xxxxx~~ tragèdia moderna o un poema en el qual la part dramàtica fos alleugerida i l'accent posat damunt la part meravellosa i el desenllaç feliç. Però no seria això esquivar l'obstacle, fer trampa? Ah, aquell rei d'Hongria, com li costava d'explicar! I això que ell l'entenia, el sentia perfectament... ~~Però~~ Eren els mots, ~~els~~ que es refusaven a descriure d'una manera objectiva la passió devoradora de l'incestuós, a pintar la graduació progressiva del seu sentiment des de fora i d'una manera que el lector no pogués rebutjar-la, que hagués de reconèixer que res més no podia esdevenir-se, que el desig de l'home madur, per criminal que fos, era una conseqüència lògica del ~~curs~~ curs de les coses i del joc dels sentiments... Ah, si l'autor pogués introduir-se dintre la pell del seu personatge! Si el rei d'Hongria pogués explicar directament, per boca del poeta que el feia reviure, tota la força i totes les motivacions secretes de la seva passió, si pogués cridar i braolar el seu desig!

La dificultat era aquesta, ja ho veia. I allò desequilibrava tota ~~els seus projectes sobre el~~ la seva concepció emocional del llibre i l'aturava en els seus començaments mateixos.

Malgrat tot, la força del costum era tan viva, que la ploma corria pel paper i tot d'episodis secundaris naixien al marge de l'anècdota ~~nova~~ central. ¿Què en faria després, de tots aquells versos? No ho sabia. Potser serien excrecències que enfarfegarien les línies de la seva narració, ~~Potser semblarien xarolades~~ en lloc de les vernissades fulles d'heura que vesteixen de verd tendre el tronc dels arbres més alterosos sense llevar-los grandesa. Ja ho veuria. Qui sap! Potser la filla del rei d'Hongria cauria per sempre més en l'oblit o s'entol·laria en el marjal de la dificultat insuperable. Escriví unes ratlles més i en els versos es situà, precís, el paisatge que s'havia obert davant seu la tarda anterior, des del cim del turó de la Foixarda. Aigua, cel, les randes tremoloses ~~de la bromera~~ d'escuma, els punts multicolors dels banyistes, els pins de la platja, les cintes platejades dels carrils del tren, les mates florides de ginestera, les ~~siluetes~~ arestes de les figueres de moro... Sense voler-ho rellegir, ficà el plec en una carpeta. Fullejà encara un parell de llibres que l'esperaven. Havia de fer-ne una recensió per a una revista. I acabà per aixecar-se i plantar-se de nou, a l'altra banda de la taula, davant el retrat dels seus vint anys.

I, de cop, reveié una escena. Damunt la mar, ~~en~~ una plataforma on uns pins havien arrelat gairebé per miracle i ~~feien~~ posaven unes taques obagues en la pedra ~~daurada i~~ roenta. Un home que arriba, cremat pel sol de la tarda i cerca l'ombra i el lloc de guaita avançat ~~en~~ damunt l'aigua. Només vol deixar que l'esperit vagui, turmentat per uns personatges que cerquen ~~trobar~~ forma i vestir-se de paraules, que seran llur carn i llur sang. Però al cap de poc d'ésser-hi veu, ~~recolzada en~~ asseguda contra un altre dels pins, una noia. Té els ulls mig closos, un llibre damunt els genolls, erecte. El cap està coronat de rulls castanys; alta la sina ~~que~~ aixeca la roba del vestit; nues les cames ~~que~~ surten colrades dels plecs de la faldilla blanca, ~~una noia~~. Fa estona que hi és? No ho sap. L'home té una mica la sensació d'haver estat indiscret, d'haver penetrat ~~d'amagatotis~~ sense voler en un recés íntim que pertany a un altre ésser. I es sent encara més desassossegat quan s'adona que les lletres de la portada del llibre s'ajunten per formar uns mots que li són prou coneguts: "Collita en els núvols". Més amunt, no cal pas que ho desxifri, aquella ratlla de lletres més petites ~~fa~~ diu el seu nom, Claudi Llopart. La noia aquella llegeix un llibre seu.

Alguna altra vegada li ha passat, això de trobar-se de cop, al tren, a una biblioteca, davant d'una persona que llegeix una obra seva, i li ha estat una experiència curiosa resseguir en el joc de ~~les faccions~~ nostre les reaccions que desvetlla en l'esperit del lector desconegut. En canvi, ara es sent encara més indiscret, i si no fos que un estrany segament de cames li priva d'aixecar-se, se n'aniria.

La noia ha obert els ulls i mira al seu entorn. El veu i no sembla pas estranyar-se'n. Al contrari. S'aixeca somrient i s'apropa a ell. Li ensenya el llibre.

- Perdoni'm...Oi que vostè és...l'autor d'aquest llibre?

Ell no sap què contestar. Barboteja:

- Sí...Li agrada?

- Molt!- L'expressió surt decidida.

"Ara ~~li~~ demanarà que l'hi dediqui," pensa l'home. Però ella no diu res d'això.

- Ja m'ho esperava, que un dia tindria la sort de trobar-lo per aquí. M'havien dit que passava l'estiu en aquest poble. Jo estic allà.

Amb un gest de la mà assenyala les cases blanques que llueixen entre els pins, a l'altra banda del promontori.

- ~~Em~~ deia: com deu ésser? I me'l figurava així mateix ~~com és~~...Estic tan contenta d'haver-lo conegut! Si sabés com estimo els seus llibres! Quan els vaig descobrir, em va semblar que eren escrits expressament per mi. Fou com si un món nou s'obris davant meu...

Tota aquella conversa descosida, feta de llargs monòlegs de la noia - quina edat deu tenir? de segur que no passa dels vint anys - i de breus frases del seu interlocutor, passa pel pensament de Claudi Llopart, tancat en aquest despatx on tantes vegades ha lluitat cos a cos amb el seu àngel i l'ha vençut - o s'ha cregut, ingènuament, victoriós. Què té aquella desconeguda d'interessant, què és el que, així que l'ha vista, l'ha sobtat? L'oval de la cara, emmarcat pels rulls curts castanya del cabell, els ulls grisos, clars i immensos? El cos, que té les plenituds intactes, acabades de descloure en un apoteosi llament magnífic, de la joventut? Ella parla, amb breus esclats de rialles. Parla dels llibres de versos que ha llegit, de les novel.les de Llopart, però també de la seva vida, de les seves amigues, dels seus pares, dels balls del casino, de la seva existència a

Barcelona. Es una noia banal. Claudi Llopart, que té dues filles si fa no fa de la mateixa edat, no està ja avesat a aquesta conversa sense profunditat, a aquest graciós xerroteig d'ocell egoïsta que no sap estar-se ni un moment immòbil damunt la mateixa branca? No hi pensa, i es deixa dur per aquesta lleugeresa, es deixa afalagar i àdhuc es ruboritza en sentir les lloances que la noia tributa als seus llibres. Oblida el to ~~doctoral, el passat~~ paternal que ja adopta ~~com si fos~~ d'una manera automàtica davant dels seus joves admiradors, el sentiment del mestre que té unes obligacions ~~que complir~~ envers els seus deixebles... I quan la noia pren comiat, ~~se amb veu afanyosa que~~ l'home pregunta amb veu de pidola que pidola si no els serà possible de trobar-se de nou l'endemà, si aquella topada casual no ha de tenir continuació...

Davant ~~d'aquell~~ del vell retrat, ara li sembla veure-ho tot ben clar. No era pas ell, l'home de ~~quaranta~~ quaranta vuit anys, casat i amb fills grans, l'escriptor de prestigi que pesava en les seleccions del seu poble i es feia sentir en els moments de crisi, ~~el~~ qui s'havia trobat en aquella tarda calorosa d'estiu, sota aquells pins avançats damunt del mar, amb la noia desconeguda. Era el minyó de vint anys, el dels cabells rebels i la boca sensual, el del pit descobert que estrenyia el llibre de Baudelaire i desafiava, amb sobresalts de timidesa i ~~caigudes de la confiança~~ descoratjaments sobtats, l'esdevenidor. De les tenebres del passat, del marc que tancava la tela de Lloreng Badia, aquell minyó havia anat a trobar-se amb la noia de la seva edat. Seus ~~foren~~ el rubor i la satisfacció de sentir-se lloat per una desconeguda jove i bonica; seu l'enlluernament produït per una bellesa física ~~que no tenia~~ sense altre prestigi que el dels vint anys. Capaç de desitjar totes les dones que sortien al seu pas, capaç d'enamorar-se a primera vista de qualsevol; el minyó era així que havia renascut en aquella tarda. I Claudi Llopart, en constatar-ho, s'esforçava ~~a~~ de desdoblar-se, ~~a~~ jutjar amb la mateixa fredor crítica amb què hauria considerat un dels personatges d'una novel·la ~~en curs~~, l'actitud d'aquell ésser insòlit que havia sol·licitat amb tremolors en la veu una nova entrevista amb una noia de divuit anys que li parlava dels seus amors pueril i de les seves mesquines preocupacions de filla de casa benestant.

També era ell, el minyó mateix del quadro, el que després s'havia tornat a trobar amb

Francina, el que havia escoltat embadalit la conversa incoherent de la noia, el que havia tingut la singular inspiració de demanar-li de tenir l'úe exclusiu del nom Dina i d'endur-se'n el pom de ginesta que ella havia premut contra el seu pit tota la tarda. La cosa curiosa era que el Claudi Llopart d'ara, el que tenia cinquanta anys passats, també era present en aquelles entrevistes. Físicament i espiritualment. Com a testimoni i com a còmplice dels actes del minyó de cabells crespats del retrat que ara tenia al davant. I què en pensava? Per què no el deturava? Per què no l'obligava a enfonsar-se de nou en les tenebres del passat, amb els seus ulls massa encesos i la seva boca àvida? Els temps havien canviat! Les noies, també.

Sentí una remor de portes. Passos i veus. Eren els fills que tornaven de la platja. De baix de l'escala arribava la veu de Nuri, la gran - rossa, opulenta, un Tizià corregit al gust del dia, com era la seva mare quan Claudi se n'enamorà i com encara, malgrat els anys passats, seguia essent. Nuri imposava, com sempre, el silenci, als altres. Juli s'hi conformava, però Mercè - per alguna cosa s'assemblava força al retrat de la paret - volia fer prevaler el seu criteri. Aviat, però, abandonava la partida. Com ell, també!

La muller, silenciosa i invisible, regnava a la casa. El seu domini s'estenia a les coses més insignificants. Espòs i fills es veien embolcallats per la seva tendresa amatent, abassegadora, un xic imperiosa. "Bellesa majestuosa", havia dit, en veure-la per primera vegada, Llorenç. I aquella majestat, que aleshores no era gaire visible sota la gràcia jovenívola, blanca i rosada, s'havia anat imposant, donant gravetat a les faccions i arrodonint les corbes del cos. Montserrat seguia essent la bellesa de quan només era la filla gran dels Lledó, fabricants. Les maternitats havien fet més ufanoses les seves corbes, però sense deformar el seu cos ni afeixugar el seu pas. Tots els que parlaven de Claudi Llopart i el presentaven com a prototipus de l'home feliç no deixaven mai, en primer lloc de l'enumeració d'esmentar-la admirativa, la muller impecable.

Potser hauria tingut dret a esperar una posició més brillant que la que li

li oferia ~~havia pogut oferir~~ Claudi Llopart. Aquest ~~Ell~~ tenia un bon passament; mai ~~i~~ no havia ~~mai~~ hagut de refiar-se per viure dels ben problemàtics ingressos de la literatura. Però la pubilla dels Lledó, situada per la seva naixença entre les famílies més destacades de la burgesia barcelonina, podia pretendre a una fortuna sòlida i a un paper més destacat en la societat. Com a escriptor, la influència i el renom de Claudi Llopart aconseguia ~~agafava~~ vastes capes de la població, però eren sectors esparpillats, ~~capes difuses~~, que tributaven una admiració distreta a l'autor i de vegades s'oblidaven de comprar ~~llegir~~ les seves obres. Deslligat de tot partit, només una vegada s'havia deixat temptar per la política, en un d'aquells ~~ocasions d'~~ abrandaments col.lectius, quan ~~que sembla que~~ negar l'esforç personal sembla una traïció ~~equival a trair~~. Havia estat diputat, i el ~~havia fet un~~ parell de discursos que féu tingueren ~~que havien tingut~~ una acollida molt deferent. Hom havia parlat d'ell com de "l'home de la nova generació ~~Catalunya~~" i els periodistes li auguraren ~~havien augurat~~ una brillant carrera.

~~Però~~ Aviat va desenganyar-se m. ~~de tot allò~~. Li hauria calgut afiliar-se a un partit; cercar una massa disciplinada que el sostingués i ~~de~~ sotmetre's a les seves exigències; deixar-se guiar fent veure que era ell qui dirigia; estrènyer mans de gent inconeguda ~~desconeguts~~ que no us interessa i esforçar-se a resoldre problemes individuals que no tenen importància ~~valor més~~ sinó ~~que~~ per a aquells a qui afecten... Havia sofert molt, perquè la seva consciència -potser el seu amor propi d'home impecable, ara en dubtava,- li deia ~~havia dit~~ que no tenia dret a abandonar, per una comoditat o per por de deixar-se arrossegar, la defensa del poble, del seu poble. Al capdavall la ruptura es consumà. Abandonà la vida pública. ¿Qui sap, si hi hagués perseverat, quins càrrecs, quins honors li haurien caigut al damunt? ¿~~No hi hauria trobat~~ La ~~seva~~ muller potser hi hauria trobat una compensació a tants de sacrificis com havia fet, a l'existència sense brillantor que havia viscut ~~estat la seva~~ d'ençà del matrimoni? Montserrat no se'n planyé ~~s'havia queixat~~ mai, però el seu marit endevinava que aquella retirada de la política, motivada pel desig de mantenir la independència de la seva ploma i del seu pensament, li havia sabut molt de greu i l'havia decebuda en alguna inconfessada esperança.

Els sorolls de la casa s'anaven precisant. Aviat el cridarien per anar a taula. Tornaria a veure's voltat de les cares familiars. La muller, els fills. Potser també

hi hauria Llorenç, si aquest passava per allà ~~davant~~ i no es veia amb cor d'enfilar-se, carregat amb el cavallet i la capsa, fins al capdamunt de la Riera, on tenia la casa. Si Dalmau Queralt havia pujat de Barcelona - avui li tocava,- li duria una fornada de galerades per corregir, un feix de diaris, el darrer xafardeig de les penyes de l'Ateneu, els llibres nous. I perfecte secretari i desigual poeta com era, Queralt trobaria ~~I encara tindria~~ temps per a encaixar en la conversa, entre una galanteria desmesurada envers la mestressa de la casa i quatre acudits per a enriolar les noies, el seu darrer poema.

Claudi Llopart Estava instal·lat, confortablement instal·lat, de feia anys, en aquell tebi benestar casolà. La corda que duia al coll era molt fluixa - ~~potser era~~ una cadena daurada, lleugeríssima i flexible, - però el fermava sense escapatòria. Era aquell el seu destí definitiu? Aquella la seva felicitat? Totes les seves aventures tenien lloc entre el seu cervell i les quartilles blanques. En lloc de dones enamorades, ~~el que~~ se li retien ~~eren les~~ idees i ~~els~~ conceptes. No arribaria un dia a sentir-se eixorc, ~~però~~ dintre aquell bany-maria de comoditat i d'afecte? No s'anularia en un dia ~~tota~~ la seva ~~possibilitat~~ força creadora, la seva inspiració, la seva curiositat intel·lectual, la seva receptivitat ~~davant~~ enfront de les angoixes col·lectives i els problemes del temps? No es tancarien els seus horitzons com aquelles quatre parets que protegien del sol excessiu, de la llum crua, de la pols i les mosques la seva taula de treball, els llibres predilectes, l'estatueta trobada a Empúries, que li duia, ~~el missatge~~ de vint-i-cinc segles enrera, un missatge de mesura i d'harmoniosa serenitat?

Un cop de portes, una veu més forta, que desvetllava ressons a les sales de la planta baixa. Era Llorenç. El sentí cridar:

- Que em voldríeu donar dinar? Se m'ha fet tard i em fa mandra anar a casa.

I, un instant després.

- On és l'home?

Al cap d'uns minuts el sentia pujar i esbufegar, venint pel passadís. Un truc a la porta, i la massa del pintor penetrà a la sala.

- Salut, home feliç! Què fas? Ja has acabat de treballar?

- Sí, avui no he fet gran cosa. I tu?

- No me'n parlis. Hi havia un diastre de núvol que m'ha fet la guitza tot el matí. I afegeix no sé pas perquè ho pinto, allò... Es un paisatge bèstia, pla i empolsegat... Quina poca sort que vaig tenir, de nèixer en aquest poble! I sobretot, quina pega que tinc d'estimar-me'l tant! El dia que me'n cansi aixecaré el vol i no m'aturaré fins què sé jo on, fins a Amèrica, fins a París o a Pequin... Es clar que ja sóc massa vell per anar a conquerir el món... Ja he fet a tots. I de pintors n'hi han tants que ho fan bé, fixa-t'hi: els museus de tot arreu estan atapeïts de ~~tanta~~ gent que ja ho ha pintat ~~fet~~ tot i millor que nosaltres...

Mentre parlava obria un llibre a l'atzar, collia una quartilla del damunt de la taula i en llegia unes ratlles.

- Feliç tu que has viatjat! T'has passat vint anys sense voler saber res d'aquest recó i ara el pots mirar sense passió, pintat de fresc per l'enyorament i pels records, i prendre'n tot el que et pot donar, el mar, el sol, les mosques, les vinyes, sense deixar-te prendre per ell...

- Saps amb qui me les he hagudes, aquest matí? Amb aquest jove... - signà el Claudi retrat.

- I ara! Per què? No li facis cas. Està marcat pel segell de l'època. Volíem quisap-lo i no podíem res. Aquest jove és un setciències mapat per un pintamones carregat de pretensions i d'ignorància.

- Però de vegades el setciències ressuscita i vol prendre's lliberta~~ts~~... I saps quin avantatge té, tot i ésser mort i tot això ~~xxxx~~ altre que dius?

~~Claudi~~ Féu un sospir i callà un moment. ~~després d'un moment de silenci.~~

- ~~Es~~ Que és jove! Només té vint anys!

El cap gris del pintor es decantà un xic per rumiar. Anava a contestar, potser, quan trucaren a la porta i la veu de Mercè ressonà.

- Si voleu ~~anar a~~ dinar, ja és ~~està~~ a taula!

Sortiren de la sala i es dirigiren cap al menjador, ~~ja~~ que brumia de converses. Es sentia la veu de Dalmau Queralt, que s'esforçava a fer riure Nuri.

Cap al tard, després que Claudi Llopart hagué anat a acompanyar el seu secretari ~~fins~~ a l'estació, se'n tornà a casa. Després sortí de nou i anà caminant fins a la punta del vell moll de les barques pescadores. Allà desféu i escampà en l'aigua de color de plom el manat de ginesta que el dia abans havia demanat a ~~Maidé~~ Dina. Li semblà, un cop ho hagué fet, que aquell gest l'alliberava del record, que es trobava deslligat totalment de la noia.

Tornà després cap a casa seva, feixuc, sota les palmeres nanes del passeig de ribera, pensant altra vegada en el rei d'Hongria i en la seva filla de mans blanques i rosades com a lliris.

III

Però l'endemà van tornar-se a veure. L'endemà i molts altres dies. Ga-irebé cada tarda, quan el sol començava a perdre la seva ardència i l'ombra dels pins s'estiragassava damunt els pendissos, l'home i la noia es trobaven i emprenien una passejada, que poques vegades tenia un objectiu definit. Caminar pel goig de caminar, parlar pel gust de parlar, de sentir-se la veu.

Què era allò? Claudi Llopart s'ho preguntava, quan s'aturava a reflexionar sobre els fenòmens que sentia produir-se a dintre seu. Com encaixava aquella nova relació femenina, aquell afecte que veia créixer a la seva ànima, amb totes les altres coses que componien la seva persona; amb el seu passat, amb la seva posició, amb la seva família, amb els altres sentiments i els deures que l'empresonaven de tots costats en una rutina invariable? Com podia influir allò en la seva feina, en la seva obra, que s'havia avesat de feia molts anys a considerar com la cosa més important de la seva vida?

De vegades tenia la sensació que, tal com havia sospitat, l'home que parlava, que sentia que el cor li anava més de pressa a la sola visió de Francina, l'ésser indefens que s'encaminava sense fallar mai al lloc convingut i comptava els segons que trigaria a trobar-se amb la noia, no era ell, no podia ésser ell, sinó aquella imatge remota dels seus vint anys il.lusionats i ingenus que s'evadia del quadro del seu despatx per endur-se'l en una aventura inaudita.

Aventura, però? Per què? Què tenia de particular, de pecaminós, de sensacional, fet i fet, que de tant en tant passés un parell d'hores en la companyia d'una noia que es complavia a parlar amb ell, que trobava, qui sap si per una punta de snobisme, més satisfaccions en la conversa del poeta madur que en la dels minyons de la seva edat? Home metòdic com era en els seus costums, ja d'altres estius anava a fer aquelles passejades de tarda amb altres noies, les seves filles. L'any darrer era encara Mercè, la seva preferida, a qui moltes vegades l'acompanyava en el seu lent deambular per

entre les vinyes o en l'exploració sense sorpreses de les cales que vorejaven la costa. El passeig quotidià havia esdevingut un costum de feia temps; ~~i~~ ben poques vegades hi renunciava. ~~E~~ Les seves filles, ara, anaven per les seves, descobrien amb la joventut - Nuri tenia dinou anys i Mercè acabava de fer-ne disset - les satisfaccions del flirt, del ball, del bany matinal prolongat ~~en una promiscuïtat mig pagana mig esportiva~~. ~~I~~ Ell havia renunciat a interrompre llurs diversions i a destorbar llurs projectes ~~obligant-les a acompanyar-lo~~ pregiè l'acompanyessin en les seves passejades.

~~El~~ Nuri, més aviat silenciosa, i Mercè, expansiva però lleugera i enjogassada com un ocell, ~~no eren una~~ li feien companyia, ~~que l'obligués a~~ sense obligar-lo un diàleg. ~~El~~ El monòleg que ja descapdellava en aquelles tardes que les seves filles ~~l'acompanyaven~~ li feien costat, havia continuat sense alteracions d'ençà que es passejava sol. Sense alteracions, fins al dia que ~~Haidé~~ Dina s'havia presentat. Per primera vegada des de feia anys - ara se n'adonava- sostenia un diàleg, un diàleg prolongat, amb una persona que tenia vida i opinions pròpies, encara que les exposés tot rient i que fes protestes cada vegada menys reiterades de respecte per a l'obra del seu interlocutor i de submissió al seu pensament i a la seva autoritat espiritual.

¿Qui ~~podia trobar alguna cosa que dir en~~ hauria pogut criticar aquella relació? Ningú ni se n'adonava, a ben segur. Els pocs coneguts del poble que poguessin creuar-se amb ell, avesats a veure'l per aquells mateixos camins amb les filles, no s'estranyarien de la companyia ~~d'Haidé~~ de Dina ni s'adonarien que aquella noia fos una altra. I, en realitat, fora de Llorenç, poques amistats tenia ~~ell~~ en el poble. Hi havia nascut, és veritat, ~~a~~ la casa que ara ~~acollia~~ estatjava, enfront de la mar, la seva ~~família~~ llar estiuenca, havia estat la casa pairal dels Llopart. Però molt aviat se n'havia allunyat per volar amb les pròpies ales, havia anat a lluitar, a conquerir la ciutat, havia viatjat, havia fixat provisionalment la seva estada en altres llocs de la seva terra, enamorat un any del Pirineu i un altre del Montseny, cercant un estiu a la platja de Salou els rastres dels estols del rei Jaume i ~~a~~ l'altre endinsant-se pels grenys de les Guilleries, poblats de ~~llegendes i~~ de fantasmes de bandolers. Havia oblidat, havia negligit ~~i~~ mig menyspreat i tot el poble que el ~~havia~~

veié
~~vist~~ nèixer - cases blanques, riera eixuta i sorrenca, quatre fàbriques que empudeguen l'atmosfera i embruten la platja, vinyes sense ~~gaire~~ gràcia, ermites sense història, voltants sense grandesa - i al capdavall hi havia tornat. Era la casa, segurament, ~~la~~ que havia fet el miracle, amb el seu porxo fresc, la seva cambra "de la reixa" ~~amb~~ on hi havia el piano que ~~havia tocat~~ tocava la seva mare, els balcons oberts al mar, florits de clavellines, el celler i les golfes, ~~on dormien~~ record dels vins de la collita pròpia i de les ~~despulles~~ deixalles de l'avior. De la mateixa manera que a ciutat no havia sabut ésser fidel molt de temps a cap estatge fins que havia deixat de viure a lloguer per edificar-se una casa pròpia en un raval tranquil, la llar ~~pròpia~~ heretada dels avis l'havia atret sense ell saber-ho a través de tots els seus pelegrinatges per altres indrets més prestigiosos o més bells. ~~i plens de pintoresc~~.

El poble nadiu l'havia acollit bé. El prestigi que tenia aquell fill pròdig ja era massa gran perquè gosessin retreure-li ~~aquell~~ oblit feridor de vint anys. El setmanari local, que mai no havia deixat de qualificar-lo del "nostre il.lustre convilatà", féu uns discrets comentaris de satisfacció i recordà als seus lectors els títols de glòria d'aquell home que venia per ~~instal.lar-se per~~ a residir uns mesos cada any al poble. Uns quants lletraferits sense malícia l'escometeren tímidament; les autoritats i els capitostos polítics li feren obsequioses reverències; hom parlà i tot, en una sessió d'Ajuntament, de donar el seu nom a un carrer...Però els vint anys llargs d'absència pesaven molt. Dels amics de joventut - d'infantesa, millor,- de Claudi Llopart, eren comptats ~~allà~~ aquells que podien reivindicar una intimitat duradora . Molts l'havien oblidat. En realitat, al cap d'uns quants estius d'habitar la casa pairal, l'escriptor no era pas gaire més conegut que els altres estiuejants assidus i ben aviat la seva popularitat es veié eclipsada per la dels dinàmics organitzadors de revetlles i cotillons, dels puntals del casino que feien venir companyies teatrals de la ciutat, s'enginyaven per a obtenir l'autorització per a una sala de ruleta i conjuminaven sensacionals números de festa major, capaços d'eclipsar el renom turístic dels pobles veïns i d'atraure nous addictes estiuencs.

Passava pel carrer i algun ~~transeünt~~ vianant el saludava. Pocs, però, s'aturaven a par-

lar amb ell. A cinc quilòmetres d'allà, on s'estava Francina, i al poble veí que mantenia amb la seva superioritat de residència estiuenca la vella rivalitat de campanar, ~~en la prosperitat estival de la localitat immediata contribuïa solidament a mantenir vivent la rivalitat secular dels pobles veïns~~, ningú no el coneixia. I com que les entrevistes i les passejades d'ells dos es mantenien en aquella zona fronterera, ~~mena de~~ "no man's land" de la sorda guerra de casinos i urbanitzacions, poc risc corrien que hom es fixés ~~en~~ en ells.

I si s'hi fixaven, què? Les reflexions de Claudi havien d'acabar amb aquest apòstrof, mig afirmació de la innocuïtat de la seva freqüentació, mig desafiament de les opinions d'altri. La seva vida transcorria com sempre. Potser la muller i els fills el trobaven més distret, ~~algun dia~~, a l'hora dels àpats, però tot podia ésser atribuït a la feina, a aquella "Filla del rei d'Hongria", que trigava a sortir de l'estat de projecte; a d'altres obres que sens dubte s'elaboraven al despatx del primer pis. Les al.lusions que havia fet, davant Llorenç Badia, a la revifalla del seu jove model de feia trenta anys, no havien ~~autoritzat~~ inspirat el vell amic ~~a altres coses que a~~ sinó nostàlgiques evocacions del temps pretèrit. ~~Però~~ Claudi sabia sota l'aspecte barroer i l'aparent manca de finor de l'artista, ~~Claudi sabia~~ la penetració, el ~~quin~~ do d'endevinar les emocions i les crisis que hi havia en aquell amic dels temps heroics. ~~que~~ Llorenç Badia es va nava d'ésser, alhora, el primer admirador i el primer crític que Llopart havia tingut. Endevinava ara ~~alguna cosa~~ del que li passava?

~~Però~~, És que li passava, però, alguna cosa? Encara que, en aquelles hores de la tarda, sota els pins o en una cala amagada, el minyó fogós i tímid del retrat dominés totes les altres preocupacions actuals i fes callar l'esperit madur i circumspecte de l'escriptor quinquagenari, aquest restava igual en tot. Podia reflexionar en els problemes de cada dia, escriure articles per als diaris ~~en els quals~~ on col.laborava, correspondre amb els amics escampats pels quatre costats del món, llegir amb atenció les obres dels altres... Adhuc podia pensar en l'obra de demà, preveure nous poemes i una novel.la històrica que hauria d'ésser un mirall per al present i un advertiment al seu país, sota l'exemplar rigor de l'anècdota. Només era aquella història de la princesa que es mutilava horriblement per escapar al desig del seu pare ~~en~~ la que ~~s'havia~~ estava encallada. Li era impossible de fer-la passar endavant. No es descoratjava, malgrat tot: allò era

passatger i l'obra, un moment o altre, arrencaria del carreró sense sortida on semblava trobar-se i assoliria la seva forma definitiva.

Amb aquest esperit, Claudi Llopart es dirigia als indrets on havia convingut la vetlla de trobar-se amb Francina, esdevinguda definitivament Dina per a ell. Era aquest nom, més que el tuteig, allò que havia creat una intimitat més estreta entre ells dos, des de la tercera entrevista. La sensació d'ésser l'única persona que, amb aquell mot, podia ~~reconèixer~~ designar una noia ~~que~~ coneguda per a tots els altres - àdhuc per als seus pares i germans, àdhuc per als companys de jocs i balls - ~~tenia~~ feia un altre nom i una altra personalitat, el torbava més que el fet de tutejar una dona que declara cosa inconcebible sentir-se tractar de vostè. Aquest tuteig, cosa general i obligada, més aviat el molestava, sobretot perquè ella hi corresponia amb el tracte de vostè. No era normal de demanar-li que, al seu torn, ~~el canviés~~ Dina el tutegés, i aquesta diferència creava entre ells una relació de mestre a deixeble, ~~o d'avi a néta~~, que el minyó cellanegre del quadro no podia, naturalment, admetre.

Les converses de la parella eren sempre un teixit de divagacions. Dina tenia una curiositat universal. Hauria volgut conèixer, d'una vegada, totes les coses del món, tots els enigmes de l'esperit, totes les màgies de l'art. Voluble, passava d'una preocupació a l'altra amb la vitalitat dels seus anys. Parlava d'ella, de casa seva, de l'ambient on vivia i de les persones que la voltaven; explicava les seves lectures, demanant una orientació, ~~però~~ tot expressant amb fermesa la seva crítica, tan impetuosa en l'elogi com en el blasme. Claudi, en canvi, parlava poc ~~de~~ d'ell ~~mi~~ mateix, gens de la seva llar i de la seva família, una mica de la seva vida i de les seves obres; el seu accent era el que hauria emprat, feia trenta anys, per a exposar els seus projectes i els seus somnis desbocats de glòria. Es referia sovint a les passions humanes, però temia que el seu to pogués ~~esdevenir~~ agafar l'enutjosa sonsònia d'un sermó. I desviava l'eixuta exposició del sentiment - el seu diagnostic i la seva terapèutica - per a presentar exemples i anècdotes.

- En resum,- conclogà Dina -vostè creu que cada ésser té marcada una línia de conducta que en podríem dir el deure i que ningú no té el dret de fugir-ne.

- Sí i no. No vull pas dir el deure, tal com generalment s'entén, el deure envers els altres, que ens vé molt sovint d'una situació en la qual ens hem trobat sense cap responsabilitat nostra... Si em diuen que, pel fet d'haver-me assegut en aquest pedrís, per exemple, el meu deure és de retre un homenatge a l'amo d'aquest camp, jo potser compliré aquesta obligació vexant, si m'hi veig obligat, però sempre consideraré que el meu deure és, al contrari, defugir-la.... El deure material d'un treballador deu ésser fer tota la feina que li ha estat assignada; jo crec, en canvi, que el seu deure primordial, l'únic, és treure de la feina que fa, o d'una altra que li convingui més, tot el profit que el seu esperit pugui trobar-hi...

- Vol dir, doncs, que el deure és, principalment, envers la mateixa persona? Que no hi han deures envers els altres?

- Tampoc no gosaria dir-ho... El deure primordial, és clar, el que ha de pesar més en les accions i en els pensaments de tot ésser conscient, és el de realitzar en aquesta vida la missió per a la qual ha estat creat. Esser ell, per damunt de tot... Tots els altres deures, si es deriven d'aquest, són legítims; si el contradiuen, no ho són.

- I això d'ésser "jo", què vol dir? Per mi, quines aplicacions pràctiques tindria, aquesta regla? per exemple?

- Què vols que et digui? Tu ets una noia jove, bonica, intel.ligent... La fortuna t'ha situat en un ambient que t'allunya de les preocupacions materials: no has de guanyar-te la vida. Per molts, això, que és un favor insigne de la sort, del qual naturalment no cal tenir-me orgull, sinó més aviat certa humilitat, esdevé una calamitat, perquè els priva d'ésser allò que haurien hagut d'ésser, els priva de trobar-se a si mateixos en l'activitat que més escauria a llur esperit, els trava en una ociositat sense cap ideal. La fortuna, però, et dóna els mitjans de tenir lliure l'esperit de tota preocupació material; res no s'oposa, per tant, a que puguis escoltar la teva veu interior i a que

realitzis el teu destí autèntic; no t'has de lligar a les miserables tasques de cada dia que atueixen el cos i l'ànima i molt sovint descoratgen de bell antuvi els que s'hi veuen esclavitzats... De vegades, és veritat, de la mateixa manera que a alguns, en lloc d'alliberar-los, la riquesa els esclavitza i els té allunyats de llur veritable destí, a d'altres, lligats a la misèria, els és donat de trobar-hi un estímul per a elevar-se i aconseguir la realització total de llurs possibilitats, la revelació del jo que duen a dintre i que res no pot ofegar, que res no hauria d'ofegar...

- Està bé, ~~doncs~~ admetem-ho. Jo sóc jove, rica, etcètera. No me'n dono vergonya ni en tinc cap orgull. Es l'actitud que cal, oi? Jo no en tinc cap culpa ni cap mèrit, que els meus pares siguin benestants i que m'hagi tocat de nèixer a casa d'ells... Quin destí puc tenir, doncs? Quin jo puc trobar dintre meu que em cal qui desenvolupar? Què haig d'ésser?

- Que costaria d'~~afirmar-ho~~ escatir-ho, això! Com vols que ~~jo~~ pugui dir-t'ho? Tot el que aventurés serien simples conjectures... Et conec, és cert, més i tot del ~~que sembla que hauria de resultar del~~ correspon a tan poc temps ~~que fa que t'he~~ d'haver-te vist per primera vegada... Has estat lleial i sincera amb mi, n'estic segur; ~~i~~ per tant, el teu esperit m'hauria d'aparèixer amb tota claretat i potser hauria de poder-hi veure aquesta personalitat que hi ha al fons de tu, com una crisàlida, a punt de transformar-se en papallona... Però una crisàlida és tan diferent d'una papallona! Costa tant d'endevinar sota d'aquell bast embolcall ~~aroller i~~ incolor l'esclat de les ales, ~~la gràcia del cos~~ el cos gràcil de l'insecte perfecte que en sortirà! Després, i ja que estem en aquest ordre tan clàssic de metàfores, ~~i que ja és clàssic~~, no ens en moguem: no saps ~~el~~ què es fa amb les crisàlides dels cucs de seda?

- Hi va haver una temporada que en vaig criar... Menjaven fulles de morera... Però jo no tenia paciència i vaig veure que trigaria molt a poder-me'n fer un vestit...

- De totes maneres, ~~ja~~ bé deus saber-ho: per aprofitar la seda, s'ofega la crisàlida amb aigua bullenta i després es debana el fil que ha teixit la pobre bestiola per tancar-se en el seu capoll i operar-hi la seva transformació. La crisàlida no arriba mai a ésser papallona, perquè si ho fes, trencaria el capoll i malmetria els fils de la seda... Pensa també en els milions de crisàlides que no arriben mai a l'estat d'in-

secte perfecte perquè són esclafades per un accident extern o devorades per un animal destructor...

- No deu costar gaire de treure els significats d'aquestes imatges. (A veure... Volen dir que) de vegades les possibilitats són ofegades abans que es realitzin (de realitzar-se); la papallona no neix, el jo autèntic es queda en el no-res per sempre més... Què més? Ah, sí! que deuen haver-hi persones que no solament no deixen descloure aquestes personalitats, sinó que s'aprofiten de l'esperit dels altres per teixir-se bells vestits, per mudar-se, encara que sigui ofegant totes les possibilitats de les pobres crisàlides... Quants perills! I total per què? per trobar un deure que t'ha de lligar després per tota la vida, un deure que t'ha d'obligar a sacrificis i a privacions?

- Sí, Dina, descobrir la pròpia personalitat no és fàcil, ja t'ho he dit. Molta gent mor sense haver-ho mai pogut aconseguir. I el deure de vegades té doloroses exigències, també és veritat. Però en canvi té tantes compensacions! Per a una dona, la revelació de la personalitat duu generalment un nom: l'amor. El dia que una dona estima, descobreix a dintre seu tots uns abismes que ignorava, tots uns tresors desconeguts de tendresa, d'energia, d'odi i tot, que volen ésser utilitzats. L'home pot trobar d'altres accidents que provoquin aquesta guspira reveladora: l'heroisme, l'art, l'ambició... Per a les dones, aquestes sortides es redueixen molt sovint a una sola: l'amor.

- Ja el tenim aquí! L'Amor! Amb majúscula, oi? Sempre l'amor! Vostè que sap tantes coses de la vida, digui'm sense enganyar-me: és veritat que l'amor és tan important? No és un d'aquells mots que la gent s'ha inventat per a enlluernar, un mot d'aquells que no duen res al darrera?

- Es clar que sí! Molt important, és! Si alguna vegada un ésser humà, un pobre home o una pobre dona, té una revelació de la seva naturalesa divina i eterna, és quan estima. La fusió d'home i dona en una abraçada d'amor és el més gran de tots els poemes, i és la cosa més important de totes les poques coses importants que donen sentit a la vida... Mira't a un mirall, Dina. Mira els teus ulls oberts, els teus llavis encesos, els teus cabells sedosos, els teus braços rodons, tot el teu cos. No veus com tot això

és fet per estimar? Si ho contemples, veuràs comprendràs que l'única explicació de la teva bellesa i de la teva joventut és la mateixa dels cants meravellosos i els plomatges resplendents dels ocells: dur-te a l'amor. No, l'amor no és cap engany, no és cap mot buit: és una cosa molt seriosa...Has vist mai el Tristany?

- No...Fins aquest hivern que vé no començaré a anar al Liceu. Però ja sé l'argument i he sentit alguns trossos de la música.

- El dia que el sentis per primera vegada, si estimes, comprendràs fins a quins abismes pot dur l'amor, veuràs com l'èxtasi de la passió pot confondre's amb la mort i com el desig amorós no troba mai com saciar-se...Si encara no has estimat, només hi veuràs un enorme edifici de sons que s'enfilen sempre més a munt, una parella d'amants sotmesos a una fatalitat ineluctable, una llegenda pueril com totes les llegendes...

Dina s'havia quedat silenciosa. Es trobaven al fons d'una cala deserta, tancada pels costats, rodona com una petxina de Venus. Per baixar-hi, calia davallar un camí molt rost. A la sorra, al costat de l'home i la noia, hi havien, pretextos inservibles, els llibres que cadascú s'enduia en les passejades. La mar es trencava davant de la cala en petites ones, teixia fines garlandes d'escuma i deixava veure en transparència els còdols i les suaus ondulacions del fons.

- Que bonic està avui el mar! Quina temptació!- digué tot d'una Dina.

S'aixecà de cop.

- Tombi's un moment,- demanà a Claudi. I després, rient:- No s'esveri! Sempre duc el mallot a sota del vestit, perquè aquestes rauxes m'agafen sovint. Oi que no es pensarà que sóc massa boja? Ara ja pot tornar-se a tombar.

En un obrir i tancar d'ulls el vestit havia caigut, i amb ell la resta de la roba. L'estàtua de carn s'aixecava sota el sol, colrada i encesa, emmotllada pel mallot vermell Claudi tingué com un enlluernament. Davant de la bellesa sempre es sentia com desarmat, sense forces ni esma de reacció. Un paisatge grandiós, una simfonia de Beethoven, el final del Tristany, algunes pintures de Renoir, i de Manet, l'escultura grega, li donaven aquesta sensació de petitesa, de beatitud que anul·la tot reflexe i esmussa l'esperit. I en aquell cos tot just sortit de la gran

transformació de l'adolescència, en aquella figura femenina dotada de totes les meravelloses turgències de la joventut, amb el to daurat de la pell, els membres plens i afuats - ~~les~~ cames de Diana caçadora, ~~els~~ braços perfectament rodons, la corba dels flancs, els pits alts i separats, arrodonits, d'una justa mesura, les espatlles molsudes sense excès, i en el rostre rialler que la coronava, ingenu i exempt de vans pudors, la bellesa trobava un dels seus moments feliços. Duraria aquell esclat de perfecció? O era simplement una ~~simple~~ coincidència feliç de l'edat i del temps, un punt fugaç que després es perdria, com en tants altres cossos, entre magrors anguloses o voluma i corbes redundants?

No podia reflexionar-ho. Només tenia sentits per a admirar aquell cos que es dreçava davant seu, subratllat pel vestit de bany. La sang li batejava amb fúria a les venes. Els únics mots que se li acudiren foren els més banals de tots:

- Et vols banyar?

Dina ~~Helia~~ s'ajupí per treure's les espardenyes. Després arrencà a correr cap a les onades.

- Llàstima que ~~no tinc de gerrac~~ no podré cabussar-me per no mullar-me els cabells!- exclamà abans de llançar-se a l'aigua.

No hi estigué gaire estona. Nedà vigorosament cap endintre, tornà després a la cala assolellada i sortí degotant aigua i rient.

- Que bé que s'hi està! Es tèbia i tot. Et duu, sense que hagis ~~com si no hagués~~ de fer cap esforç...T'abraça per tots costats, et breça, t'amanyaga...No pot ésser, enamorar-se del mar?

- Es clar que pot ésser, també! Però són amors que no duren, o que duren tota la vida, al costat dels altres - dels de debò...

Dina ~~Helia~~ s'havia assegut a la sorra, a la vora d'ell.

- Sort que el sol és molt calent i que aviat estarà eixuta! - exclamà.- Que bé que estic! Cantaria, ballaria, què sé jo!

- Canta i balla, doncs...

- No, ballar, no. No en sé prou. Cantaré, això sí...Però, què?

Com una explosió natural de joia interna, esclatà en l'Al.leluia de Mozart.

Tenia una veu potent, de registre agut, que la frescor de la joventut feia agradable, tot i estar mancada dels recursos de l'art vocal. Després emprengué la Cançó del Lladre després un lied de Schubert. Es lliurava obertament a la joia del cant, ~~a l'expansió gairebé animal de~~ traduïa l'eufòria corporal amb clams harmoniosos, com un rossinyol que llança a plena gorja els seus refilets ~~prolongats~~ en la nit. ~~Hom veia que~~ Potser en la tria de les seves cançons pensava en l'home que estava a l seu costat. Malgrat tot, no temé de barrejar-hi una melodia de jazz, d'origen americà, on el seu sobrenom justament es destacava:

" Dinah,
if there is anyone finer
in the state of Carolina,
if there is and you know'er... "

Només adreçà una breu mirada somrient a Claudi, com per excusar-se del descens de to. Què se n'hi donava a ell del que pugués cantar! Allò que l'encisava era la seva veu, la jubilació que ressonava en aquelles notes, ~~aquella~~ la vitalitat que feia vibrar, sota el bes del sol de tarda, aquell cos femení. Si ell hagués gosat, si el minyó estrabucat de vint anys que s'evadia del quadro del despatx hagués pogut imposar-se damunt del quinquagenari, ell també hauria cantat, també hauria expressat amb gaudeixo la seva joia de viure, el plaer que els seus sentits i el seu esperit trobaven en la contemplació, en la presència, en la companyia d'aquella noia que resumia sense saber-ho la bellesa de tot el món, l'harmonia de totes les arts, l'amor que mou el sol i les estrelles.

- No veu? Aviat estaré ben eixuta. Fins els cabells, se m'assecaran!

S'havia aturat de cantar per constatar el progrés dels efectes del sol damunt el vestit de bany. I semblà adonar-se, en la pausa, de la presència d'aquell home al seu costat. Somrigué.

- Sembla estrany, que pugui tenir tanta confiança amb vostè! Que me n'hagi pres tanta, millor dit! No em troba terriblement impertinent, abusiva, desvergonyida? És clar que dec ésser-ho, encara que vostè no ho vulgui confessar! Però no me n'adono, li ho juro. Faig les coses tal com em surten de dintre, les dic com les penso. I amb vos-

tè, al seu costat, m'hi trobo tan bé, m'hi sento tan natural, que sembla com si estigués sola amb mi mateixa, i que puc fer tot el que vulgui i pensar en veu alta ...

Ell no contestava i seguia mirant-se-la, com si els ulls no sabessin saciar-se de l'espectacle harmoniós d'aquell cos mig nu. Dina semblà adonar-se'n i es torbà un xic.

- El que no puc acabar d'entendre, per molt que hi pensi, és perquè vostè continua sortint amb mi, perquè em sofreix i em dóna conversa, perquè té tanta paciència amb els meus rampells i les meves ximpleries. Després del primer dia que vàrem veure'ns, podia haver-me deixat estar, com una de tantes que deu haver trobat en la seva vida, interessades en les seves obres i tafaneres de conèixer-me l'autor... ¿Per què no ho ha fet? ¿Per què segueix oferint-me la seva companyia, si només puc guanyar-hi jo i vostè no pot trobar res en mi que no hagi trobat ja, molt millor, en tantes dones belles i intel.ligents com deu haver conegut?

Havia parlat en veu baixa. ¿Esperava, realment, una resposta? Claudi Llopart, mig inconscient, es sentí enraonar, en el mateix to menor que ella havia emprat:

- ¿Per què vinc amb tu? ¿No ho veus, que el que hi guanya de debò sóc jo? Tens una riquesa, que és la joventut; un tresor, que és la bellesa; una prodigiosa qualitat, que és la joia, i ho escampes tot al teu entorn sense regatejar. Jo ho acullo a mans obertes, ho atresoro, em sento refrescar el cos i l'esperit en aquest bany de jovenesa i de gràcia que tu em permets... Dina! Dina! No ho saps, que tu ets la més rica? Tota la meva intel.ligència, tot el meu suposat prestigi, tot el que una vida de treball i de lluita pot haver-me dut no val en ni la desena part del que tu escampes sense adonar-te'n i sense perdre'n ni una engruna.. Dina, no saps pas com estic content d'haver-te conegut, d'haver-te trobat...

La noia s'havia posat seriosa. Incorporada damunt la sorra, de cara al mar, semblava no gosar mirar-se el seu interlocutor.

- No sóc pas bonica, - protestà feblement.

- ¿I m'ho dius ara, que he pogut extasiar-me davant la perfecció del teu cos? Mai la mar no ha llançat a la platja cap Venus,

de pedra o de carn, com tu! ~~Sí~~ que n'ets de bonica, ~~Haidé~~ Dina... I per a nosaltres, ~~els homes que ja no som joves,~~ els homes que ja ens encaminem cap a la vellesa, les possibilitats de topar amb la joventut i la bellesa no són tan freqüents ni ~~tan indiferents~~ pesen tan poc com per als joves, per als que tenen obertes totes les portes, totes les possibilitats de la vida... Si te n'haig d'agrair de coses, ~~Haidé!~~ Dina!

Ella escoltava en silenci, sense mirar-se per res l'home. Aquest s'expressava en una veu que havia anat pujant de to, que ara sonava càlida i vehement. La noia s'alçà, al capdavall, després d'haver-se nuat les espardenyes de vetes de colors, s'espolsà la sorra i, fent uns passos cap endarrera, per sortir del camp de visió de Cla udi, es passà per damunt del cap el vestit. Després exclamà:

- No veu? Ja estic llesta! I ara potser sí que ens n'hauríem d'anar... Ja comença d'ésser tard...

I, mentre s'enfilaven pel camí rost, preguntà, sense mirar-se l'escriptor:

- Però, de debò em troba bonica?

I V

Francina es desvetlla i el món li somriu, amb les fines pampallugues de sol que es filtren per les persianes. Un altre dia ple de sorpreses, de joies, d'emocions, l'espera, i ella ~~no ha de fer altre cosa que~~ només ha de sortir perquè, com a vassalls fidels, tots aquests presents quotidians s'arrenglerin al seu pas i esperin les seves ordres. Els altres anys, els estius eren simplement les vacances, una tarda de dijous que s'allargava durant tres mesos i que transcorria entre excursions, balls i sessions de cinema. Enguany, no. Del matí al vespre, de quan es lleva a quan s'acotza, tot s'organitza al seu entorn per demostrar-li que la vida és una cosa tendra i meravellosa, expressament sorgida per a ella de les tenebres del no-res, de la inconsciència del passat, per a celebrar la seva joventut triomfant, la seva condició de dona.

Fins ~~a aquest estiu~~ ara no ha tingut la sensació d'haver aconseguit aquesta plenitud ~~del seu sexe~~ de la seva feminitat, aquesta total possessió de les seves armes i de les seves forces. Abans, de quan la seva memòria pot ~~discernir entre~~ discriminar les variants contínues de la seva persona, era una nena, una noia. Gustos i reflexions tenien, n'estava segura, aquest plec indissimulable de la infantesa, de la puerilitat. Enguany és molt diferent. Hi ha tanta distància dels disset als divuit anys? Ha franquejat, sense adonar-se'n, aquell hivern, entre els cursos d'anglès de Miss Kane i les lliçons de pintura de l'Acadèmia Barnola, una fita invisible, una passera decisiva que la duu de la illa acolorida, ja explorada en totes direccions, de l'edat pueril, a la riba desconeguda, plena de meravelles i de perills obscurs, on viuen les persones grans?

- Francina!

La seva mare la crida des de la seva cambra. Engega enlaire, d'un cop de peu decidit, el llençol, i posa els peus a terra. Hi ha una fina estora de palla, però ella s'estima més de passejar-se, peus nus, pel dormitori, i de rebre, com un bon dia punyent, la fredor del mosaic.

- Ja estic vestint-me!- crida, a la intenció de la seva mare.

Escolta si es sent soroll al bany, perquè ja sap que els seus germans sempre l'acaparen i que, per exemple, l'operació hipotètica d'afaitar-se en Jordi assoleix cada vegada els caràcters d'una epopeia. Als disset anys, el pèl moixí és tan difícil de raure! En Josep Maria ja ha superat aquesta preocupació. ~~Allò que a~~ A ell el reté a la sala de bany ~~és~~ la gimnàstica. Amic de conservar la seva forma, tot d'exercicis de respiració i manta sèrie de flexions sàvies l'entretenen molta estona.

¿Han passat ja tots dos per aquell ritus diari d'egolatria o bé encara no s'han llevat? No cal escatir-ho, sinó aprofitar-se de l'ocasió i precipitar-se al bany. Francina ~~Es~~ calça unes xinel.les, es tira damunt del pijama una bata lleugera i corre cap a la porta del passadís. En ficar-s'hi, sent els passos del seu germà gran que hi desemboca, venint del seu dormitori. Però ella ja ~~s'ha ficat~~ ha entrat a la sala de bany.

- Bo! ¿~~Tu hi~~ Tot just hi arribes? Ja patirem! ¿Per què no em deixes passar abans a mi?

- Ara hi estava pensant! Com que tu vas tan de pressa! Si no pots esperar-te, no tens ~~sinó~~ més que posar-te a fer els teus preciosos moviments a la cambra.

La porta segueix tancada i Josep Maria sap prou que, entre germans, l'esperit de sacrifici no és gaire conreat. Renuncia a esperar i se'n torna, filosòficament, a jaure al llit.

Francina no s'entretén, però, en les delicies tèbies d'un bany. S'ensabona el cos i deixa caure, una bona estona, el raig de la dutxa, que esvaeix totes les teranyines que poden quedar del son. Nua, no para gaire esment en el seu cos, sinó és ~~en~~ pels contrastos de blancor i de pell colrada que delaten la forma i les dimensions del ~~xxx~~ vestit de bany. Es la preocupació general de les seves amigues, i ella també se'n sent dominada. ¿Com fer-ho per obtenir una total i uniforme morenor? Els banys de sol al terrat de la casa, si la casa no fos tan baixa i voltada d'altres torres ~~més alteroses~~ de major alçària, podrien dur-li la solució. Però colrar-se tota sola no és tampoc gens divertit. I ella no gosa imitar el tranquil impudor d'algunes banyistes - és veritat que tothom les as senyala amb el dit, però també els homes les contemplen amb molt més interès ~~que a les altres~~ - que es sotmeten a un metòdic assolellament, en plena platja, ~~i que van~~ i tot despullant per zones llur anatomia sota el bes del sol, ~~i fent~~ fan donar al cos voltes i més voltes

damunt la sorra, com si emulessin les etapes del martiri de Sant Llorenç.

Fora d'aquest problema epidèrmic, Francina no s'inquieta pel seu cos. Si les pits han assolit una forma i un volum satisfactoris, si el ventre eixut i les cuixes fermes i allargades han aconseguit uns cànons de bellesa que es mantenen, per damunt de les modes i les perversions del moment, com a reguladors del gust dels homes, això és un altre dels fenòmens que contribueixen a fer gustosa aquesta joventut desbordant de vitalitat, aquest món desconegut en el qual ha tingut entrada, aquesta existència feta de músiques, de paraules afalagadores, d'ardents mirades masculines on viu d'ençà que ha franquejat el llindar màgic.

Es clar que s'ha adonat dels reflexes que aquest cos i els seus accidents desvetllen en els ulls dels homes. Però Francina encara no ha après a mesurar els estralls del desig. Adhuc n'ignora la real força, la perillosa existència, la influència que té damunt dels mortals. El seu cos, fet de membres àgils, s'adelita en la sensació d'abraçada total de l'aigua del mar, en la imperiosa exigència del ritme, quan balla; sent el bes del sol i el pessigolleig de la sorra, la pressió de la seva parella i la frescor de la brisa amb la mateixa innocència, alhora indiferent i àvida, que rep totes les sensacions com el propi bé, i ignora les dels altres. Sentir-se desitjada per un home forma part també - enguany se n'ha adonat - d'aquestes sensacions, i no pensa pas renunciar-hi, malgrat que la naturalesa i l'objecte concret d'aital desig siguin encara una mica indecisos.

Després de la dutxa vé la delicada tasca d'arreglar-se. Com que ha de passar gairebé tot el matí a la platja i l'aigua de mar esborra molts artificis, la traça del maquillatge ha d'ésser més sàvia, més dissimulada encara. Un repertori d'ingredients molt ben dosificats pot contribuir a aquest subtil esforç que encén encara la ferida dels llavis, aprofundeix la mirada, dóna a la pell de les galtes una llisor i un to que distingeixen la dona civilitzada de la criatura en estat salvatge. Aquesta ciència complicada també és una adquisició del mateix estiu, i Francina, neòfita convençuda, en posa en pràctica les fòrmules com si es tractés d'un ritus religiós. Maquillatge de platja, maquillatge de tarda, maquillatge de nit, maquillatge per al ball i per a

l'espectacle; subtils variacions d'un extens registre, que poden canviar, com les mateixes alteracions de l'ànima - amb més seguretat, però,- l'expressió del rostre femení, donar emoció o impassibilitat, establir una auréola de misteri o una franca sensació de proximitat, de sinceritat... Malgrat les protestes formulàries de la mare, que ja sap que les noies s'han de pintar, però que addueix els divuit anys de la seva filla com a un fet que fa inútils i contraproduents els artificis del tocador, malgrat el rondinar sense convicció del pare, que cada vegada que veu els fills tan grans es sent un xic més envellit, Francina es maquilla lentament, sàviament, perquè després no li sembli que va maquillada.

El germà gran torna a repicar a la porta. Alterna els cops amb comentaris àcids a la manca de delicadesa de les dones, que acaparen els indrets tot i saber que d'altres s'esperen. Però ella s'està justament pentinant; aquesta operació sempre li desvetlla les ganes de cantar. Qualsevol cosa, la primera que li passa pel cap, que tant pot ésser la música d'un film americà com la "Rosa de Bardissa", de Schubert.

- Ja surto, home! No siguis tan corcó!- s'interromp per contestar a les admonicions fraternals.

Sí, l'edifici de rulls castanys - diuen que aquest color un punt rogenc del seu cabell comença a estar de moda a París; això seria un altre dels inexhauribles presents que Déu li fa,- ja està disposat en la seva aparent negligència, en el seu desordre volgut i ordenat. Es tira la bata al damunt del cos encara fresc de la dutxa i s'escapa en direcció de la seva cambra, sense donar presa a les ganes de discutir del seu germà.

- Ja es veu, ja, que estudies per advocat! Quines ganes d'ensopar! li diu, tot passant.

En Josep Maria té encara motius de rondinar, un cop dintre la sala de bany, perquè Francina s'hi ha deixat el pijama. Però aviat el reprenen les seves preocupacions personals i es submergeix en els seus exercicis respiratoris i en els seus moviments de braços i cames, infal·libles per augmentar la musculatura i mantenir la forma.

Els tres germans es troben a baix, amb la mare, davant de l'esmorzar. El senyor Valldaura, entre setmana, és gairebé sempre a ciutat, fora d'un mes que es pren de vacances completes.

En aquella primera reunió del dia hom fa breus al·lusions a les coses de la vigília i als projectes per a les hores que seguiran.

- No vindràs, tu, aquesta tarda, a casa dels Cavestany?- pregunta Jordi, dirigint-se a la seva germana.

- No. Ja te'ls regalo, aquell parell de carrinclons. Per sentir com ella assassina Chopin i haver de riure els acudits tronats del noi, ja vaig bé sola.

- Sola?- insinua el noi gran, que vol fer pagar a Francina l'estona d'espera del passadís.- No sé qui m'ha dit que t'havia vist acompanyada. Ben acompanyada, és clar. Passejades romàntiques? I què hi diu en Jaume? ~~Per què suposo que no és pas~~ O potser és ell ~~el~~ qui que vé a passeig amb tu...

- No ho sé, què hi diu en Jaume. Ni em preocupa. Si vol alguna cosa ja m'ho explicarà. I no deurà pas triar-te ~~a tu~~ per a l'encàrrec.

- Però que no ho veus que el xicot està que no hi veu de cap ull? I al capdavall, ja veuràs, no és de menysprear...Una mica aturat, una mica liró, jo el trobo, però és un bon noi, que estudia com un desesperat i té ganes de fer diners... Què més vols?

- No vull ni deixo de voler res...Ja estic bé com estic. I si Jaume Calderó vol alguna cosa de mi o pensa que aquestes coses que insinues, et repeteixo que ja deurà dir-m'ho ell i que jo ja deuré contestar-li el que faci al cas. Si et prenguès per emissari a tu, sí que demostraria que és un tros liró. Però no en tinc pas por...Entesos, oi?

La mare intervenia per apaivagar la discussió. Era el seu paper. Hauria volgut demanar aclariments en sentir aquella al·lusió del gran a les companyies de la seva filla. Però, al capdavall, anar a passejar no és cap crim i avui dia les noies tenen tota una altra llibertat que abans. Potser, en certa manera, ja està bé... Arriben menys enzes al matrimoni. Abans, pot dir-se que tot just sortien de les monges de Jesús Maria i ja les casaven, sense que haguessin tingut temps de veure xicots, de comparar, de fer-se càrrec del que eren els homes i de com rutllava el món. Es clar que ara, amb això dels banys, nois i noies mig despullats i ajaguts per la sorra deuen ignorar ben poca cosa els uns dels altres. I els llibres que llegeixen! Tot això és la nostra

època. La vida, que va molt de pressa... Cinema, automòbils, reunions de gent jove, "sense boques inútils", platges de moda, balls moderns... Què hi podria fer ella?

La conversa, a més, havia desviat. Del tema Jaume Calderó, passava als estudiants en general, als d'advocat i d'enginyer en particular, als pretendents i als promesos, els flirts i les noies que presumeixen de vampiresses o els xicòts que se les donen de "castigadors". La discussió posava a prova la dialèctica dels tres fills Valldaura. Poca cosa hauria pogut introduir-hi la mare. Més aviat respirà quan els vegé alçar-se de la taula per sortir.

El noi gran anà a la platja, on abans de l'hora oficial del bany corria, d'una manera metòdica, un cinc-cents metres que ell mateix es cronometrava i que li revelava els alts i baixos de la seva màquina atlètica. Francina i Jordi anaren a jugar uns "sets" de tennis, que oficialment servien de lliçó d'anglès, perquè la parella contrincant eren unes noies, filles de pares britànics, que trobaven més còmode de parlar en català que d'entrebancar-se amb els problemàtics coneixements de vocabulari i de pronunciació dels dos germans. Feia uns dies que les anglesetes havien manifestat certa sorpresa en sentir que Francina tenia ganes d'aprendre l'idioma a fons.

- Sé que la poesia anglesa és molt bona. La millor del món, no és veritat? Tinc ganes de poder llegir Shakespeare i Milton. I els moderns. Quins noms m'han dit? Ah, sí! Rupert Brooke i Yeats. Són bons, oi?

Jordi s'havia fet un tip de riure, l'havia qualificada de pretensiosa, de pedant, li havia pronosticat un fracàs i que aviat l'escanyaria.

Les professores havien declarat que es sentien molt satisfetes per l'entusiasme de l'alumna envers els poetes anglesos, sense amagar tampoc llur pessimisme quant als resultats. Però Francina es mantenia tossuda en el seu programa i anava al tenis amb col·leccions bilingües on Antoni i Cleopatra o les tres filles del vell Lear feien sentir en prosa i vers llurs càntics d'amor i llurs planys d'egoïsme.

- Et vols fer sàvia, ja ho veig,- bromejava Jordi, mig impressionat, malgrat tot, per la tenacitat de la seva germana.- Per què et servirà, tot això? Que vols anar a fer cinema a Hollywood?

Això, aquest lent descobrir, per l'esforç de la voluntat i de la intel.ligència, els secrets d'un idioma, també forma part de l'univers ple de sorpreses i presents que enronda Francina.

A mig matí, la platja s'obre com un gran firal. Casetes de fusta pintades de blanc i de verd, tendals multicolors, parasols i veles ofereixen oasis que només els infants o els vells aprofiten. Els altres, els joves, entren i surten de l'aigua, es cabussen, fan curses de braça o de crawl, corren o juguen per la platja, s'estenen sota el sol en una immobilitat de faquirs. Francina emergeix del seu vestit blanc com una flor vermella i daurada i es barreja amb els altres. Tot nedant, fa correr una pilota de goma, accepta el repte d'un xicot, d'un xicot bru, de dents molt blanques, que bomba un pit musculat i lluent i cenyeix els lloms amb un slip sumari. Es sent feliç a dintre de l'aigua, encara que el minyó de les dents blanques la guanyi de molt en la cursa que emprenen; es sent feliç al damunt de la sorra, deixant que el cel posi noves pinzellades d'ocre (roig) en la seva pell, escoltant amb els ulls closos els crits dels banyistes, les converses que la volten (amb) un botzineig confús, els grinyols nasals d'un gramòfon portàtil, ~~que sembla un~~ gosset petener que (semble soler) ~~volgués~~ desafiar la mar.

- Adormida? - sent una veu molt a prop.

Obre els ulls, però el sol és al damunt mateix de les seves parpelles - la sotja, com aquell nouvingut. Ja sap prou qui és. Protegeix la vista amb la mà i el veu dret al seu costat, altíssim, com aquelles fotografies dels films moderns que donen a les sessions ~~capsellels~~ (de "Mirador").

- Hola, Jaume! No dormia, no. Però hi estic tan bé, deixant-me devorar pel sol!

- Es veu que ara tots ens hem tornat (adoradors del seus), ~~del déu sol~~ (com a Egipte). El meu pare sempre m'explica que al seu poble - ell és de cap a Reus - cap pagesa no sortiria al camp sense un mocador al cap o un capell de palla, per no tornar-se negre. I la gent que anava als banys, fa vint anys, tenien molt de compte a no agafar una solellada. Amb els vestits que duien, però, no hi havia pas por! El sol no hauria pas pogut travessar-los. I poca cosa quedava al descobert! Sec?

- Seu. Vas arribar ahir?

- Sí. A la nit. Pero no vaig anar al casino. Tenia una mica de feina. I tu, què vas fer?

- Ahir, dijous...Ja pots pensar-t'ho. Dia de cinema. Ja ho havia vist a Barcelona, però no vé d'aquí. Després vàrem anar tota una colla a menjar-nos una síndria a la Font Vella. Vàrem riure molt.

S'ha mig decantat i mira a través de les pestanyes la forma que hi ha reclinada al seu costat. Bru - no cal dir-ho,- amb el dentat llampeguejant de tant blanc, un cos musculat, sense pilositats excessives, satisfactori del punt de vista estètic. La cara regular. No és bell, pero té uns ulls molt francs, una boca seriosa, un nas vulgar. Les orelles un xic massa grosses i separades del cap, ~~potser~~ com les de Clark Gable, és clar. El cabell, molt negre, es rutlla naturalment. De totes maneres, no és el xicot "standard" de les platges. ¿Li agrada a Francina? No té temps d'interrogar-se a fons, però no ignora pas la resposta.

- Et cauen cabells, encara?

Jaume ja està avesat a aquesta conversa de la noia, que brolla a l'atzar de la seva atenció o de la seva distracció.

- Encara. No m'hi encaparro pas. Quan no en quedin més, deuré ésser calb. Altres coses pitjors no passin.

- Estudies molt? Trobo que hauries de distreure't més.

- Si vull aprovar per setembre aquelles assignatures que em manquen bé haig d'~~aprer~~ empollar... Ja ho saps, a casa no són gaire rics i em convé acabar aviat...Ja em distrec pron. ~~però~~.

- Si no vas ~~mai~~ enlloc! A Barcelona mai no et trobo ~~mai~~ en cap banda. Ni cinemes, ni salons de te, ni revetlles ni reunions... Ni que estudiessis per frare!

- No dec pas fer-hi gaire falta en aquests llocs? Pron ~~Ja~~ tindré temps d'anar-hi ~~pels llocs~~ quan hagi acabat la carrera i m'hagi fet una posició...

- Ca! Aleshores ~~deuràs~~ hauràs de ~~tenir que~~ treballar encara més per conservar-la o per millorar-la... ja et conec!

Es posà a riure.

- ¿No trobes que és un avantatge, ésser una noia? Només t'has de preocupar de di-

vertir-te, i no has de pensar en totes aquestes ~~coses~~ històries de fer-te una posició i guanyar-te la vida...

- No totes són com tu, ~~però~~.

- Ja ho sé! No m'ho critiquis ara, això d'ésser rica. Què és culpa meva ? I a més, no en sóc pas gaire! El meu pare, un simple borsista...Feina té a mantenir-nos! Què voldries, doncs, que em posés de dependenta d'uns grans magatzems? Que entrés a una fàbrica o un despatx?

- Jo no vull res de tot això...Però de vegades penso que les dones no haurieu de trobar una vida tan fàcil, tan planera, com ~~tu i totes aquestes~~ la que i les noies de la teva classe ensopegueu en nèixer...I això en interès vostre, no et creguis. A l'estranger us farien seguir unes classes, aprendre un ofici o una carrera, encara que després no haguessin de tenir cap aplicació pràctica: filosofia, paleografia, filologia, qualsevol cosa, o bé d'infermera, d'institutriu o d'apotecària...El cas és ocupar el temps i donar un estímul a la vida, al mateix temps que una arma per al demà. ~~Aquí~~ Ací no hi ha res de tot això!

- Sí, noi, ~~aquí~~ ací l'unica feina que ens donen és esperar el marit!

- I si el marit no surt?

- Aleshores, has de fer de tieta...M'estimaria més morir-me, em penso...

- No tinguis por, que tu no et quedaràs pas per vestir sants ni nebodets... Tu ets bonica...

- De debò creus que sóc bonica?

S'havia incorporat de cop. El seu bust es dibuixava sota la llana vermella del mallot, amb les rotunditats bessones de la sina; els braços prenien una posició llanguida; el cap s'avançava, coronat de petites flames fosques i rutllades, amb els ulls gris clar molt oberts. A la seva veu hi havia una curiositat àvida, gairebé una inquietud.

- Es clar que ho crec! Tothom ho creu! Els xicots que t'ho diuen i els que només ho pensen, i les amigues que no t'ho diuen, perquè et tenen enveja... Oi que la Francina és bonica?

Era un jove que passava, arrossegant el barnús blanc.

- I tant! La bellesa número u de la platja i dels seus encontorns. Puc ésser-hi?

-Tu mateix!

Aviat s'aplegaren mitja dotzena de minyons. No eren tots massa iguals, amb llurs acudits sense originalitat i llurs bravates, amb els compliments una mica barroers que adreçaven a la noia i les flametes de desig que se'ls encenien en els ulls? Adhuc així, Francina es sentia afalagada per aquell cercle d'adoradors, per aquell foc de mirades que la resseguién tota en la seva semi-nuesa, per aquella submissió d'uns homes que tenien un cos llis i atlètic, bronzejat com una estàtua, que sabien conèixer la bellesa femenina i fer-se'n estimar, i que, a la nit, l'estrenyarien en llurs braços, per torn, i al ritme d'una música salvatge, i li repetirien, amb més o menys gosadia, amb més o menys foc, les mateixes coses que ara li deien davant dels altres, entre rialles i acudits.

- I a les tardes, Francina? Per què no et veiem mai per enlloc?- exclamà Damià Rovira, el més maliciós de tots ells.

- A les tardes? Vaig per les meves! Es un secret!

- "La noia del secret, o de cinc a set de la tarda"... Títol de novel.la policíaca o de vodevill de l'Espanyol?

- No ho sé, però em penso que ets un desvergonyit. Com que no hi ha crim, ni víctima, no hi ha novel.la policíaca...De l'altra cosa, no ho sé, perquè no he estat mai a l'Espanyol ni he vist cap vodevill.

-Explica'ns el secret! Ens agraden tant, els secrets!

- A mi també, i per això mateix no l'explico... Una noia bé deu tenir dret a preferir la solitud, de tant en tant, a la vostra companyia. No? Es clar, com que us creieu tan interessants, això us deu semblar impossible.

- Solitud? Qui era, tu, aquell que va dir allò de

"la soledad de dos en compañía"?

Campoamor o Bartrina? O Bècquer? Un dels tres, per força. Són els única poetes castellans que he llegit a la meva vida. I els he oblidat tots tres.

- Deixa-ho córrer,- intervingué Jaume Calderó, que feia estona que callava.- Cal respectar els secrets.

- Molt bé! D'això se'n diu galanteria! Per celebrar aquesta revelació d'un home que sap comprendre el cor de les dones, us convido a tots a fer el vermut amb olives i anxoves!

Ja era més prop de migdia. Els banyistes començaven a desfilar. Recollint els barnussos, els minyons que voltaven Francina s'aixecaren, i ella també. S'encaminaren per la sorra cap a la construcció mesquina ~~imitació~~ de guix i fusta que s'aixecava enfront d'unes palmeres migrades, davant de la platja, ~~com un testimoni d'homenatge i una imitació de Niça i Montecarlo, ideals evidents dels puntals del sindicat d'iniciativa local~~. A la sala del bar, on s'empenyien els estiuejants, un "pick-up" engegava, convenientment amplificats, els èxits sarsuelers de la temporada, combinats amb les darreres novetats de dansa ~~d'enllà de l'Atlàntic~~ americanes.

En vestit de bany, i tot el més en barnús, les parelles es formaven, entre mig de les empentes dels que anaven i venien del bar. Era una de les funcions obligades de la jornada estiuenca. Mentre uns bevien a glops els aperitius glaçats, els altres ballaven.

Francina aviat es veié entre les parelles, en braços de Jaume. Mig nua com estava i a frec del cos també descobert del seu amic, no sentia cap mena de torbació. La seva carn era innocent de tota onada de sensualitat. Jaume ballava seriosament, però en la seva aparent serenitat podien destriar-se foguerades de desig.

- Aquell Damià, quin impertinent està fet! - exclamà la noia.

- Ja saps que ell és així...Li agrada de burxar sempre.

- Es que és més xafarder que cap dona...M'ha agradat que el fessis callar.

- Escolta, Francina...

- Què?

- Vols sortir amb mi aquesta tarda?

- Aquesta tarda? No puc.

- No pots?

- No. Ja tenia fet un altre pla.

- Ah!

- Si vols, podem trobar-nos cap al tard. A les set, vols?

- Psé!

- Com vulguis. Vindràs al casino, a la nit?

- No ho sé.

- Què tens? No estàs pas ofès amb mi?

- Amb tu? I per què?

- ¿Ens trobarem a les set, doncs? ¿Anirem a veure arribar les barques del peix?

- Valdrà més que em quedi a treballar...Tinc molta feina...

- Tu mateix. Com te sembli.

S'acabava el ball. Tornaren al taulell del bar, des d'on Damià els vigilava amb un àcid somriure.

- Feliç parella! Són joves i innocents, què més volen? Fins poden barallar-se i tot, si en tenen ganes!

- Vols callar, tu? Si no, t'ho diré d'una altra manera .

- Ui! Quina por! Apa, beveu el vermut, que les olives s'estan acabant.

* * *

L'hora del dinar. Pels carrers envaïts de sol, entre les parets que enlluernen de tan blanques, la colla es va dispersant. Els xicots acompanyen Francina fins a casa seva. Darrera d'ells arriben Josep Maria i Jordi.

- Adéu,Jaume.

- Adéu, Francina.

El dinar. La mare ~~- que~~ comenta llargament les notícies del diari, que ella ha estat l'única de la casa a ~~haver llegit~~ llegir de cap a cap. Els germans, que no estan d'acord, s'embranquen en una discussió esportiva. Però els préssecs de vinya són carnosos i madurs, plens d'un suc dolcíssim, i el raïm comença a tancar en els seus grans daurats tota la força dionisíaca que hi ha en els ceps amarats de sol. ¿Què hi fa que Jaume hagi volgut fer el bot, tancat en la seva tossuderia? La vida està plena de meravelloses aventures, de petites sorpreses, de joies ignorades o menyspreades que prenen el caràcter de gaudis sublims.

- Ah! Ha vingut una carta per tu, nena,- diu la mare.

Una carta també és un esdeveniment, i val la pena d'assaborir-lo. S'enfila cap a la seva cambra, amb un vague pretexte de migdiada. Ajaguda al llit, desclou la carpeta.

"Estimada ~~Enriqueta~~ Dina: Ets una noia amb més sort que les bruixes. De totes maneres, tu "ja ho has estat sempre una mica, de bruixa. La por que em feies, quan m'amenaçaves "amb terribles revenges perquè deies que jo, pobra de mi, et feia la competència i et "prenia els amors! Déu nos en guard, ara, que gosés venir-te a sostreure el senyor Ll. "I això que, t'ho dic de veres, m'agradaria molt de conèixer-lo. Com és? Alt? Fa goig? "Tipus Lewis Stone? (o Lionel Barrymore?) Té els ulls apassionats, oi? Jo em penso que els poetes de debò "s'han de conèixer en els ulls: si no són apassionats, mal senyal, no deuen ésser uns "bons poetes, sinó una imitació qualsevol. Explica'm tot el que et diu. De què parleu? "Del cel, de les estrelles, del mar? I d'amor! Oi? Explica-m'ho tot! TOT!

"El que és ~~aquí~~ aci, on jo estic, sí que no hi ha cap possibilitat de fer coneixences "interessants. Quatre vellots que vénen a prendre les aigues, moltes criatures i algun "xitxarel.lo d'aquells que volen fer gràcia i fan desgràcia. Res que valgui res. Jo "m'hi fonc. No sé pas què pensa, la mamà, de venir-se a enterrar un parell de mesos "en aquest poble! Diu que és pel fetge. Ella rai! Almenys no m'hi dugués a mi. Que "en són d'egoïstes, els pares!

"M'esbravo anant a l'església. En torno devota. Es que també hi ha un vicari, "~~que és~~ el que predica els diumenges, que fa bastant de goig. I predica d'una manera "moderna. Com t'ho diré? Es veu que està al corrent de les coses. Noia, no sé el que "a tu deu passar-te, però a mi, després de llegir tants llibres i pensar-me qui sap "les coses que sabia, resulta que sóc més ignorant de la vida que una criatura de bol- "quers. De la VIDA que val la pena, és clar. Potser que m'anés a confessar amb aquell "vicari i li expliqués força pecats (ja en faig, no et pensis) a veure què diu.

"La setmana entrant diu que faran un cotilló. No em fa cap il.lusió. Ja veig "que m'hi avorriré com una ostra. Com una ostra, sí! Plany-me, i a veure si pots fer- "me ~~enviar~~ trametre una novel.la dedicada del teu amic Sr. Ll., perquè ~~aquí~~ aci no hi ha "cap llibreria amb cara i ulls i m'agradaria llegir alguna cosa d'ell per veure si em "fico en l'ambient de les vostres entrevistes. Escriu-me!! Si no, no sé pas què faré.

"Potser em tiraré al riu. Hi ha massa poca aigua, però, i massa granotes. Ah! si sabes-"sis el que...."

Va deixar caure el paper. Menudes incidències de la vida estiuenca, preocupacions per xicots, flirts i balls, festes i llibres...El nyic-nyic de Damià, l'enuig de Jaume, les bromes i els acudits dels altres: ¿és que tot allò tenia alguna importància? Doncs, què en tenia, a la vida? Ella hi entrava amb els ulls ben oberts, disposada a aprofitar-se de totes les joies que se li presentessin al pas, de totes les delícies que li oferissin un sopluig ni que fos per un moment. Però potser sí que allò, en lloc d'ajudar a viure la vida, la disfressava, la desfeia, la desnaturalitzava...Què era, doncs, la vida? ¿Què havia d'ésser, la vida?

Al campanar de l'església tocaven hores. A les cinc s'havia de trobar amb Claudi Llopart. I aquell home que s'havia introduït d'aquella manera tan estranya a la seva ~~vida~~ existència, què era? ¿Un perill, un amic?

No tenia pas temps per a meditar-ho. Just per a vestir-se i "arreglar-se" una mica, si no volia fer tard. Corregué cap a la cambra de bany i s'hi tancà .

V

Vingué setembre. Tots els carrers del poble s'ompliren de l'olor ~~densa~~ marejadora del most. Les colles de veremadors s'entrebancaven amb les portadores que sobreeixien de raïms i a les nits la brisa ~~salabrosa~~ del mar tenia feina a esbandir aquells flaires voluptuosos que pujaven dels cups. Les tardes s'escursaven i, a ran de platja, sota els llums parpellejants dels fanals voltats de cercles de rat-penats furients, les parelles s'aturaven en els bancs, canviaven lentes carícies i paraules sense sentit, expremien tot el suc tardà d'aquell estiu que es moria .

L'un darrera l'altre, els estiuejants se n'anaren cap a darrers de mes. Tot un barri de cases noves quedà desert i abandonat a les rauxes glacials de l'hivern. Els cops de mar que batrien, en els dies de tràngol, la via del tren, la carretera i àdhuc els peus de les cases de pescadors, no trobarien a la platja més que les barques apedaçades, les xarxes que s'eixugaven. Tendals i banyistes havien desaparegut. A les sales esbalandrades dels casinos flotaven indecisos els ressons del darrer ball.

El darrer passeig de Claudi Llopart i ~~Haidé~~ Dina fou melangiós. L'endemà ma teix la família Valldaura se'n tornava cap a ciutat. D'instint, ~~reprenien~~ reprengueren llur primera excursió, aquella ~~ascensió~~ pujada al tossal que dominava el mar i els dos pobles veïns ~~que vivien d'esquena~~ i rivals. Els pins eren igual, eternament verds, i la vermellor de llur escorça semblava conservar un xic de l'escalfor estival. Però les mates de ginestera es veien despullades de llurs papallones grogues i entre la parella i el sol ~~que començava a davallar~~ lorent passaven de tant en tant núvols que s'estireganyaven ~~mandrosament~~ peresosos. I aleshores, el vent era humit i duia una frescor que posava la pell de gallina.

- Així, és demà? Per què no m'ho havies dit abans?

- No ho sabia... - I com que mentia molt malament, corregí implícitament: - I després, per què turmentar-se per endavant? Val més dir-se adéu així, sense haver-ho pensat per endavant. Tot s'acaba, ~~fins i tot~~ i també l'estiu. Adhuc aquest estiu, que ha estat tan feliç!

- Feliç? Per què?

- No ho sé pas. Per tot i per res...Es que és el primer estiu que em sento viure, que em sento dona, dona gran, vull dir...El que sé segur és que aquestes sortides amb vostè, aquestes converses que ha estat prou pacient per resistir amb mi, compten molt en aquesta felicitat...

- M'estimo més creure que és veritat que no pensar que és una cosa que em dius per fer-me plaer. Per mi, també, aquest estiu serà molt important... Tot ell és ple de la teva imatge, Haidé... Dina

Ella ja s'havia acostumat a aquelles exclamacions, vagament poètiques, que semblaven crits d'amor i que potser ho eren, però que no comprometien a res ni exigien resposta. La primitiva sensació d'afalac seguia, tanmateix, en sentir-los. I no era el mateix que quan Jaume, o Damià, o Maurici, o un altre qualsevol dels seus joves amics de platja i casino li deien una d'aquelles banalitats que sonen com una declaració i poden dir-se i escoltar-se tot rient. Perquè la veu era més càlida, els ulls brillaven amb un foc més viu, i el rostre fatigat es rejovenia en proferir una d'aquelles frases. Què volien dir, però? Valia més no intentar d'aprofundir-ho.

- Sí, m'he avesat a la teva presència diària, a aquesta conversa teva, que sempre és fresca i vol penetrar en totes les cambres secretes del món i de l'esperit, sense deturar-se en cap, ni que hi hagis de trobar un misteri basardós com el penjarobes guarda-roba de Barba-Blava. M'he avesat a aquest cos teu, que espargeix al seu entorn gràcia i harmonia, que és generós de la seva bellesa; m'he acostumat a la teva paraula i al teu cant, i a la teva dansa, perquè quan danses és com si respiressis i quan et banyes igual que si ballessis un vals esbogerrat amb les onades, i quan camines és com si seguissis les lleis fixes i els nombres precisos d'una oblidada eurítmia...Quantes coses et dec, Dina!

- No sé pas per què em diu tot això! Que vol que em torni orgullosa? Massa que ~~Prou que de vegades~~ em diuen els meus amics que sóc una pretensiosa, perquè de tant en tant vull repetir alguna de les coses que vostè m'ha explicat...Els meus germans es riuen de mi i tot...Però jo ho els faig cap cas! Estic tan satisfeta de la seva amistat! I d'aquest

secret que hem conservat de la nostra coneixença !

- No ho sap ningú, que em coneixes i que ens trobem ?

- No... ningú.

Perquè, que ho sabés Madrona Bargués, la llunyana Fàtima, no volia dir res. Fàtima venia a ser el confident indispensable dels herois de la tragèdia clàssica: ressó de llurs pensaments, amplificador dels dubtes d'aquells que li conten desoris i passions. El secret, realment, havia estat ben guardat. Malgrat les insinuacions del seu germà Josep Maria, massa egoista per a encaparrar-s'hi gaire i que ~~aviat~~ de seguida deixava de pensar en les sortides de tarda de Francina, ~~d~~ les de Rovira, que més ~~hé ho feia~~ avial intervenia per a burxar Jaume Calderó; malgrat, sobretot, l'evident descontent d'aquest darrer, quan al.ludia les misterioses absències de la seva amiga, Dina havia servat per a ella sola la seva relació amb el ~~nou~~ seu mentor. La feina de Claudi semblava només això, fet i fet: un lent treball de descobrir-la a ella mateixa. Ell li donava guies segures per a la vida que s'obria davant de Francina, com un espectacle meravellós i ple d'imprevist. Ell li deixava llibres d'aquells que duen la resposta als dubtes secrets i a les angoixes inconfessables. Ell li aportava - passat pel sedàs d'una experiència viril, que ha conegut la lluita i el triomf, els turments de crear i el goig de saber-se escoltat - tot el sentit profund del món, del seu món.

- Es clar que sóc jo, qui hi ha guanyat, amb aquesta amistat nostra! - no sabé estar-se de repetir la noia.

- Però ara te'n vas. Quan et veuré? ¿Què faràs, a Barcelona? ¿Com ompliràs els teus dies? I, sobretot, ¿com els ompliré jo, sense poder-te veure?

- No digui aquestes coses! Vostè té la seva feina, els seus llibres, la seva família, el seu nom, totes aquestes coses que eren tota la seva vida, i que de debò ho són encara. Jo només sóc una noia que l'ha escomès tot passant, que l'ha distret uns quants dies amb les seves impertinèn-

cies i els seus estirabots. Passaré, i totes les altres coses restaran..
Altrament, potser encara ens veurem. Segur, que ens veurem. Barcelona
no és pas tan gran. A un concert, a un teatre, en un passeig, és molt
possible que ens trobem. Vostè potser donarà una conferència, i jo
aniré a sentir-lo, o signarà

~~tà~~ els seus llibres en una llibreria, i jo aniré a comprar-ne un...

- ¿I hauré de conformar-me amb aquesta breu ~~visio, com~~ topada de dos desconeguts? ¿Hauré de saludar-te en passar i no dir-te res més? No pot ~~ésser~~ ser, ~~Haidé~~ Dina!

- No pot ~~ésser~~ ser, no! Però és la vida! ¿Que es pensa que no em sap greu, a mi, d'haver-lo de deixar? ¿Que es pensa que no les enyoraré, jo, aquestes entrevistes, aquests passeigs? ¿Que es pensa que no ~~me~~'n recordaré i que no el trobaré a faltar, a vostè? Mai no havia tingut un amic en el qual pugués confiar-me tant. Mai no he trobat una persona que em ~~dongués~~ donés aquesta impressió de força, de coratge, que em fes creure en mi i en el món, com vostè! ¿Que es pensa que no n'estic, de trista?

Se la sentia a punt de posar-se a plorar. I era una cosa insòlita, perquè feia anys -d'ençà d'aquelles crisis sentimentals de la seva infantesa - que no plorava. Però seguia caminant, sense tombar-se a mirar l'home que l'acompanyava, que no tenia ni un esguard per al paisatge familiar, i que només hauria volgut ara agafar-la en els seus braços, consolar-la com a un infant i dir-li que no podia haver-hi separació ni allunyament si ells dos no ho volien, que res no podia res contra llur afecte.

Arribaven al punt on s'havien aturat l'altra vegada, a la carena ~~d'~~ on aquella muntanyola ~~per on~~ s'ajuntava amb les altres ~~que~~ per formar una cadena de pujols suaus, ~~sota~~ que ~~[illegible]~~ arreceraven els pòbles de la costa. D'instint, ja es sentien al límit de llur passeig. Haurien volgut allargar aquell moment, fer deturar el sol que ~~davallava ràpidament cap al~~ aviat s'amagaria darrera de les serres llunyanes, ~~fer~~ suspendre tot el panteig del món, aïllar-se dalt d'aquell turó com en una roca voltada d'aigua, penjada entre mar i cel, fora de la qual res no existís.

Però ~~Haidé~~ Dina era jove, i els seus sentiments tenien aquella impagable facultat de la joventut de segregar llur propi antídot. El dolor podia convertir-se en melangia i la desil·lusió en consol. I aviat començà a planejar projectes absurds per veure's a la ciutat.

- Quan em vulgui parlar, telefoni'm. S'ha apuntat el número? 83.421. Es fàcil de recordar, jo trobo, 8 - 3 - 4 - 2 - 1. O si no, busqui'l ~~al llistí~~ a l'anuari: Valldaura, carrer de Casp. No podrà pas equivocar-se: n'hi han molt pocs, d'aquest nom. ¿Sap què

podem fer, també? Un dia que vulgui anar a passejar pel parc de Montjuïc, m'escriu i ens trobarem. Serà com si l'acompanyés per aquestes muntanyes!

Feia un gest ample, assenyalant tot el panorama que s'estenia a llurs peus. I Claudi Llopart el contemplà (també, com si fos un espectacle nou.) I li semblà que, en efecte, mai no havia vist totes aquelles coses: les amples corbes de les dues platges rivals, tallades pel promontori del pont, on les figueres de moro posaven espesses taques d'ombra moradenca, els passeigs de palmeres, les pinedes, les teulades vermelles de les cases i els terrats blancs de bugada, les quatre o cinc tendals que encara es mantenien damunt de la sorra, els casinos emblanquinats que ja perdien la frescor de llur vestidura estiuenca i, més enllà, les petites cales on es troben estrelles de mar i petxines, les cales on van a banyar-se, de matinada, les noies del poble que no volen confondre's amb la massa dels forasters xerollosos que tot ho envaeixen. Si l'havia vist, de vegades, aquell quadre que Lloreng Badia feia trenta anys que repetia incansablement, per fragments o en visions panoràmiques, en el fort de l'estiu que embriaga totes les coloraines del món, com en la grisor estricta de l'hivern, i en la pompa marcida de la tardor! Però ara li semblava una cosa mai vista, un prodigi de gràcia i de proporcions justes, la creació d'un Déu meravellós de previsió que ho havia disposat tot, en la nit dels segles, per a la seva felicitat, perquè ell, Claudi Llopart, es trobés un dia, sota un d'aquells pins diminuts que ara veien als seus peus, amb Dina, la noia admirable que tenia al seu costat. Allò era l'escenari de la seva felicitat.

- Que bonic és! No trobes? - no sabé estar-se d'exclamar.

- Molt! I d'haver-ho contemplat tantes vegades amb vostè, que m'ha fet adonar de com és bell, encara l'hi sento més. Però encara me'n farà conèixer més, de coses boniques, (n'estic segura.) Se'n recordarà? Telefoni'm! Escrigui'm!

Varen baixar poc després cap al poble. Dina parlava, volubla com sempre, contant les coses que li havien passat la vetlla, al darrer ball de la colònia. No s'estava d'anomenar els seus admiradors, començant pel seriós Jaume i acabant pel cínic Rovira. Claudi de vegades sentia una punxada de gelosia, quan pensava en tots aquells minyons de dents blanques i braços àvids que masegaven en el ball el cos de Dina. Però,

al capdavall, tots aquells noms eren simples etiquetes damunt de siluetes fantasmals. No podia pas sentir-se gelós d'uns fantasmes!

Es separaren que ja era fosc. La carretera es dividia en dues baixades gairebé idèntiques, i al fons de les valls brillaven les llums dels dos pobles. Els fars dels automòbils escorcollaven de tant en tant les tenebres. Dina allargà la mà a l'home.

- I ara, adéu...però no adéu, perquè ens hem de tornar a veure!

Ell li estrenyia els dits sense dir res. A l'últim, amb una veu sorda, barbotejà:

-Adéu, Dina!

Li deixà anar la mà. I aleshores li passà una cosa inaudita. Es sentí els dos braços de la noia al coll i un bes a la galta. Abans no es cloguessin els seus braços a l'entorn del cos d'ella, Dina s'havia ja desprès i emprenia la davallada cap a l seu poble, cridant encara en les tenebres:

- Adéu, no! Telefoni'm, escrigui'm!

Fins a cinc minuts més tard, que la foscor es veié de cop inundada per la lluna que sortí del mar i hi escampà tot un feix de tremoloses palletes argentades, no es mogué Claudi del recó de carretera on s'havia quedat aturat, indiferent al pas dels automobils i camions, fits els ulls en direcció d'aquelles cases entre les quals s'havia fos la silueta de la noia. No sabia si ja tot s'havia acabat o bé calia encara esperar un nou prodigi.

VI

(a pàgina a part)

- I doncs què? No avança, aquesta filla del rei?

- No. No avança.

-I què ho fa, doncs?

- No ho sé. Jo bé sento que aquesta història ha de sortir, al capdavall, de l'encallament en què es troba. La tinc aquí dintre...Però tot està empantanegat en el començament..Com explicar humanament, des de fora, la passió del rei d'Hongria per la seva filla?

- Es una delicadesa moral? L'incest és un dels tabús més vius de les nostres socie-

tats civilitzades, és clar... Però, si t'ho mires bé, no ~~deixa d'ésser~~ és més que una convenció com totes les altres. Els gats ~~ni~~ i els gossos no ~~les~~ la respecten pas. I tinc entès que hi havia països on casaven els germans amb les germanes. Ai, les convencions! ¡Ja podem fer veure que ens ~~en sentim~~ n'hem després, tots ens hi sentim lligats! I menys pots demostrar que en prescindeixes tu, que ets una mena d'institució pública, un home responsable, i que manipules, no pas formes i colors com jo, sinó paraules i sentiments, cosa molt més seriosa. Però si la passió incestuosa del rei t'entrebanca, ¿per què no la suprimeixes? Si a mi un arbre em fa nosa en un quadro o em trenca l'harmonia que jo hi cerco, d'una pinzellada l'esborro. ¿No pots fer-ho, tu? ¿No ets amo dels teus personatges?

- No. Tu tampoc, encara que t'ho sembli, ho ets dels teus models. Ni dels que pagues a tant l'hora. Quan esborres un arbre, ja ho has dit, és perquè trenca l'harmonia que tu t'has imaginat per a la teva tela, no pas perquè et sigui difícil de pintar-lo o perquè et plantegi problemes especials de composició. Si fos així, tu faries el mateix que jo: et desesperaries, et descoratjaries, i ~~després de tot~~ al capdavall tornaries a la ~~càrrega~~ dèria, insistiries i et diries, com jo també em dic, que si no ho pots expressar és perquè encara no en saps prou, que no domines tots els recursos de l'ofici, que el teu talent és insuficient per a descriure-ho tot, que no ets un creador... No, no puc suprimir el rei d'Hongria.

- Doncs si no et sents regicida i aquest home apassionat no et ~~lliura~~ dóna el seu secret, deixa'l estar en un calaix, que ja madurarà tot sol i, sense saber com, t'ho trobaràs tot ben clar un bell dia. Les vegades que jo ho he fet amb les meves teles! Un retrat comença a allunyar-se de la semblança amb el model. I en canvi tot hi és: la forma de les faccions, el to de la pell, el color dels ulls, l'expressió de la boca... Tot hi és, i no és ell! Què vols fer? ¿Una puntada de peu que esbotzi la tela? Ja en tens prou ganes. ¿Encarnissar-t'hi i ~~encara fer-ho més~~ acabar-ho de fer malbé? Val més posar-lo en un recó! Un dia o altre trobarem el desllorigador! I què més fas?

- Coses ~~deslligades~~ soltes...No puc concretar res, fer projectes de molta extensió... Les idees se m'embrollen, les imatges em fugen...Mira, això és tot el producte de més de dos mesos de treball. Uns quants versos...

Assenyalava una carpeta molt prima de quartilles.

- ¿Has reposat, almenys? ¿T'ha servit d'alguna cosa aquesta represa de contacte amb el terrer? Ja veuràs: Jo puc fer el que vulgui, pintar o no pintar. La gent se'n fum. Tothom, en aquest poble, em considera ~~com~~ un original, un anarquista, i no m'agraeix per res, al contrari, la meva fidelitat a aquestes roques pelades i a les quatre vinyes tinyoses dels volts. Però tu ets l'home-símbol, el que diu la paraula justa, el guiador del teu poble, el patriota exemplar que està pel damunt de les discussions...

- Calla, beneit! sembla que senti Dalmau Queralt o qualsevol ~~d'aquests~~ periodistes superficials d'aquests que vénen a preguntar-me què penso del cinema sonor o del superrealisme... Fa massa anys que ens coneixem. ¿Has oblidat què era i què pensava aquest ~~d'aquí dalt~~ de dintre el marc? No he canviat pas tant com això, em penso!

- I tant, si has canviat! T'ho sembla, que ets el mateix! No són pas els anys: tu ets jove encara: fas força goig. Pogués jo dir ~~xixmateix~~ igual! ¡Més d'una vegada m'haig de sentir retreure els meus cabells ~~blanquinoses~~ grisejants, la barba de jaio i la boca ~~desdentegada~~ mig desdentegada? ~~Però de tu~~ El que ha canviat de tu són els pensaments... Ni això! Es la situació. Aquest minyó del quadro - se'l mirà, aclucant els ulls, i féu una ganyota,- amb aquest aire de setciències que té i aquest desig de dominar el món, és un ingenu, un ~~calet~~ quelet, un pagès, que està disposat a meravellar-se davant de tot, a admirar el primer llibre que li caigui als dits, a enamorar-se de la primera dona que se li presenti a la vista... Tu, en canvi, ets l'home instal.lat en el prestigi, l'home respectable que té una posició social i una missió de cada dia a acomplir, l'home que ha de cridar als seus compatriotes que van per mal camí o encoratjar-los a seguir endavant, quan ho encerten. Ets el Poeta, a la manera de l'antiguitat, com Homer, Virgili, ~~el Petrarca~~ o el Dant. I tot això no t'ho dic pas per ensabonar-te, sinó perquè és veritat, i tu ho saps prou... Estàs lligat al teu prestigi i no te'n pots desprendre. No pots fer tombarelles. Jo sí, sinó que a mi les cames ja em fan figa quan provo de llançar-me ~~en~~ a un salt mortal. Tu has d'escriure, has de donar lliçons de bellesa i predicar sermons de patriotisme.

- Si sabessis com em cansa, doncs, tot això! Enyoro més sovint el temps que podia somiar en audàcies, ésser revolucionari, trencar els motllos vells o fer-me'n

la il·lusió, veure cada dia el sol com sortia i creure que el món recomençava a cada alba per mi! Qui sap si és ~~Es~~ això, si és aquesta sensació d'haver arribat fins allà on podia arribar ~~ja~~, de no tenir ~~res~~ gran cosa més ~~per~~ que guanyar, ~~el~~ la que m'eixuga el pensament. ~~i m'estronca la inspiració~~. Als vint anys no m'hauria pas encallat com ara en ~~aquesta~~ la pintura ~~de la follia~~ d'un home madur que troba en la joventut de la seva filla un reflexe de la bellesa de la ~~seva~~ muller. ~~Ara, penso que en el casament incestuos cerca potser una revifalla de la seva jovenesa. Aleshores~~ M'hauria arronsat d'espatlles, hauria carregat les tintes damunt la luxúria senil del rei d'Hongria i hauria reservat tot l'entusiasme de la meva descripció, totes les pompes de la meva retòrica per al feliç mortal destinat per la Providència a ésser l'espòs de la noia, per al comte de Provença. Ara no puc. Em sembla que em vegi obligat a prendre la defensa del pare...

S'havia anat escalfant en els seus mots i tingué la impressió que el seu amic se'l mirava amb curiositat. S'aixecà bruscament i es posà a riure, d'una manera forçada. Exclamà:

- Solidaritat ~~de vells~~ d'homes madurs, ¿no et sembla?

- No, no. Ja saps que jo em faig càrrec de tot...Però torno a dir-te com abans: deixa reposar els teus personatges. Fes coses lleugeres. Distreu-te. ¿Em vols deixar llegir aquests versos que has escrit darrerament?

L'altre vacil·là d'una manera visible.

- No...M'estimo més esperar ~~a~~ que tot estigui llest.

- Tot?

Claudi Llopart ignorà deliberadament ~~totes les interrogacions~~ la intenció que hi havia en ~~els mots~~ l'interrogant del seu vell amic. ¿Havia endevinat Llorenç alguna cosa de les seves preocupacions? ¿Ho havia lligat amb els dubtes en els quals s'entollava ~~que entollaven~~ la seva obra? L'ull del pintor, sota la forra grisa de les celles, era penetrant. Potser, també, en una de les seves voltes pels encontorns del poble, amb el cavallet i la capsa, ~~hauria~~ havia vist la parella desigual. No era probable; en aquest cas, segurament Llorenç no s'hauria estat de fer-hi alguna al·lusió maliciosa. No, el que la intuïció de l'artista i la seva familiaritat amb els

alts i baixos del seu amic devien deixar-li endevinar seria una crisi que se produïa en Claudi. Les causes li havien d'escapar, per força. I Montserrat, la muller, s'havia adonat d'alguna cosa? No era fàcil. I, si se n'adonava, li ho diria? La relació conjugal, a través dels anys, havia perdut aquella dolça fúria, aquell ímpetu apassionat dels primers temps de matrimoni. Els fills, que els havien d'unir amb un lligam de carn i de sang, més aviat els havien separat, perquè tal com acaparaven l'atenció de la mare. Poc a poc s'havia establert una divisió de poders a la casa: tot el que feia referència al govern domèstic, incloent-hi els fills, corresponia a la muller; a l'home pertocava tot el que era la seva feina, la vida exterior. Tenien cobertes les necessitats materials, i el treball de Claudi no era indispensable per al sostenimento de la llar. Respectuosa d'aquella feina, Montserrat se n'havia anat desprenent d'una manera insensible. ¿Llegia encara les obres del seu marit? Bé ho havia de creure aquest; en alguna conversa amb amics la seva muller havia fet al·lusió a algun dels seus llibres recents, amb detalls, Però, en el seu pensament, Llopart estava convençut que Montserrat es desinteressava de les aventures espirituals (íntim) que eren les creacions literàries del seu espos. Amb els fills i la casa ja en tenia prou.

- Em penso que aviat tornarem a ciutat,- conclogué, en una imprevista conseqüència de la conversa i les meditacions consegüents.- Aquesta casa, així que comença a fer fresca, és inhabitable. I les noies ja s'avorreixen. Després hi ha Juli, que ha d'entrar aquest any a la Universitat...

-I el faràs advocat, també? Quina manca d'imaginació! No està ple el món d'oficis interessants i de ciències modernes, cada dia més atractives? No, no, la rutina. Advocat. Perquè n'hi hagi un de més a no saber què fer del títol, a esperar els plets del veí. Per fer versos, per posar-se de dependent o per escriure a un diari, creus tu que es necessita el títol de picapleta?

Era una de les preocupacions de Llorenç. Havia estat padrí del noi petit del seu amic i el seu esdevenidor li oferia tot de greus temes de meditació, perquè es prenia molt seriosament les seves responsabilitats de segon pare. Sobretot El capficava la indiferència del minyó. Aquest havia fet el batxillerat sense entusiasme ni fàstic, amb

notes passadores. I, un cop acabat, havia acceptat sense protestes ni engrescament la carrera que li indicaven.

- S'hauria d'espavilar! ¡Hauria de veure món, volar amb les propies ales! Mentre no ho faci, mentre tingui la sensació que els seus pares ho decideixen tot per ell i que només li cal seguir pels carrils que li posen, serà impossible que faci res de bo. Ha d'aprendre a decidir. Es la primera cosa que haurien d'ensenyar als xicots, en lloc de tantes ~~estupideses~~ bestieses inútils com els enfarfeguen...

Llançat per aquest camí, Llorenç en tenia per estona. ~~En~~ Altres ~~ocasions~~ vegades, Claudi l'hauria seguit i hauria discutit amb el seu amic les teories i les pràctiques de la pedagogia, així com les possibilitats que Juli Llopart, advocat, fos més o menys dissortat, més o menys inútil a la societat que Juli Llopart, enginyer, aviador o químic. Ara no es sentia amb prou interès per a defensar el que creia que convenia al seu fill. S'estimà més endur-se'n el pintor, que continuava perorant amb eloqüència, cap al salobet on segurament ~~trobaria~~ estaria reunida la família, tot esperant l'hora de sopar. Amb Montserrat, que no li planyia les rèpliques, Llorenç podia ~~abrevar tots els seus sarcasmes~~ donar lliure curs als seus sarcasmes i bescantar a pleret els advocats.

Mentre el debat s'~~entaulava~~ iniciava i Juli, sense intervenir-hi, escoltava ~~alternativament~~, amb el seu etern aire de desmenjat, els parers ~~adversos~~ alternats que l'afectaven, Claudi Llopart contemplava la seva família, reunida sota el llum dels avis, esdevingut aranya elèctrica, i que conservava tots els cargols i els ~~guarniments~~ serrells de l'època. Montserrat, la muller, als quaranta-cinc anys, era la imatge de la salut i la bellesa: la deessa Juno, amb els seus cabells rossos com el blat; els escots en punta, que posaven en evidència la gràcia del seu coll i la turgència del pit; serena sempre, sense perdre de vista allò que defensava, però sense mai acalorar-se en la discussió. Al seu costat, tan semblant a la seva mare que hauria pogut passar per una germana petita, Nuri somreia com una princesa i ~~jugava amb~~ acariciava el dors d'una novel.la que tenia a la mà. Mercè estava asseguda en un coixí, a terra, i feia mitja, bon pretext per a jugar amb el gat que volia arrabassar el capdell de llana. Era la filla predilecta de Claudi, i ho sabia. Es mirava, doncs, el seu pare una mica com si fos una propietat. Propagava amb aplom entre les

seves amistats la glòria del progenitor, esdevenia l'agent de publicitat de les seves obres. Però anava per les seves.

I Juli? ¿Quins ideals l'animaven, quins projectes secrets feien bategar el seu cor? Ningú no hauria pogut dir-ho. El seu rostre regular, amb perfil de medalla grega, expressava ben poques vegades l'interès. Hom el veia sempre llunyà, perdut entre les boires d'un somni apacible. Segurament no desitjava res ni esperava res. Vivia, simplement, amb una resignació indolent, una existència que tenia obligacions penoses i moments divertits. Seria advocat, o qualsevol altra cosa, si calia. I tot amb el mateix desinterès, amb la mateixa indiferència.

Mentre intervenia amb monosíl.labs a la conversa, Claudi ~~descobria de cop que~~ es preguntava si el seu afecte envers aquells éssers no havia sofert una transformació. ~~havia deixat de sentir cap mena d'afecte per aquells éssers.~~ Es sentia indiferent a llurs preocupacions. Com podia ésser, allò? S'interrogava, incrèdul davant la descoberta. Però no hi havia dubte: ni la muller ni els fills no desvetllaven en aquell moment cap ressò en el seu cor. Se'ls mirava com a uns estranys, adonant-se de tots llurs defectes: de la fredor olímpica de Montserrat, ~~ambitjorada~~ agreujada en Nuri per un orgull innat de la pròpia bellesa; de la lleugeresa excessiva, -buidor total, més aviat se'n podia dir,- de la petita, que jugava amb tant d'entusiasme amb la marruixa com declamava les poesies del seu pare. ¿I Juli, l'etern indiferent, era aquell infant que li havia dut, anys enrera, el sentiment orgullós de la maduritat, de la virilitat triomfant? Un noi! "He plantat un arbre, he escrit un llibre, he tingut un noi: he no he viscut endebades", deia el proverbi àrab. ¿On era avui l'entusiasme pretèrit, l'engrescament per aquell tercer fruit del seu matrimoni?

Ara tots aquells éssers li ~~eren indiferents~~ semblaven estranys a la seva vida. Com li era indiferent la casa, feixuga de records de la infantesa, on encara ahir ~~hi semblava~~ sentia, surant en l'atmosfera modernitzada, el ~~retrò del~~ refrec de les faldilles de la ~~seva~~ mare i els estossecs de fumador empedreït del seu pare. Com li era indiferent el vell amic que s'esderdenegava a demostrar a tota la família l'excel.lència de les professions tècniques, la conveniència de veure món abans de triar el destí, de conèixer bé els camins abans de llançar-se a les palpentes pel primer que s'obre. Volgué desprendre's d'aquella sensació, que l'ofegava.

- Trobo que si en Juli ha de matricular-se, ens n'hauríem d'anar a Barcelona ben aviat,- exclamà, sense dirigir-se a ningú en particular.

- Com tu vulguis. També podria anar ell sol a inscriure's,- pledejà la muller.- Ja és prou gran per poder anar tot sol a fer un viatge d'anada i tornada a la ciutat.

- Es clar que sí!- intervingué Llorenç.- Els nois han de tenir llibertat i aprendre a anar sols pel món.

-¿I per què no tornar tots cap allà d'una vegada? - insistí Claudi.-¿No és prou tard,ja?

- Em pensava que et volies quedar un quant temps més...

- Tothom se'n va. Això es queda desert.

-...I que t'interessava precisament aquesta solitud per treballar.

- Doncs si m'interessava , ja no m'interessa . Després, a Barcelona tinc tot de feines que m'esperen.¿Quin dia ens n'anem?

- Quan tu vulguis, torno a dir-te. El temps just de fer les maletes. Demà ?

Ell l'agafà pel mot.

- Sí, demà.

x
x x

L'arribada a la ciutat li dugué uns quants dies de distracció. Trobà la tertúlia fidel de l'Ateneu, l'agitació sense objecte de les redaccions, l'olor de tinta fresca de les impremtes, ~~el sillo~~ el cadiral amic a casa del llibreter. Fullejà els darrers llibres publicats, sospesà les novetats angleses i franceses, admirà el relligat de dos grossos volums alemanys d'història. Després tornà a casa seva amb ~~un~~ el nou botí de lectura i gaudí de la delícia un punt sensual de tallar els plecs i d'enfonsar-se a l'atzar del tallapapers en el curs del llibre.

Visità els tallers d'uns quants artistes amics. Anà a dues conferències al Ritz i començà de preparar-ne una que havia de donar abans de Nadal. Un dia es deixà convèncer per assistir a una vetllada d'art a casa d'un literat amateur milionari. Veié balls transcendentals, sentí cançons modernes, evità d'escoltar versos, i s'avorrí

amb tota intensitat.

Juli ja anava a la Universitat. Montserrat i les noies s'havien llançat ~~amb fúria~~ a la tasca apassionant de fer-se fer els vestits, abrics i capells de la temporada. Paraven poc a casa.

Amb Dalmau, Claudi Llopart s'emprengué la tasca de posar en ordre el seu arxiu. Això el distregué ben bé un dia, però després, aquest fullejar velles correspondències i trasbalsar papers esgroguïts li feu l'efecte d'una profanació, d'un saqueig en un cementiri.

Passà vuit dies més volent i dolent, sense poder escriure ni una ratlla. I una tarda, sense ~~poder~~ resistir-se més, despenjà el telèfon i marcà els numeros 8 - 3 - 4 - 2 - 1. Després esperà.

V II

En un mirall del davant veia el seu cap. Veia també, sense necessitat de tombar-se per examinar-los, una parella de promesos - o amants, qui sap! - que es lliuraven, oblidats de tot el que els voltava, a les pantomimes exaltades de la passió.

Era un cafè ben adequat per a això. Lluny del centre de la ciutat, però en un indret distingit, aquell cafè tenia una certa fama, entre pecaminosa i elegant, que atreia les noies, un bon bàrman, que sabia combinar cocktails explosius i una disposició a base de recons i compartiments que facilitava i encoratjava les entrevistes amoroses. Només aquell mirall trencava la discreció del conjunt. Havia estat una pensada ben inoportuna del decorador del local. Amb les seves recolzades, els llumets de pàmpol crem que hi havia damunt de cada taula, l'enllumenat difús del sostre i el pick-up que degotava tocava amb sordina tangos i blues enganxadissos, el cafè semblava tot plegat conspirava a animar les parelles, per novençanes que fossin. Però aquell mirall era l'ullet que feia el propietari del bar, alcavot elegant, a la seva parròquia.

Obrir el llibre que duia a la butxaca li hauria semblat una cosa afectada i fora de lloc. Valia més esperar, bevent a petits glops la cervesa.

Al defora es sentien passar automòbils, algun tramvia trontollós que fendia el carrer a tocs de campaneta. Hom distingia també, en la penombra, a través de les cortinetes que entelaven els vidres de portes i finestres, els llums que s'anaven encenent poc a poc en la ciutat. Sense voler, els ulls se'n tornaven cap al mirall. La claror somorta de l'establiment no era suficient per restituir-li una imatge rejovenida del seu cap. Davant seu només tenia allò tan grotesc: l'home madur que espera una noia. Primera pàgina de setmanari picaresc. Situació equívoca. Però ja era tard per recular. Barcelona, en aquelles tardes curtes d'hivern, no oferia llocs on trobar-se a l'aire lliure, llocs on el sol i el paisatge esborressin tot el que pugués haver-hi de dubtós en la parella. Els quadros urbans, amb llur arquitectura incoherent, semblava que envilís

sin aposta tota entrevista: l'home madur que s'espera en una cantonada és evidentment encara més grotesc que el que ho fa a dintre d'un café.

Per això, quan ~~Haidé~~ Dina, després d'una lleu vacil·lació, li havia dit aquella adreça per trobar-se, la tria li havia semblat molt encertada. Ara, aquell mirall...

Mentre ella no triguésl La impaciència feia bategar el seu cor com si aquella fos la seva primera cita amb una dona i com si tingués vint anys. Oblidava i tot,- ~~cosa que~~ i no sempre li era fàcil,- que la seva cara i el seu tipus havien estat relativament popularitzats per fotografies i caricatures, i que un cambrer, els clients del bar, podien reconèixe'l. El bàrman, quan ~~anava fins a la punta~~ arribava a l'extrem del seu taulell niquelat per cercar unes ampolles multicolors del seu registre variat com els tubs d'un orgue, ¿no se'l mirava amb massa insistència? No venia d'aquí. La cosa important era que ~~Haidé~~ Dina vingués, i ben aviat.

I justament quan estava abstret en els seus pensaments, ~~que recapitulaven~~ recapitulant les etapes de llur coneixença, se la veié al davant, somrient com sempre, entrant per la porta del café. Duia un abric fosc amb coll de pells, un capell de feltre blau. Era una silueta de dona ciutadana, ben diferent de la que estava avesat a contemplar a la vora del mar i entre vinyes i ginesteres. Més dona, més civilitzada, més plena d'artifici potser. Els ulls grisos, immensos, i la boca encesa, reien però com abans. Claudi s'aixecà confús, allargà la mà.

- ~~Haidé~~ Dina! A l'últim!

- He trigat molt? Em sap greu d'haver-lo fet esperar.- I després:- Li presento la meva amiga Madrona Bargués,- afegí, ~~tot deixant-se~~ mentre es deixava estrènyer els dits entre els de l'home.

No s'havia adonat que anés acompanyada. Dreta al costat de Francina, en efecte, hi havia una altra noia que se'l mirava amb curiositat. Era bruna, menuda, de cara maliciosa i ulls inquisidors.

- No cal pas que me'l presentin...L'hauria conegut entre ~~mig de~~ milers de persones,- assegurà abans que ell hagués pogut dir res parlar.

- Gràcies, senyoreta. Encantat de fer la seva coneixença.

Va cedir-les la banqueta i ell s'assegué a llur davant, donant així l'esquena a la sala. Es sentia de mal humor. Havia comptat amb passar una llarga estona amb ~~Haidé~~ Dina, parlant dels records que els unien, fent plans per a refermar llur relació a la ciutat, i ara es trobava amb aquella intrusa que glaçaria tota la conversa i l'atabalaria amb reflexions sense solta i preguntes impertinents. I, en efecte, l'amiga començà: ~~a parlar:~~

- La Francina m'havia parlat de vostè... No s'imagina la il.lusió que em feia conèixe'l... He llegit ja fa temps tots els seus llibres. Sé de memòria moltes de les seves poesies. Les hi podria recitar aquí, si volgués: "La núvia llunyana", " Sol ponent", "Claror en els cims"... En els seus versos he trobat moltes vegades consol i estímul... Es tan trist, sovint, això d'ésser dona!

No hi havia gaire diferència dels mots que havia emprat ~~Haidé~~ Dina, en la primera de llurs entrevistes. Però aquesta noia d'ara tenia la virtut d'irritar-lo. Es limità, per tota contestació, a proferir un monosíl.lab indistint. ~~Haidé~~ Dina intervingué:

- Havíem d'anar a classe de dibuix i per poder fer campana la Madrona s'ha inventat un truc. I després ~~he volgut~~ jo li he demanat que m'acompanyés, per si em veia algú de casa... Es una bona amiga, cregui'm!

Semblava que endevinés ~~que Claudi no havia acollit gens favorablement la presència inesperada.~~ la poca gracia que havia fet a Claudi la inesperada companyia. L'altra ~~intervingué~~ tornà a parlar.

- No li ha explicat mai la Francina, o millor dit, ~~l'Haidé~~ la Dina, qui era la Fàtima? Un temps vàrem ésser rivals. Però això ja ha passat a la història. Ara som amigues i aliades per la vida i per la mort. ~~L'una~~ Sempre ~~està~~ disposada a ajudar a nos l'una l'altra.

Acudia el cambrer.

-Què prendran? - preguntà Claudi.

- Jo, un cocktail de vermut,- digué Madrona.- ~~I~~ Tu igual, oi?

Sí, igual. Un cop tingueren les begudes al davant, les noies es posaren a xarrupar-les, sense parar llur xerroteig. Buit el seu vas, l'amiga ~~d'Haidé~~ de Francina es posà dreta.

-Bé, jo me n'haig d'anar.- Féu una rialleta còmplice.- M'esperen, ja veurà. Molt contenta d'haver-lo conegut. ~~Conti'm~~ Compti'm com una admiradora sincera i entusiasta.

I a la seva companya:

- Amb tu ja ens veurem demà, oi? Qualsevol cosa que hi hagués, ja ho saps, telefona'm. No, ja et telefonaré jo mateixa al dematí.

Féu un parell de petons a Francina i desaparegué, engolida per la foscor del carrer. Claudi no sabé estar-se d'exhalar un sospir d'alleujament. La noia va notar-ho.

- ¿Li sap greu que hagi vingut amb mi? Es molt bona i m'estima força. No li ha estat simpàtica ? Tanta il.lusió com ella tenia de conèixe'l!

- Sí, m'ha estat simpàtica... Però jo volia veure't a tu, Dina!

- ¿Que no em veu, ja ?

- A tu sola!

- Ja ho estic, ara, de sola amb vostè! Però, per venir, sola no podia (sola no podia pas) i la Madrona m'ha servit de paravent. No es cregui, és una noia molt intel.ligent. Molt més que jo, ja ho crec. I bonica, no troba ?

- Potsér sí... Torno a dir-te, però: jo havia vingut per veure't a tu per parlar amb tu, per parlar de tu. I res mes!

- Que n'és,d'exigent! I per què ?

Als mots, als ulls, als somriures de Dina brillava una cosa que, quan la noia duia els vestits lleugers de l'estiu o l'estricte mallot vermell no ~~sortia per enllo~~ (traslluïa gens). La coqueteria.

- Ja ho saps, perquè! Tu ets la meva Dina, la meva amiga de l'estiu, la meva companya d'excursions i passeigs... Però el nostre secret ara s'ha esbravat...

- Oh, per Madrona, rai ! Es molt discreta i per mi faria tot el que li demanés. El secret segueix essent ben nostre. ¿Què sap ella dels nostres records, de les nostres converses, dels nostres pensaments? ¿Què sap ella del que ens hem dit.o del que ens diem?

Tenia les dues mans damunt de la taula. I Claudi no pogué estar-se d'agafar-les-hi, en un accès de joia.

- Dina! Què en sóc, de feliç, de tornar-te a veure!

- Ha pensat algun cop en mi, aquest temps.

- Sempre. A totes hores. I tu?

- Jo moltes vegades, també. Cada dia. Però vostè té la seva feina, la seva família, la seva posició...

- Deixa-ho estar, tot això!- Amb un gest de la mà ho escombrava tot, com havia escombrat de la conversa la companya que se n'acabava d'anar.- Quan penso en tu, només comptes tu.

- Es que allà, al poble, jo almenys li feia companyia quan es passejava, el distreia una mica. Aquí no deuen pas ésser distraccions ni la companyia de persones més interessants que jo el que li han de fer falta. Ni homes, ni dones, que es desviuran per complaure'l.

- Ara, només m'interesses tu! Si sabessis com he arribat a patir fins que m'he decidit a telefonar-te! Ho esperaves, tu?

Ella servà silenci uns segons.

-Sí. Encara que, quan ho pensava, em deia que era impossible, que altra feina devia tenir vostè que recordar-se de mi i tenir ganes de tornar-me a veure. Però el cor m'assegurava que sí, que em telefonaria o m'escriuria...

- I que ara que t'he tornat a arreplegar, no et vull perdre! Hauríem de veure'ns cada dia, Dina! Tenim moltes coses per dir-nos, i no podem interrompre les nostres converses...

- Cada dia? Com podrà ésser? Si cada dia faig festa de l'Acadèmia, a casa ho sabran. No puc pas...De tant en tant, potser sí...

Quan s'aixecaren, ja era tard. La noia se n'adonà amb esglai. I mentre es posava bé l'abric i examinava el seu maquillatge [illegible], l'home pagava al cambrer. En tornar-se altra vegada, apartà la vista del mirall. La parella desigual reflectia ara, amb tota la seva crueltat. Valia més no mirar-la.

Llur sortida passà desapercebuda. En ésser al carrer, Francina exclamà:

- Hauré d'agafar un taxi. Ja són dos quarts de nou!

- T'acompanyaré a casa,- féu ell, amb un gest a un cotxe per que es detingués.

- No! Si em veia algun conegut, o el meu germà! No, ja aniré sola. Gràcies, eh!

- Així, doncs, fins a demà passat?

- Fins a demà passat!

Sostingué oberta la portella fins que ella s'hagué ben instal·lat al vehicle.

Veié la mà coberta de pell que s'agitava en la penombra de l'interior encoixinat.

Es veieren l'endemà passat i molts altres dies. L'habitud s'havia reprès. Però ara hi havia l'emoció de la dificultat i, gairebé, del risc. De vegades, sovint, es trobaven en aquell mateix bar. El cambrer ja els acollia amb un somriure còmplice. La taula on s'instal.laven sempre era la mateixa, si estava lliure, - d'esquena al mirall, això sí.- En altres ocasions, era al matí, sortint de missa, en un parc. Les entrevistes s'inscrivien al marge de llurs vides, ordinàries, com si formessin part d'una existència distinta, que vivien tots dos, l'home i la noia, a la insabuda de tothom, i que els anava lligant amb més força que les altres coses de cada dia.

Madrona Bargués es deixà veure poques vegades. Quan ho feia, donava a entendre clarament, amb paraules sobreentesos, que es considerava com una mena d'àngel tutelar de tots dos. Claudi s'anà acostumant gradualment a la seva companyia i la seva antipatia inicial per la intrusa s'atenuà. Amb Dina, la confident abandonava tota discreció i es mostrava insaciable.

- M'ho has d'explicar tot, tot! Què et diu, ell, que t'estima?

- I ara!

- No t'ho diu? Vols dir? Però t'estima, d'això en pots estar segura... Si els conec, jo, els homes! Està bojament enamorat de tu... I tu, què penses?

- Jo? No penso res. Què vols que pensi?

- Vull dir què sents per ell! Te l'estimes, també?

- Estimar-me'l? Sí, segons el que vulguis dir...- S'aturà, reflexionà un moment i acabà per confessar, amb simplicitat: - No ho sé.

- Que n'estimes un altre, doncs? Què hi ha d'aquell enginyer? Un dia el vull conèixer!

- Si, dona! Jaume, vols dir, oi? El veig de tant en tant, parlem d'una cosa i altra...

- L'hauré de veure...De segur que ell també t'estima.

- Es clar! Per tu, tothom ha d'estar bojament enamorat de mi.

- Deixa'm estar! Et dic que hi entenc de sobres, en aquestes coses. Sense veure'l,

pel que m'has dit, tinc la ~~intuïció~~ seguretat que aquest estudiant també és un dels teus adoradors. Però això ara no té importància. El que en té és saber què penses tu, a qui estimes... Fes examen de consciència, ~~examina't~~ interroga't, dona! ...Qui és l'elegit: Jaume Calderó o Claudi Llopart?

Els seus ulls esperaven la resposta, brillants de curiositat. Però Francina va esquivar la pregunta massa directa.

- Si ni jo ho sé! Si ni ho sé que m'estimin, ni l'un ni l'altre, com tu dius! Veg M'estàs omplint el cap de cabòries. Tot això és vanitat i mundanitat, com diria Mossen Joan. Te'n recordes?

Una evocació dels temps d'escola donava un nou tema de conversa i desviava el torrent de preguntes de Madrona.

Malgrat tot, ~~Dina~~ se les repetia, aquelles preguntes. (~~Què era aquesta~~ En què consistia) la relació que l'unia al poeta madur? Quin nom tenia? Quin desenllaç podia cloure-la? I no sabia veure la resposta. Quan aquesta indecisió la preocupava massa, l'anava projectant cap a l'esdevenidor, ~~dilatant-la~~ ajornant-la com quan el pensament s'atura en la idea de la pròpia mort, cosa inevitable, però remota, i en la qual, a dir veritat, ningú no creu d'una manera sincera. Potser allò no s'acabaria mai. Potser duraria tota la vida, amb aquella barreja ~~tan~~ deliciosa d'afecte paternal i d'adoració masculina. ~~Dina~~ Francina havia llegit alguns llibres que parlaven de dones que ~~havien estat~~ foren inspiradores de grans artistes, Egèries plenes ~~de seny~~ de tendresa ~~de~~ per a poetes il·lustres i ~~de~~ músics genials. I en les seves imaginacions del futur s'atribuïa vagament un paper així. Si un dia sortís un llibre del qual ella pogués dir - i els altres també, és clar- : ¡Aquesta obra ha estat escrita sota la meva influència, per fer-me plaer a mi!

Madrona havia introduït Jaume en la palestra. Per què? Jaume era cosa a part. Seriós, ~~home~~, mesurat, susceptible i reticent, no hi havia cap dubte, tanmateix, que sentia per ella alguna cosa ~~de~~ diferent que una simple amistat. Sense tenir el talent divinatori, gairebé de saurí dels secrets corrents amorosos que s'atribuïa la seva amiga, ~~Dina~~ era prou ~~femenina~~ dona per saber ~~descobrir~~ conèixer quan un home està enamorat i quan sent simplement el desig de passar l'estona en el joc frívol del festeig, ~~epidèrmic~~. Però Jaume Calderó no deia res i Claudi Llopart parlava molt. Jaume no s'expressava amb mots inflamats i Claudi sí, i

~~Vui~~ parlaven per ell, no sols les belles coses que deia, sinó les que havia escrit, tots els seus llibres, tots els seus versos, tot el prestigi que tenia, tota l'auréola ~~de patriota, de consciència cívica del seu país~~, de patriota i de poeta ~~de vate~~ inspirat.

I ella, en tot allò, entre aquells dos homes, l'eloqüent i el silenciós, ~~es~~ sentia desbordada ~~enduta en~~ la seva poca ~~inexperiència~~ i es meravellava de l'extensió dels poders que Déu dóna a les noies. Havia descobert la coqueteria, i l'emprava amb Claudi, que no necessitava certament ~~vui~~ incentius per al seu sentiment abassegador, i amb Jaume ~~Caldero~~, que es posava encara més seriós i es tancava més a dintre seu. Un dia, per atzar, va descobrir la força de la gelosia. Passejava amb Claudi ~~Pere~~ per una avinguda deserta del Parc de la Ciutadella, entre estàtues d'oblidats homes il·lustres i matolls de verdor. Ella parlava de la funció del Liceu, a la qual havia anat la vigília.

- A l'entreacte van venir amics a veure'ns a la llotja, i ~~hi havia~~ en Jaume, ~~que~~ va dur-me ~~comprar-me~~ bombons. I vàrem ~~jo vaig~~ discutir ~~amb ell~~, perquè ell deia que aquells amors de la Traviata eren una cosa carrinclona i tan passada de moda com la mateixa música de Verdi, que els homes no estimen d'aquella manera i les dones tampoc, perquè si son tísiques les duen a un sanatori, i en paus, i jo deia que sí, que encara que alguns xicots d'avui dia no s'ho creguin, l'amor encara existeix igual com sempre. I aleshores en Jaume...

En la narració, el nom del minyó venia a cada moment. Claudi sentia com si una mà li anés oprimint el cor i la interrompé:

- ¿Qui és aquest Jaume? Un pretendent?.- La seva veu era seca.

- Un pretendent? No. Un amic, un bon amic. Ja n'hi havia parlat, em penso.

- Molt bon amic...Jove, és clar. Ben plantat.

- Sí, bastant. Fa goig.

Ho deia inconscientment, en part, impel·lida per la seva sinceritat natural. Però no ignorava tampoc ~~en part sabia bé~~ el mal que feia. Era la mateixa noia que no sabia amagar res, doblada d'una altra que, darrera l'aparent ingenuïtat, sotjava el lloc on queien les sagetes i les llançava amb tota la intenció. Adhuc així, es quedà sorpresa del canvi operat en ~~que experimentà~~ el rostre de l'escriptor: ~~Es posà~~ primer vermell, després molt pàl·lid.

- ~~Haidé!~~ Dina! ~~Te~~ L'estimes, tu, aquest Jaume?

Però la veu era molt dolça. No hi havia pas amenaça. Una profunda tristesa, només.

- No!

La negació era sense gaire calor. ~~Era també~~ Aquell mateix esperit desconegut ~~que~~ li feia mirar amb ulls molt oberts la cara i el posat de l'home que l'acompanyava.

- No mentis! No m'enganyis, Dina!

S'havia apropat molt a ella. L'agafava pels braços, l'estrenyia gairebé contra el seu cos. I li clavava la vista en els grisos llacs transparents dels ~~seus~~ ulls. ~~Haidé~~ Francina s'esverà.

- Li dic que no! No l'enganyo!

I després, en veu baixa.

- Deixi'm anar!

Com si es desvetllés d'un malson, Claudi deixà caure les mans, s'allunyà un parell de passos. Però encara el seu cos conservava el record de la proximitat del de la noia. I ella també experimentava la sensació nova d'haver-se trobat en braços d'un home ~~que es sent~~ mogut per ~~una~~ la passió, que tremola de febre i ~~que~~ potser és capaç de tot.

Uns dies després provà d'emprar aquest ressort de la gelosia amb Jaume Calderó. La dona novençana descobria les seves armes i les posava en joc, sense perjudici d'haver-les d'anar perfeccionant i de ~~sentir-les derrotades~~ comprovar com eren inservibles quan no l'assistia aquella malícia intuïtiva que l'havia impel·lit a parlar del minyó davant de l'home madur.

Amb Jaume, incidentalment, ~~parlà dels~~ al·ludí els homes apassionats, ~~dels~~ que no tenen por de declarar els seus sentiments, i donà a entendre ~~sense equívocs~~ que ella en coneixia un exemplar magnífic. No podia ni volia ésser més explicita. Però sentia que la sageta també havia ~~atenyut~~ aconseguit el seu fitó. Per què, doncs, Jaume no reaccionava de la mateixa manera que l'altre i restava mut, seriós, sense reptes ni protestes ni insinuacions, fins que es retirava? Es que la gelosia no el mossegava? O ~~bé~~ era senzillament que, malgrat tot el que ella havia pogut imaginar-se, Jaume no l'estimava?

* * *

~~[illegible]~~ Claudi, es posà insensiblement a viure d'una manera que era un repte a tots els seus mètodes de treball i d'existència. Conservava encara la seva vida de

relació: publicà uns articles a un diari, donà una conferència, assistí a un congrés. Però el treball del despatx, les quartilles diaris que es convertien, uns mesos després, en un llibre ben construit i ple de contingut, s'havia desarticulat, havia esdevingut impossible. Es resignava a considerar com a encallada en una platja erma la nau on navegava la dolça filla del rei d'Hongria, i es posà a planejar un drama històric, que havia de tenir per protagonista un príncep devorat per la idea de la renunciació a les grandeses d'aquest món, però lligat per tota una colla de vicis que el mantenien lligat a la terra. Després, com que tampoc això no avançava, començà uns comentaris lírics a unes quantes cançons populars, les que tota la vida havia preferit: "El Rossinyol", "L'Hereu Riera", "La Mort de la núvia", la "Cançó del lladre", "La presó de Lleida"... Trobava que aquelles anònimes poesies lligades a unes melodies tan meravelloses eren uns breus drames punyents, nascuts de l'ànima mateixa del poble, i que en llur simplicitat, nua de retòrica, hi havia molt més de sentiment i de força expressiva que en bona part de les obres poètiques modernes, d'una sensibilitat cerebral més afuada i d'un llenguatge més treballat. Si d'això en sortia alguna cosa...

Fet i fet, les hores que semblava passar-se en el despatx, entre els llibres estimats i les pintures que lligaven el seu ésser a diverses èpoques de la seva vida i el privaven de desprendre-se'n totalment - com les hores que passava entre la família i els amics - eren una aparença de realitat, una agitació silenciosa i inconscient entre núvols de buata. Vivia com en somnis, quan ens sembla que ens atrafeguem en qualsevol activitat absurda que prou sabem, en el fons de la consciència, que no té cap solta ni altra explicació que la que li donen els sentiments o els records dels quals és disfressa o emanació.

Però, entre les pintures que ara el volten, Claudi Llopart no retroba la imatge dels seus vint anys, aquell retrat que hi ha penjat a una paret de la seva casa pairal, aquell retrat on els pinzells encara inhà-

bils de Llorenç Badia assajaven, anys enrera, de fixar la febre i les il.lusions d'un minyó poblet à. Quan l'escriptor es disposa a sortir per a trobar-se amb Dina, li sembla que, en un estrany procès d'inversió del temps, les teles que reflecteixen la seva evolució física i moral van de la més recent a la més antiga. Sí, aquella severa figura que li mostren els miralls, envellida, plena d'una serenitat freda i sense boires, li és molt més estranya que la dels seus anys més remots, quan la flama de la joventut li cremava el rostre i les mans li vibraven, àvides de posseir i d'amanyagar. Tots aquells retrats, trabucant-ne l'ordre cronològic, ~~havien de parar~~ se concretarien en la imatge d'un home molt jove, ple d'il-lusions i de follies; ell mateix, que ara s'estava assegut darrera de la taula, contemplant amb un xic de compassió aquells avantpassats del seu actual esperit.

x
x x

Claudi sortia, radiant, de casa seva, després d'haver-se mudat de roba. La muller el guaitava ~~amb curiositat~~ encuriosida quan el trobava considerant amb atenció l'efecte d'una corbata o triant entre els guants de pell els que més s'adeien amb l'abric. Però no deia res. Prou coses urgents cridaven la seva atenció de mestressa de casa! I l'home corria a la seva cita amb Dina, oblidant tots els altres compromisos. Dalmau Queralt, secretari i admirador exemplar, se'n desolava.

- Avui tenia reunió de l'Acadèmia! - exclamava. - No se n'havia mai oblidat, fins ara! ¿Vol dir que no li passa alguna cosa?

La muller del poeta movia el cap, dubitativament. Què havia de passar-li? Alguna aventura interior, ~~alguns~~ personatges que devien refusar de deixar-se dominar i que s'enduien llur creador fatigat i impotent en vanes passejades. Bona paridora, ~~ella~~ no deixava de considerar aquesta dificultat en posar al món uns fills imaginaris com una mena de feblesa

fisiològica. Però els homes, ja se sap, són més febles que les dones, per molt que de vegades pretenguin el contrari. I si Claudi feia ara precedir les seves sortides de preparatius laboriosos, no calia pas cercar-hi explicacions complicades. Era una rauxa, lligada també amb el procès de gestació literària. Una cosa de l'ordre dels desigs que sobrevénen a les dones gràvides.

- Ha canviat molt, tanmateix, d'un quant temps ençà !- seguia planyent-se Dalmau Queralt.

Ell ho lamentava encara més perquè justament aquell any pensava "tirar" a un dels premis literaris oficials, i li calia el suport del seu mestre. I el mestre, justament, l'escoltava amb una orella distreta i Queralt tenia el dolorós convenciment que amb prou

feines si havia pres consciència dels projectes i de les realitzacions que li presentava el seu secretari.

- Oi que no acaba el llibre que té començat? - preguntava Montserrat.

- No. I és estrany, realment, per ell.

- Doncs això ho explica tot. Quan enllestexi aquesta obra que el turmenta, ja veurà com canvia de posat, com se sent alliberat. Poques vegades li ha passat, això de tenir una crisi així, de trobar-se amb dificultats per tirar endavant alguna cosa en curs. I per això mateix aquest obstacle imprevist, aquestes dificultats el destaroten. Ja veurà, un cop pugui treure's del damunt la preocupació, com tornarà a ésser el mateix d'abans!

Mentrestant, Claudi Llopart, retrobada la seva joventut, retrobada l'alacritat dels seus vint anys, travessava la ciutat com en una prodigiosa gambada. Descobria indrets meravellosos només pel fet que havia de trobar-s'hi amb la seva amiga. I, fora d'ella, i del paisatge urbà que la voltava, només pel fet de tenir Dina com a figura central, no veia ningú més ni res més. El món, com en la cosmogonia hindú, s'engrandia i s'encongia, neixia i es dissipava amb l'alenar del pit de Dina.

Com la mateixa Francina, i malgrat respondre amb seguretat als estímuls que la noia, amb la seva barreja tan femenina de coqueteria i d'innocència, li prodigava, Claudi no es confessava clarament quina mena de sentiment l'unia a la seva amiga de l'estiu. Evitava d'interrogar-se sobre el que desitjava i sobre el que podia reservar-li l'esdevenidor. Per ell, el present era l'estona que parlaria amb Dina, assegut a una taula arreconada de bar o en un lent deambular per les avingudes de Montjuïc o del Parc, en els matins assolellats de la Diagonal i en les tardes que començaven a créixer i que es fonien en dolços devessalls de llums tendres. I el futur es limitava a la cita següent amb Dina. Fora d'aquest teixit de mirades, de paraules disperses, de reflexions sobre tots els temes, de comentaris de la noia sobre les coses que veia o que llegia, el món s'acabava, i l'home no gosava interrogar-se més a fons, per por de trencar l'encís.

Un dia, però, la revelació vingué, d'una manera imprevista, i tot equívoc fou

inútil. Era una tarda de febrer, i acabaven de deixar a Madrona. L'atzar dels passos els havia dut cap a la part alta de Montjuïc, davant del mar. Caminaven entre roques ermes i passeigs totjust oberts, mentre el port atapeït de pals i xemeneixes i la gamma de grisos i verds de l'aigua i el cel ~~se'ls oferia als ulls~~ es desplegava davant d'ells. De sobte, va posar-se a ploure. Era un xàfec que res no feia preveure i que els agafà de sorpresa, amb les seves gotellades amples i feixugues, barrejades de pedra, que queien damunt d'ells com una allau de projectils. Van córrer una estona, indecisos, sense saber a on arrecerar-se, sentint com l'aigua els anava traspassant la roba. En una recolzada del camí veieren un edifici baix, una caseta que tenia l'aspecte, amb les seves glorietes de fustes verdes i encanyissats, d'un cafetí com tants d'altres que se'n troben per les vessants de la muntanya. Hi anaren sense parar de córrer, fuetejats per la pluja, ~~corrent~~. Varen entrar a una sala deserta, on ~~trobaren~~ una dona ~~que~~ cosia, asseguda en un recó de la vora de la finestra. Hi havia unes taules de marbre, unes quantes cadires ordinàries, un taulell amb ampolles. En ~~el fons~~ el fons, una porta obria un passadís, ~~i al damunt es llegia~~ amb un rètol al damunt on es llegia en lletres molt negres: "RESERVATS".

La dona s'aixecà en veure'ls entrar.

- Déu-los-guard.- Tenia una veu obsequiosa.- Quin temps, oi?

- I tant! Sort encara que no èrem gaire lluny! Quin xàfec!- contestà ~~la noia~~ Francina.

- S'han mullat molt! Volen prendre una cosa, mentre els faig eixugar els abrics a la cuina? Potser també les sabates de la senyoreta...

- Valdria més, sí...- ~~assentí~~ acceptà Claudi.- Aquesta pluja bé deurà passar...

~~Haidé~~ Dina també assentia. D'una manera insensible es veieren acomboiats per la dona cap a la porta del passadís. S'obrí una cambra minúscula, amb una taula, un parell de cadires i un divan folrat de peluix vermell en un recó. Una finestra petita donava a l'exterior. Però la dona encengué el llum.

- Què prendran? Potser un ponx ben calent?

- Jo m'estimaria més un te.

- Dos tes,- ordenà Claudi Llopart.

La cafetera féu un gest un punt desdenyós. Te! Tanmateix, el plec professional

l'obligà a insistir en la seva amabilitat.

- Volen donar-me els abrics i els capells?

- Tingui. Ai, esperi's, que em treuré les sabates.

Un cop fora el calçat, les mitges aparegueren també xopes.

- Si no se les fa eixugar, pot agafar un refredat. Dongui-me-les, també, que en un moment, al costat del foc, tot estarà sec.

Van quedar tots sols, en aquella cambra dubtosa, davant de la taula de fusta despintada, plena de noms i dates gravats. Descalça, ~~Haidé~~ Dina s'havia arraulit al damunt del divan. Evidentment, ella no copsava ~~tot~~ l'equívoc d'aquella situació, la sordidesa de l'ambient, els sobreentesos de la dona. Claudi, en canvi, ho comprenia ~~tot~~ massa i l'efecte que li produïa era molt complex. Es resistia contra aquella xarxa de vil complicitat que ~~descobria envilidor~~ ~~quai tot allò els englobava~~ els embolcallava. Però ~~al mateix temps~~ allora, l'atmosfera d'aquell reservat obrava damunt seu, amb tota la seva sensualitat canalla, (en un dia) i amb el contrast ~~d~~ amb que representava la innocència de la ~~seva~~ noia ~~companya~~, ~~amb~~ les ~~seves~~ cames nues i la cara excitada per la novetat.

En aquell moment, amb tota la brutalitat del seu desig exasperat per aquella tèrbola barreja, li aparegué la seva passió per Dina ~~Haidé~~ tal com era, tal com aquells mesos de relació gairebé diària l'havien emmotllada. I la seva cara devia trair l'emoció que l'envaïa, perquè ella ~~noia~~ se n'adonà.

- Què té? Segui, mentre ens duen el te.

I li senyalava el divan, al seu costat. Ell volia resistir-s'hi, però no pogué. S'hi deixà caure feixugament, sense mirar-se-la. Però ella pressentia alguna cosa d'anormal. S'esforçà en veure-li la cara.

- Què li passa? No es troba bé? Digui-m'ho!

Quan li veié els ulls, el seu instint femení li revelà la veritat. Aquella cara trasbalsada, aquella mirada encesa, aquell tremolor ~~interior~~ dels llavis, ~~allò~~ era la passió crua i nua. N'havia vist els simulacres al cinema i en el teatre, n'havia llegit les ~~tives~~ ~~series~~ ideals descripcions a les novel.les, però era l'experiència acumulada en la seva

sang per centenars de generacions de dones la que li deia que aquell home ~~l'estimava~~ la volia, la desitjava carnalment.

- ~~Neus~~ Dina! T'estimo!- balbucejà ell.

Els seus braços l'estrenyeren, els caps s'aproparen molt, fins que les boques toparen. L'home encastà els llavis en la frescor dels d'ella, perduda tota noció de la realitat, oblidat ~~d'ell~~ del lloc on es trobaven. Sorpresa, ~~però~~ qui sap si també afalagada, ~~Neus~~ Dina acceptava el seu primer bes d'amor. I el seu bust s'incrustava ~~davant~~ en el pit de Claudi Llopart.

Un truc discret a la porta. La noia es desprengué dels braços d'ell. Com si es desvetllés, Claudi s'aixecà, mentre la dona ~~del cafè~~ de l'establiment entrava en una safata el te.

- Aviat estarà eixuta la roba. Això els acabarà de refer.

I el seu somriure obsequiós, ple de malícia ~~continguda~~, semblava dir-los que comprenia totes les situacions i es brindava a protegir-les. Fou com un revulsiu per a ~~l'home~~ Claudi.

- Porti'ns-la desseguida que pugui. Tenim pressa.

A fora, ja gairebé no es sentia ploure. ~~Neus~~ Francina es prengué en silenci el te.

Una hora després ~~ja es trobaven~~ tornaven a l'Ernest al centre de la ciutat. Ni l'un ni l'altre no havien fet cap al·lusió a l'escena ~~que havia tingut per marc el~~ esdevinguda al reservat. Però en llur relació s'havia introduït un nou element, i ja no podrien defugir-lo: Claudi sabia que estimava, que desitjava ~~Neus com a dona~~ Dina, amb tota l'ardència oblidada dels seus vint anys, amb un daler absolut de possessió.

I ella també ho sabia. No podien fer trampa ni l'un ni l'altre. El futur s'obria, terrible, ~~d'obscuritat~~ obscur, davant ~~llur~~ de tots dos.

V I I I

Van seguir veient-se. Malgrat la poca simpatia que li inspirava Madrona Bargués, Claudi li agraïa la imaginació que l'amiga posava en joc per a protegir les seves entrevistes amb Francina. Als seus dinou anys - tot just un de més que la seva companya, i ja li donava una autoritat de germana gran,- Madrona esdevenia una mena de fada padrina. Ella aplanava les dificultats, trobava solucions per a tots els conflictes i sabia mantenir-se gairebé sempre invisible per a Claudi. Dina era, de fet, una noia de sa casa, sotmesa a l'autoritat dels pares, lligada a unes ocupacions més o menys absorbents i a un programa regular de diversions, i que havia estat llançada a una vida social més amatent a agavellar-la pel sol fet d'ésser una debutant i, per tant, una recent candidata al matrimoni. Les possibilitats d'escapar a totes aquestes coses eren sàviament utilitzades i espremudes per l'astúcia combinada de les dues amigues. Informada de l'incident que havia marcat aquella tarda a Montjuïc, Madrona s'havia engrescat i decretava que la passió evident de l'escriptor era cosa per a enorgullir una noia. Els instints de mitjanceria que hi ha en tota dona se li desvetllaven quan es tractava de les relacions entre Claudi i Francina. Jaume (Calderó,) submergit en els seus estudis, massa encarcarat potser, de tan seriós, s'esvania en un segon terme dels pensaments de Dina. Els pares, els germans, tots els éssers familiars que enrondaven la vida de la noia perdien també consistència. Una presència ho envaia tot, una claror il.luminava totes les hores dels seus dies.

De l'amor, però, què en sabia? Els models que la ficció havia pogut posar-li al davant dels ulls eren fantasmes irreals, sense possible encaix amb la realitat quotidiana. Al seu entorn només veia pàl.lids festeigs sense flama, matrimonis en els quals l'un tolera l'altre, pecami-

noses relacions, endevinades més que sabudes i que formen, entre xiuxiueigs i sobtats escàndols que cal aviat ofegar, el subsol de l'existència burgesa, L'Aventura de Francina era molt diferent. En primer lloc, és clar, pel sol fet de passar-li a ella. ¿La seva primera experiència personal no tenia realment un caràcter d'excepció? Com tots els joves, Francina atribuïa als seus sentiments i preocupacions un conjunt de qualitats que els posaven per damunt de tota vulgaritat.

Per això mateix, la noia, que ha acceptat sense protesta i només amb un lleu moviment de sorpresa la revelació de ~~l'amor~~ la passió de Claudi Llopart, es sent ara cada vegada més al seu gust en el bany tebi de passió on dolçament la submergeix cada nova entrevista. Perquè l'amor ~~passió~~ de l'escriptor sembla haver perdut tota retenció. Els braços estan sempre disposats a l'abraçada, els llavis sedeguen els altres llavis, la mirada vol abismar-se en els llacs grisos on brillen guspires ~~tots~~ d'or. Només els indrets públics on es troben, la tafaneria de la gent que els volta, les convencions socials deturen aquest impuls, ~~que~~ és més fort que els freds dictats del seny. I Dina no pot deixar d'apreciar aquest homenatge a la seva bellesa i a la seva joventut, no pot deixar de sentir el foc que hi ha abrandat en l'home que la masega en la seva abraçada i que sembla voler beure tota la seva vida en un bes.

Entraven a la primavera. El vent de març havia esbandit els pocs núvols mandrosos que navegaven pel cel ciutadà i ~~havia dut~~ ja duia flaires de farigola i romaní de les muntanyes. Claudi Llopart es tancava hores i hores en el seu estudi - llevat de quan corria a trobar-se amb Dina - i la seva passió s'exhalava en versos ardents i en cartes frenètiques que després no gosava trametre. Tot allò s'acumulava en un calaix com el dietari fidel del seu trasbals anímic. Adhuc en aquell trànsol, el vell mètode pugnava per dominar: els gestos rituals del

treball persistien i un observador extern no hauria pogut veure cap diferència precisa entre aquell home que aleshores omplia quartilles i el que, feia un any, acabava en el mateix lloc el seu gran poema "Hebe". Els més íntims, si discernien el canvi, no podien tampoc donar-li una forma precisa: era un guspireig insòlit dels ulls, un plec ~~d~~ diferent de la boca, un aire de vaguetat, tallat per llampecs irascibles o per fugaços somriures plens de bonhomia. La joia i l'angoixa semblaven veïnejar dintre aquell esperit, però llur alternança obeïa a unes lleis secretes que no excloïen la contradicció.

Quan va arribar Setmana Santa, Claudi declarà que no es mouria de la ciutat. Cada any, per aquella època, la família Llopart se n'anava al poble de muntanya d'on provenia la muller de Claudi. Era una tradició que Montserrat tenia punt a mantenir, per raons de tot ordre, sentimental i interessat.

- Si voleu anar-hi vosaltres, per mi no us esteu, - li digué el marit,- Jo em quedo. No vull interrompre ni canviar d'ambient el meu treball.

- Però si sempre has dit que aquell païsatge et tonifica i t'ajuda a concentrar-te! I aquest any, em penso que ~~prou~~ bé el necessites, una mica de repòs...

- T'equivoques. Estic molt bé, em trobo perfectament. Però no vull anar a Vallsuspina. Ara que, si tu pensaves anar-hi, torno a dirte, pots fer-ho amb els nois. Jo prou ~~pots~~ sabré estar-me uns quants dies sol a Barcelona. No patiré cap mal, creu-me...

Havia preparat amb tota cura aquesta sobtada insubordinació al ritual familiar. Quan, alcapdavall, muller i fills el deixaren, Claudi respirà amb satisfacció. Li havien prodigat les recomanacions i instruccions contra tot possible desastre; Montserrat havia adoctrinat

copiosament la cuinera, encarregada de vetllar damunt l'amo del punt de vista material, i Dalmau Queralt, que havia de tenir cura de la seva tranquil.litat. Tant se valia. Tot aquell desig de romandre sol, tot aquell afany de no apartar-se de la ciutat en aquelles diades, obeïa només a una necessitat : la d'assistir a una festa on Dina també havia de trobar-se. En el fons, potser s'avergonyia dels seus subterfugis. Però evitava tant com podia d'analitzar-los.

Naturalment, Madrona era l'autora del pla. El dissabte de Glòria, en un poble del costat de Barcelona, es celebrava una revetlla, La família Bargués tenia una finca en aquell poble, i Francina Valldaura hi havia estat convidada alguna vegada. Tot el treball diplomàtic de la seva amiga - un treball molt difícil, del qual Claudi seguí amb neguit ensopegades i progressos - consistí a obtenir que, aquella nit, Dina anés sola a la festa, sense cap parent. Per això s'esmerçà a fer germinar d'altres projectes en l'esperit dels nois Valldaura i sabé presentar la revetlla com una cosa sense cap importància, un ball blanc en el qual els pares s'avorririen. Al capdavall, les noies aconseguiren el que volien. Dina assistiria a la festa i es quedaria a dormir a casa dels Bargués.

Obtingut aquest isolament de Francina, la presència de Claudi era possible.

Madrona s'encarregava de dissimular la personalitat de l'escriptor, ~~es~~ d'explicar-la, de fer-la passar desapercebuda, del que fos necessari. La nit ~~aquella~~ seria destinada a la parella. La fada padrina es fregava les mans de satisfacció ~~desinteressada~~, en veure l'èxit dels seus treballs i esforços.

Tota aquells dies, Claudi Llopart visqué en la impacient espera del dissabte. Una nit amb ~~Mmmm!~~ Dina! Tota una nit! Mentre, en els jardins il.luminats, sonen musiques i unes parelles donen giravolts, enllaçades en una abraçada sense malícia... El món, després de tants anys de no florir en meravelles, ~~en~~ produïria ~~aquella~~ una: la ~~d'una~~ nit de lluna plena, envaïda per la primavera, feixuga d'olor de ~~les~~ roses de Sant Jordi, ~~en la qual~~ aquella nit que ell tindria al seu costat el cos virginal ~~Mmmmmm~~ de l'estimada, ~~en la qual~~ que podria emmirallar-se a ~~gratcient~~ plaret en els seus ulls i assadollar-se en ~~els~~ la polpa vermella dels seus llavis ~~meiants~~.

Dalmau Queralt, conscient dels seus deures de secretari, el flanquejà durant els dies de Setmana Santa. Però el mestre - com ell es complavia a anomenar-lo,- no responia més que de tant en tant a les seves preguntes i Queralt ~~encara~~ es sentia adolorit i vexat pel seu fracàs ~~de la seva temptativa~~ recent de cara als premis literaris oficials. Molt espaiadament, una reflexió de Llopart, una llarga divagació, que era més aviat un monòleg clapat de silencis i que no necessitava cap interlocutor, venia a recordar al seu secretari que aquell home abstret i rauxós que duia al costat era un home il.lustre i que, fet i fet, i encara que els jurats que l'havien carbassejat ho desconeguessin, una part de la seva glòria requeia - o recauria, el dia de demà,- damunt el seu fidel memorialista.

Perquè Dalmau Queralt tenia un projecte: escriure, nou Eckermann, les converses amb el seu mestre, traçar-ne un dia una silueta espiritual completa, instal.lar-lo per la força de la seva evocació, en el panteó dels semidéus i els herois. Per això anotava, un cop a casa seva, les expressions de Llopart, al costat de les seves pròpies rèpliques. I es sentia desorientat ~~davant~~ en èpoques com aquella, que tant desdeien de la imatge que tenia formada, ja a punt per a la posteritat, del seu mestre.

- Potser té raó la seva ~~dona~~ muller, - pensava.- Això d'ara ha d'ésser la conseqüència de les dificultats que ~~experimenta~~ troba per acabar l'obra ~~que té~~ començada. En tot cas, jo podria insinuar-ho així i especular sobre la relació que existeix entre l'esforç creador del

Qui sap si

geni i el seu caràcter. I això em permetria de justificar, de passada, els meus fracassos d'enguany: estem passant una crisi profunda, però que serà molt fructuosa per a les lletres del nostre país.

Després d'això, l'home s'escapava cap a casa seva, per anotar totes aquelles idees originals, base de la seva futura celebritat literària i de la glòria pòstuma i "ne varietur" de Llopart.

Sol, aquell dissabte, Claudi es precipità cap a la seva cambra. Ja havia tret de l'armari, per no perdre temps, el smoking, la camisa emmidonada, la corbata negra, les sabates de xarol. S'afaità amb cura, es vestí lentament, entrebancant-se amb els botons de la pitrera. Al capdavall se'n sortí. No era encara l'hora, però es sentia incapaç d'esperar més estona tancat en aquella casa. Va escandalitzar la cuinera comunicant-li que aquella nit no soparia i es disposà a ~~sortir~~ marxar.

- Ni la tisana, no prendrà, quan torni?

- Ni la tisana! - corroborà Claudi.- Segurament tornaré tard.

Buida de la família, la casa només ~~estava plena~~ continuà tot de vagues ressons que es filtraven del món exterior o que semblaven viure una vida latent, pròpia d'aquelles quatre parets. No s'entretingué a auscultar aquell cor de batecs acompassats que seguia, feia tants anys, el mateix ritme de la seva existència. Es tirà al damunt un abric lleuger, agafà el capell negre flexible i es llançà al carrer. Sota un fanal mirà el rellotge: ~~eren~~ tres quarts de deu. Quant de temps estaria el taxi per dur-lo fins a Sant Just? Un quart, vint minuts? Era massa aviat, encara. Madrona li ho havia encarregat:

- Sobretot no vingui abans de ~~les deu~~ quarts d'onze! Millor encara ~~quarts d'onze~~ les onze tocades!

Deambulà, per fer temps, pels carrers silenciosos del seu barri. Entre les torretes presumides i les cases velles, entre convents adormits i botigues tancades, s'arrengleraven els carrers, estrets i costaruts alguns, d'altres amples ~~i rectes~~ com veritables avingudes ciutadanes. Per damunt les parets de tanca s'abocaven els arbres dels jardins. En una cantonada, l'aire li dugué una bravada, marejadora de tan perfumada, de xeringuilla. Al capdamunt d'un carrer, veié en una plaça uns homes cofats amb barretines vermelles, ~~que duien unes~~ portadors de cistelles guarnides de uns llums a dalt d'un

pal. Li arribaren, amb ratxades que duia el vent, les notes d'una cançó de Clavé. Pogué identificar els versos ingenus:

Mes ai! de los cors,
que són eixes noies
les més riques toies
del mes de les flors.

Nit de Pasqua! La ciutat atrafegada trobava un somriure, fet d'arbres en flor i de cançons idíl.liques, per a aquella apoteosi de la primavera. Pensà que podia anar a agafar el taxi a la placeta on ara hi havia els cantaires. A ben segur n'hi trobaria algun. A mesura que s'hi apropava, els cants es feien més distints i les veus virils adquirien un major volum. I no eren pas gaire colla: no arribaven pas a dues dotzenes els servidors de la tradició de les Caramelles. Ara cantaven una ~~cançó~~ sardana:

Cantem l'amor que portem dins,
fem-lo arribar dalt la finestra,
fem-lo arribar als llavis vermells,
fem-lo vessar tot aquest vespre!

I la tornada reprenia, com a suprema filosofia d'aquella nit embriagada de joventut i de melodia:

Cantem i vetllem, cantem i vetllem,
que ja dormirem quan morirem !

A una esfera il.luminada, penjada al capdamunt d'una torratxa com una finestra en el temps, les busques marcaven prop d'un quart d'onze. Ja era hora, sí. Es ficà a un dels cotxes estacionats a la placeta.

- A Sant Just !

Assegut al fons del taxi, mentre aquest s'endinsava per la penombra

de la carretera de Pedralbes, se li feren presents una vegada més els aspectes irregulars de la seva situació. Irregulars ? ~~Potser més aviat~~ Adhuc tèrbols, segons qui ho considerés... Sovint li acudien, barreja d'inquietud i de vergonya, aquells dubtes que pujaven del fons de la seva consciència. Feia bé ? Obrava lleugerament ? Tenia dret a viure aquella aventura ? No, no era pas gens fàcil de desprendre's del pes de totes aquelles coses que el lligaven a un passat, de tot allò que feia el seu present. La família... Esdevinguda suau rutina i providència invisible, la muller no havia pas deixat tanmateix d'ésser aquella passió única dels seus anys joves, primer, i després el llast oportú que posava gravetat al seu esperit i li permetia de madurar les obres que duia en gèrmen. Els fills, que ara li produïen irritació per allò que ell judicava com a superficialitat, manca d'inquietuds, abúlia, arrauxaments - ~~perquè~~ de tot allò, àdhuc contradient-se, els titllava, quan volia analitzar els motius de la distància que anava separant-lo d'ells - aquells fills seguien essent els farcellets de carn feble que un dia li feren sentir com mai el goig de la vida, l'orgull de perpetuar-se, una alenada fresca d'immortalitat. Era la semença sortida dels seus flancs, i ~~davant d'ells es sentia amb~~ que el lligaven amb uns deures indeclinables. Tal com eren, ¿no representaven amb mil canviants reflexes la incoherència i la fuga de la seva joventut? I, sense ells, ¿no hauria estat la seva vida mancada de sentit ?

No, no era pas que renegués de la família, que volgués defugir-ne lleugerament la càrrega i la responsabilitat. Potser era més aviat un signe d'heroisme que de covardia, aquell llançar-se a una passió que envaia la seva ànima com quan tenia vint anys ~~o no~~ Millor encara, perquè aleshores li mancava l'afinament del gust que ara es coneixia,

aquella capacitat de sibarita de la bellesa i la gràcia, que assaboreix sàviament, completament la perfecció quan la troba al davant seu. Com ~~amb~~ en Dina...

I si algun cop, tal com ara, s'imaginava el cru judici d'algun observador exterior - d'aquells que només veurien en el seu cas la satisfacció d'una passió senil, l'abandonament a una feblesa dels sentits que el sol ponent ha enlluernat - tenia prou lucidesa per a rebutjar la interpretació ofensiva. No, no era cap vell, com no era cap desertor. Sabia plenament que els cinquanta anys no havien esmussat per res la seva virilitat i que conservava intacte el sentit de la responsabilitat. El passat i el present existien, amb tot llur pes, amb tota llur càrrega. Eren dintre seu, ja ho sabia. Però també hi era aquella nit meravellosa de Pàsqua, Florida, ~~aquestes~~ les sentors de llessamí i de farigola que entraven a bravades en el taxi, aquelles hores de joventut ressuscitada que l'esperaven. Calia oblidar tots els dubtes, ajornar tots els raonaments, buidar l'esperit de tota altra cosa que no fos Dina i la festa on ~~ara~~ anava a trobar-la. ~~I~~ Amb la vista cobejosa, abocat a la finestreta, resseguia el paisatge - mosaic clapejat de llums i d'ombres - que ~~es~~ s'anava mostrant i esvaint al llarg del camí: ~~desenrotllava entorn del cotxe.~~ casetes vistes fugaçment i que defensaven ~~la seva~~ nera frèvols cortines llur intimitat, taques de bosquets, recolzades de la carretera. I només volgué pensar que s'anava apropant al lloc on era Dina, on podria veure Dina, parlar-li, tenir-la en els braços.

Hi arribà encara massa aviat. ~~En tingué consciència~~ N'haqué esment, un cop ~~hagué pagat~~ el xofer fou pagat i es mirà el rellotge. Encara no eren dos quarts. S'esforçà de caminar ben lentament cap a l'edifici de parets blanques, molt il.luminat i voltat de jardins que devia ésser, segons les instruccions de Madrona, el club on es celebrava la festa. Li semblava que s'havia després de tot, llevat d'aquell futur imminent, tetxit amb els somriures

de Dina. Lluny, oblidat en el passat, romania ~~hi havia~~ el personatge amb ~~una~~ posició, ~~una~~ família i ~~un~~ prestigi, amb totes les coses que, fins aleshores, havien fet la seva vida. El Claudi Llopart de prop de cinquanta anys, escriptor gairebé oficial, figura simbòlica, mentor d'una generació intel.lectual i política, havia desaparegut. En el seu lloc restava ~~un~~ minyó de vint anys, lliure de tota trava i de tot compromís, guiat per l'ambició i l'egoisme, desbordant del desig de viure i d'estimar.

No havia pensat a l'explicació que donaria de la seva presència a la festa. A les preguntes del conserge, improvisà:

- M'han convidat els senyors Bargués. No són ací, encara?

- No, senyor. Però no deuran trigar.

- Els esperarà, doncs.

- Passi, faci el favor.

Un cop a dintre, es passejà febrilment pel vestíbul, que s'anava poblant de xicots de cabells tan lluents com llur calçat, aplegats en grups baladrers. Ell era l'únic home de la seva edat. Però no volia fixar-s'hi. Arribaren noies amb els pares, famílies senceres endiumenjades. Aviat la seva figura isolada d'home madur es confongué amb la d'alguns altres que contemplaven amb ulls satisfets l'entrada triomfal de llurs filles. Igual que si ell hagués acompanyat Nuri i Mercè! Apartà aquest pensament i es sentí ruboritzar de cop. Acabaven d'entrar Madrona i Dina, seguides d'una parella de mitja edat - ventre confortable i calba ~~vergonyant~~ dissimulada ell, ondulació permanent i joies de família la muller - que devien ésser els senyors Bargués. Què havia de fer ? Acostar-s'hi? El signe amistós de Madrona l'hi encoratjà.

-¿Com està, senyor Llopart?¿Quina casualitat, oi? ¿No coneixia els meus pares?

Els pares, evidentment, no el coneixien. El nom del foraster no devia desvetllar en llur esperit més que un vague ressò. Però Madrona no

els donà temps de lligar una coneixença més completa amb aquell senyor d'aspecte seriós que els acabava d'ésser presentat i que podia ésser - ja ho sabrien més tard, quan llur filla es dignés explicar-ho - un professor, el pare d'una amiga o un conco que encara no havia renunciat a divertir-se amb la joventut.

- Acompanyi'ns fins al jardí! - exclamà la noia.

I enduent-se'n Francina i Claudi, i sense parar d'enraonar, els acomboià cap a un espai voltat de bosc, on tot de fanalets multicolors posaven oasis de claror entre els arbres. Arribava a glops la música que iniciava el ball. En una pista ~~voltada~~ blanca de llum, i voltada de cadires i taules, unes parelles voltaven lentament.

Llopart només tenia ulls per a Dina. La que ara s'oferia als seus ulls era una nova imatge de la noia. El vestit de nit, blanc i vaporós, deixava nus els braços i les espatlles, descobria l'escot rosat amb el començament de les sines. Entre els cabells estarrufats, unes flors blanques i oloroses. Distant per un igual de la noia ciutadana, amb les seves pells i els vestits foscos d'hivern, com de la sirena del mallot encès i la cara colrada, aquella Dina potser era encara més desitjable. Claudi no sabia saciar-se de la seva contemplació. S'asseguren a un dels bancs, però Madrona els advertí:

- Jo us deixo; tinc molta feina amb els meus flirts! Mitja dotzena, almenys! I donc, què es pensava? Balleu, vosaltres. Ah! i si algun jove ve a prendre-li per ballar, no faci mala cara, sobretot. Fair play, oi?

L'amiga s'allunyà cap a la pista. Llopart prengué les mans de la noia que romania al seu costat, somrient amb un aire misteriós. S'inclinà damunt d'ella.

- Estimada meva! Què en sóc, de feliç, de tenir-te al meu costat! Feia molt de temps, molts anys, que no sentia una tal ~~plenitud de~~ felicitat! Veig els teus ulls, el teu front, la teva boca vermella, i només sé

dir-te aquests pobres mots: T'estimo!

- I què volen dir, aquests mots? Molta cosa, o no res?

- Per mi, ho volen dir tot. Volen dir que et vull i que voldria donar-te tot el que estigués a les meves mans i més encara. Volen dir que tu tens a les teves mans la meva felicitat, però també que jo voldria, per damunt de tot, fer-te feliç. Volen dir que els meus sentits corporals et desitgen i que la meva ànima t'adora, que fora de tu no hi ha res per mi i que sense tu no concebeixo la meva vida...

Francina l'escoltava amb els llavis entreoberts i els ulls acalats.

- I... què més?

- Què més? Mai com ara ho havia descobert la poca força que té la paraula per a expressar els sentiments. Per mi el temps s'ha fet enrera, la meva joventut ha renascut, el món s'ha esvanit al meu voltant, totes les altres coses, totes les altres persones no existeixen! Només existeixes tu, Dina!

Veien voltar les parelles sense fixar-s'hi. De tant en tant passaven prop d'ells una noia i un xicot, ~~parlant amb~~ ardaient grans rialles o submergits en un silenci gairebé anguniós. ¿Es fixaven en ells dos? Tant se valia!

- Però és que, encara que vostè pensi això que diu, ni que també jo ho pensés i m'ho cregués, totes les altres coses seguirien existint. Jo prpu voldria que tot això fos veritat, jo prou voldria que aquesta felicitat fos la de nosaltres dos sols, sense barreja de res més ni de ningú més. Però això no pot ser. Vostè ho sap millor que jo. No n'hi ha prou de la nostra voluntat. Jo sóc una pobra noia ignorant; vostè és un home casat, amb fills, amb una posició i uns deures socials. Tot això pesa i ens separa. ¿Què diria la gent? ¡Com es riuria dels nostres amors! I com ens condemnaria!

- La gent... ¿I què n'ha de fer la gent dels nostres amors i de la

nostra felicitat? Què n'hem de fer nosaltres, del que la gent pensi? Ets tu, que m'interesses!... Has dit els nostres amors. ¿Vol dir, doncs, que tu també...?

La noia tornà a baixar la vista. Però alçà de nou els ulls per contestar:

- No ho sé. ¿Haig de ser sincera, oi? ¿Com podria explicar-li una cosa que ni jo mateixa sé? Si estimar un home és pensar molt en ell, desitjar d'estar al seu costat, de veure'l feliç... sí. Però, i vostè? ¿Que ho sap, vostè? ~~Una~~ Sap si és amor, ~~realment~~ de debò, això que sent per mi?

- Sí que ho és. Perdona'm que et parli de la meva experiència, que és l'únic avantatge que et duc. Jo sé el què és l'amor. I puc dir-te, sense cap por d'enganyar-te ni d'enganyar-me, que mai no l'he sentit tan complet com ara, ni mai no he volgut una dona com et vull a tu, Dina!

Li premia les mans. De sobte, la noia va desprendre's de les seves. Tenia els ulls clavats endavant. En llur direcció avançava una silueta masculina, alta i esvelta en el seu vestit negre.

- Què?... - anava a preguntar Claudi.

La silueta es deturà davant del banc, s'inclinà i digué només:

- Vols ballar, Francina?

Ella vacil.là un instant. Però s'aixecà i preguntà a Llopart:

- Vostè em permet?

El seu acompanyant féu un so indistint i els veié allunyar-se, de costat, cap a la pista. Dos éssers joves, forts, àgils, que avançaven sense dir-se res cap a la claror de la pista de ball. I Llopart es quedà sol en el banc.

Almenys hagués vingut Madrona! Li hauria preguntat qui era aquell minyó. Un conegut, és clar, que trobava molt natural de treure a ballar Francina. Què tenia d'estrany, això? Però el cor no s'entenia de raons. Sense gosar moure's d'allà on es trobava, sotjava la pista, esforçant-se

a destriar, entre les parelles que giravoltaven, aquella ~~dues figures~~ parella blanca i negra, fetes un sol cos en el simulacre passional de la dansa. Quan devia durar el ball? Cinc minuts? Li semblaren una eternitat. Claudi sofria terriblement. S'esforçava de tranquil.litzar-se, de pensar en la conversa que havia interromput l'intrús i que tanta importància podia tenir en la vida de tots dos. Perquè, ara n'estava segur, Dina l'estimava. I si ella l'estimava, ell es veia amb cor, per tenir-la, de desafiar el món, de trencar si calia amb tot el seu passat, de desprendre's de tots els vells lligams per a llançar-se a una altra vida, a aquella passió que era com un foc que l'abrandava. Aquell foc donava ~~jovenr~~ força ~~dut~~ als sarments eixuts dels seus membres, arborava alhora el pensament i els sentits i li arribava fins al moll de l'os. Li feia veure tota la seva existència anterior com un camí errat, fins al moment que havia topat, davant de la mar, amb la noia. Dina era la felicitat, ho sabia. I ell volia ésser feliç. En seria, costés el que costés. Només calia que l'amada digués el mot màgic. Només que Dina digués "sí".

El ball, a la fi, s'aturà. Sonaren aplaudiments i, uns segons després, el mateix ritme sincopat reprenia. Què era allò? No s'acabaria mai aquell turment? Ara li era impossible de distingir la parella, entre les altres que, a dotzenes, envaien la pista. No veia tampoc enlloc Madrona. I, mentrestant, un altre home tenia en els seus braços el cos de Dina, sentia contra el seu pit la turgència de les sines verges, feia seguir la noia al seu voler, al compàs de les melodies llangoroses del ball exòtic. Per què no s'acabava aquell turment?

Trigà un xic, encara, el final. Vibraren els darrers gemecs del saxofó, la bateria retrunyí en una nota prolongada, i les parelles s'aturaren. Les balladores es desprengueren dels braços que les enllaçaven. Uns quants aplaudiments. Però la pista ara sí que es buidava. On era Dina? S'esforçava a destriar-la de la multitud. Al capdavall la veié que

venia, lentament, acompanyada pel seu ballador. Parlaven. Ella accelerà el pas. Uns quants metres abans d'arribar al banc on seia Claudi, féu un signe al seu acompanyant i aquest s'inclinà, acomiadant-se. Dina acabà gairebé corrents els passos que la separaven de l'escriptor.

- Gràcies a Déu que s'ha acabat! - no sabé estar-se d'exclamar ell.
- Qui era, aquest jove?

- Un conegut.

Semblava estar una mica agitada. ¿O era només el cansament del ball? La presència de la noia havia bastat per a esvair la seva gelosia. Tornava a tenir-la al seu costat, tornava a pertànyer-li! I aquella conversa que havia de decidir de tota la seva vida arribaria a una conclusió. ¿No era per això, per estar ja per endavant totalment lliure, totalment sol davant de la decisió que li calgués prendre, que havia volgut romandre tot sol a Barcelona? L'intrús, els éssers que els voltaven, el món sencer era lluny, havia desaparegut!

- Jo ho veus! Només de veure't de nou amb mi, torno a ser feliç! Tu ets per mi la font inexhauribile de totes les delícies! Digues-me, Dina, digues-m'ho de seguida, abans que tota altra cosa: ¿oi que tu també m'estimes?

Li agafà altra vegada les mans. Ella el rebutjà suaument.

- No, ací no. ¿Vol que anem a veure si trobem un lloc més discret?

Parlava en veu molt baixa. Sense esperar resposta, s'aixecà. Claudi la seguí.

- Tens raó. Jo no penso mai que al món existeixi res més ni ningú més que tu. Perdona'm.

Lentament enfilaren un caminet per entre els arbres. Al fons del jardí, una portella baixa en una tanca de filat s'obria a una pineda. La lluna plena clapejava d'argent les pedres i feia brillar les agulles de pinassa.

- Ací estem millor. Ningú no ens veu. Ningú no ens sent. Es igual

que en els nostres passeigs per les cales de Sant Dimas. Fins sembla que aquesta remor somorta de la música escarneixi la llunyana melodia del mar...

Dina s'havia deturat al davant de Claudi i el mirava de fit a fit. Els jocs de la lluna i l'ombra amagaven l'expressió del seu rostre. I, com si continués una frase començada feia una estona, seguí:

- ... si jo l'estimo? Les dones són de qui les vol i les sap prendre, em penso. No crec que se'n trobi cap que pugui resistir a una passió vehement. No sé res, jo, pobre de mi. Es vostè que ha de dir-ho, vostè. M'estima, vostè?

- Sí! T'estimo tant, que per tu faria tot el que volguessis, la cosa més sublim o la més baixa. Per tenir-te meva, renunciaria a tot. I no seria pas cap mèrit: guanyaria en el canvi, perquè tu ho ets tot per mi, i totes les altres coses no em són ja res. ¿De debò, puc guanyar-te només amb la força del meu amor? Si és així, puc estar tranquil. ¡Cap home al món no podria estimar-te com jo t'estimo, Dina!

Obrí els braços i ella s'hi arraulí en un moviment instintiu, com si cerqués protecció en el pit de l'home. Els cabells olorosos de la noia fregaven la cara de Claudi i ell els cobrí d'una pluja menuda de besos. La proximitat del cos de Dina esdevenia encara un cop de fuet per al desig, abrandava la paraula, que es feia persuasiva i sarcejada:

- Escolta, Dina. Si tu vols, jo deixaré la meva casa i la meva família. Ens n'anirem tots dos ben lluny. Em divorciaré. Ens casarem. Correrem món, fugirem d'ací. Cercarem un recó on siguem ben sols i poguem ésser feliços. I ningú no podrà destorbar la nostra felicitat. Només un gest, només un mot, només un sospir, i tot el que tinc, el meu nom, la meva vida, tot t'ho poso a les mans perquè en facis el que vulguis. Dina, estimada meva, dona meva, estima'm!

El cos d'ella semblava defallir en els seus braços. Una veu molt tè-

nue murmurà:

- Se[illegible].

Damunt el llit de pinassa el vestit blanc s'escampà en una corol.la gegant. L'home es deixà caure al seu costat. El cor li bategava com un cavall desbocat. Sentí la veu de Dina que deia:

- Es això el que vostè assegurava un dia que havia de ser la vida? Es això el que explica i justifica la vida?

S'havia ajagut amb el cap enrera, de cara al cel, i tota ella reposava damunt el lleu pendís del bosc. L'ombra de les branques li tapava els ulls, però la blancor mat de l'escot i les espatlles es destacava de la seda del vestit. Els llavis, d'un to molt fosc, ~~eren lluents,~~ llüen ara molsuts com una fruita.

- Això és la meva vida, sí. Només això. I jo voldria que fos també la teva.

S'abocava damunt de la noia, com fascinat per aquell rostre marbrejat de claror i tenebra.

- Dina!

Els llavis cercaren la boca. Els braços voltaren el cos que es lliurava indefens. I la noia tornava el bes. Les seves mans esmuaven al coll de l'home.

- Sí, t'estimo, sí. Sóc teva.

Era un murmuri molt prim, gairebé un plany, que sortí de la boca masegada quan els llavis de l'home se'n separaren. I la fúria tornava a desencadenar-se. Els instints ancestrals saltaven per damunt de totes les convencions. Sota la lluna plena, en el bosc perfumat per les mil sentors de la primavera, només hi havia una dona sotmesa a la voluntat del mascle i un home que volia imposar la seva llei d'amor i de possessió. Que només tenia esma per a ~~preguntarx~~ barbotejar:

- Dina meva! Es cert, és cert que m'estimes?

Els besos tornaven a empresonar la boca, com si volguessin beure en els llavis carnosos la resposta i, amb ella, tota la flama de la joventut de la noia. Les mans resseguien el cos, s'assajaven en carícies desconegudes, en delitoses descobertes.

-Sí, t'estimo. Pren-me, si vols. Sóc teva, seré teva per sempre.

L'home sentí que el passat s'abolia. Ara ell era només el minyó ardent de feia trenta anys, ~~enrera.~~ Una veu interna li deia que oblidés tot escrúpul, que s'aprofités del moment present, que estimés i es fes estimar. En cel i terra, aquella nit era feta per a l'amor. "Cada cant un petó; cada crit una abraçada", deia la cançó de caramelles. Sota els besos ardents, sota les mans febroses, el cos virginal palpitava, s'obria com una flor. I un panteix suavíssim feia onejar el pit de Dina. Els seus llavis gemegaven un xic, com un nadó, amb sons indistints, febles.

- Dina meva! Dona meva! Em vols, vols ésser meva!

- Sí.

El monosíl.lab sortí molt ~~calde~~ tèrme de la boca de la noia i Claudi l'ofegà amb un nou bes. Però en la seva roentor s'introduí una fredor que lliscava per damunt de la cara de la noia, que anava a parar a les boques unides. Una llàgrima! Dina plorava. I l'home li aixecà amb les dues mans el cap fins a trobar la claror de la lluna que il.luminà els ulls clars. Sí, Dina plorava. Unes grosses llàgrimes silencioses li queien galtes avall.

El desig s'esvaí. L'home primari desaparegué, el minyó ardent de vint anys es transformà de nou en un ésser que tenia consciència de la seva situació, que murmurava:

- Perdona'm, Dina!

- Perdonar-te? De què? Si jo en tinc la culpa! No en facis cas, si ploro! Es que t'estimo!

- Sí. I jo també t'estimo. Seràs meva, Dina. Seràs la meva dona, sí.

Sabré protegir-te; sabré respectar-te, però també sabré estimar-te fins a la mort. Perdona'm, Dina: sóc tan feliç!

I, amb el cap recolzat damunt el muscle d'ella, retenint-la encara en la seva abraçada, Claudi Llopart es posà a plorar silenciosament, com feia molts anys - tants, que ni se'n recordava - que no havia plorat.

IX

~~VIII~~

Va declinar l'oferiment d'uns amics dels Bargués, que li oferien un seient en el cotxe per dur-lo a la ciutat. Tenia necessitat de caminar; s'aniria per la carretera fins que en tingués prou. Aviat douria clarejar. I volia veure sortir el sol d'aquell dia de Pasqua, que havia fet ressuscitar la seva vida, amb un nou sentit i amb una nova joventut.

Madrona els havia trobat quan tornaven tots dos de la pineda. El ball semblava perdre un xic d'animació. Hi havia menys parelles a la pista.

- M'havíeu donat un ensurt! Gràcies a Déu que us trobo! On éreu?

Claudi féu un gest vague designant el jardí. Però Madrona generalment no esperava les contestacions a les preguntes que feia. Ella mateixa sabia respondre-se-les prou satisfactòriament.

- Hauries de venir. La mamà s'ha estranyat de no veure't, i com que ella es pren molt seriosament aquest paper d'àngel de la guarda teu...

- Potser m'hauria d'arreglar un xic, abans...

- A veure? Sí!- dictaminà la fada padrina.

Se l'endugué al tocador. Claudi Llopart es perdé entre els homes, féu un somriure distant al senyor Bargués, fumà una cigarreta i després dugué Madrona al bufet, mentre la senyora Bargués es tranquil.litzava amb la presència de Francina en tota la seva integritat.

- Quin home!- ponderà Madrona, al cap d'un moment de xarrupar el seu gelat.- Es terrible, vosté! Sap que m'hauria fet por, trobar-me'l en el meu camí? I això que a mi em costa molt de perdre el món de vista...

- No sóc res més que un home, com tots els altres. Enamorat, i això explica totes les follies i totes les febleses...Però li estic molt agraït, Madrona. Gràcies a vostè, aquesta nit és la més feliç de la meva existència...

Per davant del bufet passà el xicot que havia ballat amb Dina. Féu un lleuger gest amb el cap dirigit a Madrona. Claudi preguntà:

- Qui és aquest jove?

- Un conegut nostre.

- De Dina també ?

- També.

- Com se diu?

Madrona mirà amb ulls tafaners. Fingí fer memòria.

- Esperi's...Jaume...Jaume Calderó, sí.

L'home sentí una mossegada en el cor. No havia oblidat aquell nom, d'ençà del dia que Dina l'havia fet servir per excitar la seva gelosia. I ara tornava a topar-hi i Jaume Calderó ballava amb ella. El seu instint no l'havia enganyat, doncs.

- En què pensa?

- En res...Perdoni'm.

- No vol ballar amb mi?

- La faré un mal paper. Fa tant de temps! I tots aquests balls moderns...

- Tant se val! El cas és seguir la música. Vingui!

Ballà amb ella. Després amb Dina, tot canviant breus paraules. L'endemà s'havien de tornar a trobar, a la tarda, a un cinema. Madrona ja resoldria els inconvenients. Tornà a ballar amb l'amiga de Francina i aquesta amb alguns minyons. Però cap d'ells no era Jaume. On devia haver-se ficat? No sabé veure'l per enlloc. Potser se n'havia anat.

Seguí una altra estona en el banc on havien estat primer. Gradualment, mentre la festa acabava la seva empenta. Aviat els instruments perdrien aquell sacsejat dinamisme, els fanalets s'apagarien un a un, els vestits vaporosos desapareixerien de la pista, els balladors enclenxinats abandonarien, lassos i victoriosos, el camp de llurs proeses. Les parelles es veien un punt místigues, i només alguna noia, com Madrona, tenia prou vitalitat per mantenir l'animació del ball.

Quan s'acabà, Claudi prengué comiat de les dues noies i dels Barguès. Hagué de

contenir-se per no prendre ~~Haidé~~ Dina en els seus braços i besar-la per dir-li bona nit, de tan natural com era aquest impuls. Els veié allunyar-se en la fosca, sense gosar acompanyar-los.

Va posar-se a caminar carretera enllà. La nit era tèbia i lluminosa, i l'abric lleuger gairebé el molestava. Sentia que li era necessari aquell exercici, ~~aquell~~ el cansament, ~~aquel~~ la llarga estona del camí per a rememorar les coses d'aquella nit màgica, per a enbriagar-se de nou en el vi de les promeses ~~d'Haidé~~ de Dina, en la mel dels seus besos i en la suau plenitud del seu cos. Per pensar també en el demà, en l'esdevenidor, festa inacabable que se li oferia com un enfilall de dies venturosos. Hauria de deixar la seva vida actual, trencar amb la família, renunciar a la seva posició... (Com? No ho sabia.) Adhuc així, bé li quedaria encara per viure. I, n'estava segur, el seu nou amor, la seva existència renovada li ~~inspirarien~~ dictarien un seguit d'obres genials. La seva inspiració es refrescaria, la seva imaginació seria ~~de nou~~ novament jove, els sentits, recuperant llur acuïtat, li revelarien ~~més profundament~~ amb més profunsa la realitat del món i de l'esperit. En els braços frescos i en els llavis vermells ~~d'Haidé~~ de Dina trobaria mil temes originals, mil imatges poètiques. ~~Als~~ En els llacs profunds dels seus ulls, el poeta pescaria estrelles...

Era llarga la carretera? Tant se valia. Devia tombar cap a l'esquerra i passar després en la direcció de Pedralbes. De segur que trobaria taxis en alguna estació de gasolina, o ~~que tornavan cap~~ fent també el retorn a la ciutat. Si es sentia cansat, no hauria de fer res més que deturar-ne un. Però per ara només tenia ganes de caminar, ganes de sentir els seus passos ferms i regulars, ganes de respirar la flaire ~~de pins dels boscos~~ resinosa de les pinedes que vorejaven la carretera, ganes de veure sortir el sol. Que trigava!

~~A~~ Deturat, ran de cuneta veié un cotxe d'esport, ~~petit, deturat. Assegut~~ ~~A~~ l'estrep, anegudà, hi havia una silueta. ~~[illegible]~~ Devia tractar-se d'un automobilista que havia tingut una avaria i esperava socors. Seguí caminant. En ésser a la vora de l'home del torpede, aquest es redreçà, com si l'esperés. ~~Era un home~~ Alt, anava vestit de negre, amb corbata de llaç i solapes lluentes. A uns quants metres de distància claudi el reconegué: era Jaume Caldero.

- L'he estat esperant fins ara, ~~- l'escometé el minyó.~~ - Necessito parlar amb vostè, - digué el minyó, escometent-lo.

- Parlar amb mi ? Qui és vostè ? Qué vol ?

- Em dic Jaume Calderó, aquest any haig d'acabar la carrera d'enginyer industrial i tinc vint-i-tres anys. I sé qui és vostè. Per això precisament vull parlar-li. ¿Vol entrar a seure al meu cotxe ?

- No ! - Havia estat un crit instintiu de desconfiança. Totseguit se n'avergonyí. - Suposo que, pel que m'ha de dir, no valdrà la pena que ens asseguem...

- Com vulgui... No sé si serà llarg o curt. Depèn. Per a mi, aquesta conversa té molta importància. Estimo Francina Valldaura. I vull demanar-li a vostè que la deixi.

Ho havia dit d'una tirada. Se'l quedà mirant després, de fit a fit, com per a subratllar la vehemència del seu accent. Claudi s'esforçà a somriure.

- No és gaire corrent aquest pas que fa, em sembla... Més aviat la cosa indicada seria dir-ho a ella. Ja ha passat l'època que la baralla dels mascles decidia de qui seria la dona. Avui dia, és el parer d'ella que preval.

- Ja ho sé que no és corrent, el meu pas. Però és que també sé a qui em dirigeixo. Jo no vull pas guanyar-me per la força Francina. Ni gosaria fer-ho contra vostè, per molt que volgués i que aquests fossin els meus mètodes. Per això em veig obligat a demanar-li-ho. Deixi-la !

- I jo li repeteixo que no és a mi qui ha de demanar-ho ! Posem que som dos homes que estimem la mateixa dona. Es ella qui ha de fer la tria. I potser ella ja ha triat. Totes les altres coses són ganes de perdre el temps.

S'anava escalfant. Malgrat els seus mots, veia en Jaume el rival i sentia que l'odiava cada vegada amb més força. El preferit era ell, però. Ell, Claudi, que aquella nit n'havia tingut la prova irrefutable. I el

seu triomf havia estat més complet, pel sol fet que aquell minyó de vint-i-tres anys que volia prendre-li la seva estimada estava també present i no havia pas reeixit en els seus propòsits. ¿Calia que li cridés aquelles veritats, al xicot tossut que s'obstinava a prolongar una situació tan grotesca ?

- Però, ¿i si ella no l'estima, a vostè ? Suposi que només està enlluernada pel seu prestigi o que li sembla que se li ha encomanat l'amor que vostè sap pintar-li amb paraules boniques. Jo he construït tots els meus plans per a l'esdevenidor comptant amb l'amor de Francina. Sense ella, perdré tot l'entusiasme, totes les ganes de treballar i de vèncer. I d'ençà d'aquest estiu que topo, en ella, amb una resistència que jo sento que no ve d'ella, que obeeix a una influència estranya. Des d'aquest estiu que topo amb vostè, present en l'esperit de Francina.

Claudi volia interrompre'l. Hauria volgut cridar-li :

- Sense ella, perdràs l'entusiasme ? ¿I jo, doncs ? ¿No en tens prou, d'ésser jove ? ¡Tens tota la vida al davant, tens tota la fortuna, totes les aventures, totes les dones del món que se t'ofereixen, i encara vols que jo et cedeixi la dona que estimo i que m'estima ! ¡Sou egoïstes, realment, els joves ! Jo sí que no tinc res més : si renuncio ara a aquest amor miraculós, ¿quina altra dona trobaré que m'estimi com ella ? ¿A quina altra noia podré inspirar un sentiment que no sigui l'admiració i el respecte ?

El minyó havia seguit parlant. Ara deia:

- Potser només és l'admiració i el respecte allò que vostè ha sabut fer sentir a Francina... I perquè jo també l'admiro i el respecto a vostè, tant, potser, com estimo a Francina, li dic i li ho repeteixo: deixi-la. ¿No veu que és monstruós, que una noia que no té encara vint anys s'uneixi a un home que podria ésser el seu pare ? Deixi-la, almenys

una temporada, que reflexioni, que pugui veure clar en el seu cor, sense la coacció constant de la seva influència...

-Sí, sí, mentrestant, vostè es valdria de la seva joventut flamant, de la seva força, per prendre-me-la. Gràcies. Sento que no m'hagi demanat una cosa més senzilla. Vostè té molts avantatges, Té, sobretot, el d'ésser jove i tenir molts anys de vida al seu davant. Jo sóc vell, m'ha recordat vostè amb molta delicadesa. I precisament per això no puc perdre el temps, ni puc privar-me de cap de les armes que encara em resten. Si vol guanyar Francina, si me la vol prendre, dirigeixi's a ella mateixa. Sàpiga, però, que jo em defensaré! No abandonaré pas el camp amb la facilitat que vostè pretén!

Se n'anà a grans passes, carretera avall, sense allargar la mà al jove minyó, ni voler escoltar els mots que li replicava, ni tombar-se tan sols a mirar-lo, per tenir una darrera visió del seu rival. Com l'odiava, aquell minyó que volia robar-li la seva felicitat, aquell egoista que s'imaginava potser, pel sol fet de ser jove, tenir dret a prendre-ho tot als altres! Hauria volgut cridar-li, quan el sentia parlar d'admiració i de respecte, la seva certesa de l'amor de Dina. Potser Jaume Calderó no havia tingut mai als braços una dona que li tornés ardentment els seus besos, que li hagués dit i repetit que l'estimava, que se li hagués ofert totalment. Ell, sí. I ara sabia que el sentiment de la noia no era pas l'admiració ni el respecte, sinó l'amor. Valia més, però, que el xicot hagués ensenyat el joc. Ara sabia d'on podia venir-li el perill, i sabia allò que li caldria fer per a conjurar-lo.

Havia d'encendre encara més l'amor de Dina. Havia de convèncer el seu esperit i el seu cos, el seu cor i els seus sentits de la gran veritat: que fora d'aquell amor, no existia cap felicitat possible en el món...

Sentí el soroll del motor que es posava en marxa i, uns instants després, el torpede de Jaume Calderó li passà rabent pel costat.

- Em podia haver esclafat, encara!- pensà. ¿Hauria deixat, ell, de fer-ho, si s'hagués trobat en el cas del jove? No volgué pensar-hi.

Ara li sabia greu, un greu que li feia mal físicament i espiritualment, d'haver respectat la virginitat de Dina. Quan ella se li oferia amb aquell innocent impudor, quan els cosses sentien que la febre del desig els envaïa a tots dos, ¿per què havia vacil.lat? Aquelles llàgrimes! Si hagués consumat la possessió, si el lligam sensual s'hagués tancat, la unió de tots dos hauria estat més forta i res no l'hauria pogut trencar. Hauria comès un acte que calia reparar. Les coses s'haurien fet més clares; cap reculada no hauria ja estat possible. Dina hauria sentit en la seva carn el segell de l'home enamorat, del posseïdor; la seva sensualitat desvetllada l'hauria unida d'una manera molt més sòlida al seu iniciador. ¿Per què no l'havia posseïda?

Eren les llàgrimes! Però, aquelles llàgrimes, ¿d'on venien? ¿De què provenien? ¿Contradeien aquelles afirmacions apassionades, aquells crits de la dona que s'ofereix al desig del mascle, o bé només n'eren el complement, i tenien llur explicació en l'esperit desconcertant de les dones, que ploren quan són felices i riuen quan sofreixen? Ell també havia plorat! La brusca distensió del desig, el sentiment d'haver renunciat a un do inapreciable que li era ofès, havien provocat aquell accés de llàgrimes d'ell. Llàgrimes de pura felicitat, potser... Però ella, Dina...

Tornava a reviure els episodis d'aquella nit i, d'una manera diabòlica, tots es centraven a l'entorn de la figura de Jaume Calderó. Si li hagués estat possible, hauria anat a cercar, al seu torn, el minyó testa-nu de l'automòbil i li hauria exigit - li hauria pregat i tot,- que li expliqués què havia passat entre ell i Dina en aquell ball interminable. ¿Per què la noia no li havia dit, en preguntar-li-ho, qui era el seu ballador? ¿Per què havia volgut allunyar-se d'aquell indret on estaven a la vista de tothom? ¿No era pas per fugir de l'esguard del seu enamorat jovençà? I després, la confessió del seu amor, la primera que Dina li feia, aquell oferiment sobtat de tot el cos,

de tota la persona, i aquelles llàgrimes, no eren també conseqüències de l'escena entre ells dos? Des de lluny, amb eclipses momentanis segons el curs del ball, Claudi l'havia poguda seguir, aquella escena. Era banal, sense cap detall extern que poguéss fer creure en un diàleg vehement. Una parella correcta, que ballava un blues conegut. Les notes li acudien, insistents, a la memòria, amb aquella falsa llangor i el ritme sostingut i sacsejat de la música negra. Però, el diàleg? Què devien haver-se dit? Provà d'imaginar-s'ho: Jaume preguntava a Fabricina qui era aquell home que seia al seu costat en el banc i que li premia les mans. Potser ja ho sabia. Qui sap si no els havia espiat alguna vegada?

I com havia anat aquella nit Jaume a la revetlla? Qui l'hi havia dit? La mateixa Dina? Madrona? No podia pas creure en una casualitat! Ella deia al seu ballador el nom del seu amic i ell la interrogava sobre les relacions entre els dos. I Dina contestava. Què? Pel que li havia dit Jaume feia una estona, Claudi suposava que el jove devia haver-li declarat que ell també l'estimava. I ella, no sols rebutjava l'oferiment d'aquest amor, si no que després es lliurava totalment al seu altre enamorat. Hi havia hagut una discussió? Quants enigmes! Què havia decidit de l'actitud de la noia? Les paraules de Jaume, la seva actitud? O un punt femení? El despit? Si era això, galdosa victòria la de Claudi! I aquelles llàgrimes serien la demostració més que eloqüent de la recança que, malgrat totes les aparences, hi havia darrera les protestes d'amor i els oferiments de Dina.

Intentà d'allunyar aquest pensament. Era impossible! Feia mesos que la noia es sotmetia de grat a la influència dels seus mots i les seves idees. Feia mesos que es complavia de veure's amb ell, de sortir amb ell, d'encoratjar-lo. Acceptava els seus homenatges, no havia pas rebutjat el primer bes, el seu desig no l'havia pas esferreïda. El que havia passat aquella nit no era més que la conseqüència lògica d'aquelles entrevistes, el resultat final i ineluctable de l'evolució dels sentiments de Dina, com havia estat l'amor de Claudi la concreció de tots els pensaments i les sensacions que l'havien envaït durant la seva relació amb la noia. Era natural que l'amor s'hagués encès en ella, com s'havia abrandat en el cor més foguejat de l'home.

Però, malgrat totes les insinuacions de Jaume, aquest amor s'havia produït sense que hi hagués influït altra cosa que els sentiments. ~~Havia estat~~ L'home, no pas l'escriptor, ~~el que~~ havia conquerit aquella dona; ~~i~~ la diferència d'edats no tenia cap importància. Ni el prestigi de la celebritat, ni la màgia de les paraules no havien estat còmplices d'aquesta passió. Per què? Tot el més, el contagi de l'amor de l'home, la flama del seu desig, que encenia en ~~el moll dels cossos d'Haidé~~ la carn i la sang de Dina la sensualitat ignorada. Eren un home i una dona que s'estimaven, i res més...

I les llàgrimes? Voltava en un cercle sense fi. Què li hauria dit Jaume Caldero, si ell hagués pensat a preguntar-li, en lloc d'anar-se'n carretera enllà, ofès i indignat com un vailet de mal humor, què hi havia hagut entre ~~Haidé~~ Dina i ell, quines paraules ~~s'~~havien creuat ~~entre ells dos~~ mentre durava aquell ball? Potser això li hauria donat la clau de l'actitud de la noia. El seu turment actual no hauria tingut lloc. ~~Però~~ Potser, en canvi...

Demà mateix demanaria a ~~Haidé~~ Dina, amb tota franquesa, aquesta explicació. Mentrestant, era estúpid que es fes malbé d'aquella manera la nit gloriosa, la nit de l'amor que havia vist la resurrecció de la seva joventut. Era estúpid que es turmentés. ~~Haidé~~ Dina l'estimava. Li ho havia demostrat amb prou eloqüència. Tot el que ara ell havia de fer era preparar l'esdevenidor, fer que ~~aquel~~la felicitat que l'havia envaït ~~aquella nit fes niu a dintre seu,~~ es perpetués enllà dels anys. Quants n'hi quedaven de vida? Els que fossin. Ell es sentia fort encara, Cap tara no minava la seva existència, cap gam no pesava damunt el seu cos. Podia esperar viure encara vint, trenta anys. ~~de vida.~~ Ja era molt. ~~Viure'ls~~ Caldria viure'ls intensament, que em semblessin quaranta, cinquanta tota una vida. Viatjar, gaudir del món i dels seus espectacles. La inspiració, les idees li serien donades d'escreix. "Només aquell qui ho deixa tot, que sembla perdre-ho tot, ho guanya tot". No era això el que calia pensar? Només calia prescindir del dir de la gent, deixar com una vella pell inútil l'existència caduca, amb tots els lligams que comportava, i entrar en aquella vida nova, resplendent de joia, daurada pel sol de l'amor. La muller, els fills, ja havien pres una part prou important del seu esperit. Llur temps ja havia passat. ~~Ja asseguraria llur subsistència.~~ Llur subsistència fóra assegurada. Fet i fet, no el

necessitarien per res. I tampoc ell no els necessitava. "Deixa-ho tot, deixa tothom i segueix-me!" Déu no podria renegar l'home que s'acollia a aquest consell. ¿L'amor humà no era la cosa més pròxima a l'amor diví? ¿No tenia els mateixos èxtasis i les mateixes benaurances, els seus màrtirs i els seus sacerdots?

Anava caminant, ell i els seus pensaments. La carretera argentada per la lluna s'allargava davant dels seus peus. L'eufòria de quan emprenia el camí s'havia esvaït. Ja no pensava més a veure sortir el sol. Quan passà pel seu costat un taxi buit, va deturar-lo. El xofer se'l mirà, un xic desconfiat en veure aquell home ben vestit que feia a peu, com un vagabund, el camí de la ciutat. Claudi s'havia instal·lat en els coixins. Va sentir-se de sobte molt cansat. Quan arribava a casa seva, molt tard, el cel s'esblaimava en cendres i turqueses.

Però la fatiga s'havia accentuat i no el deixà pujar al terrat, com havia pensat, per veure nèixer el sol per la banda de marina. Tot just si tingué esma per pujar a la seva cambra i deixar-se caure, vestit i tot, damunt del llit.

Un son molt feixuc el dominà. I es submergí en un seguit de malsons en els quals Dina, Jaume i Madrona es barrejaven amb les incongruències i les obscenitats que els diables dels somnis saben introduir en el desordre dels pensaments alliberats per la nit del fre de la raó.

x
x x

Es despertà a prop de migdia. Els sons mandrosos del diumenge li arribaven estiragassats a través de les persianes, en una claror verda d'aquàrium: campanes greus de la parròquia i agudes d'un convent de monges de la cantonada, un klàxon de cotxe, trepig i converses de vianants. La casa estava silenciosa. Li costà de recordar que s'hi trobava sol. Les coses de la nit li tornaren en una glopada a la memò-

ria. No era un somni, allò. Dina l'estimava. Ell l'havia tinguda, trèmula i consentidora, en els seus braços, i havia conegut la suprema dolçor dels besos compartits. Les seves mans conservaven encara el tacte setinat de la pell jovençana. I el món continuava. El seu amor també. Diumenge de Pàsqua Florida!

Aquella tarda havien de tornar-se a veure. Quantes coses havia de dir-li, a Dina! Calia que tracessin els plans de llur amor. Per de pressa que resolguessin la situació, sempre passarien uns mesos. Francina era menor d'edat. ¿S'oposarien els pares a la unió? Era probable. Això crearia dificultats. Però el cas era que ella volgués. Avui dia, rai! ¿Quins pares poden lligar una filla, privar-li que faci la seva voluntat i que decideixi al seu grat de la seva vida? Si havia d'esperar-se, s'esperaria, només que la pogués veure mentrestant. I potser podrien fugir, anar-se'n lluny, a un indret on ningú no els conegués. Calia que comencés a determinar-ho tot.

Claudi es sentia com un nàufrag que ha de deixar el vaixell per a llançar-se a alta mar en una barqueta i que pensa quines coses podrà endur-se. ¿No val més, abans de tot, salvar la vida? ¿Quina importància tenen els objectes familiars, les pintures, els mobles, els mateixos llibres que tant estima, al costat d'aquella existència màgica que s'obre al seu davant? Potser s'endugui algun volum, els manuscrits...

Mentre es banya, té consciència del seu cos. En afaitar-se, ha de veure la seva cara de ben a la vora. El pensament li suggereix deseguida al seu costat, més alt, més musculat - més jove-, el cos de Jaume Calderó, el seu rostre que no duu marcat el pas dels anys, el rostre on ni el dolor ni les llàgrimes no poden encara deixar rastre, que es manté llis i tibant com una estàtua de marbre. En canvi...Aquestes venes tan fines que comencen de marcar-se a flor de pell, aquestes arrugues que desfan l'harmonia de les línies, indiquen una

davallada de l'organisme, acusen una edat. I la cara? El pèl que desapareix sota el raor té ja ~~alguns~~ molts brins argentats, massa i tot. Els ulls estan fatigats. Damunt del front, unes ratlles profundes tracen pentàgrames on s'inscriuen més elegies que himnes de joia. La boca, la boca ~~l~~vida i insaciable que vol empresonar la de Dina està també voltada de fines arrugues. El dibuix dels llavis es desfà; llur color ja no és aquell carminat d'antany. I la percaça dels cabells blancs seria un joc massa fàcil i massa llarg, de tan nombrosos com són els que posen una polseguera d'argent a les temples.

-Adhuc així, tal com sóc, Dina m'estima a mi i no a ell - conclou, a mitja veu, per fer callar la seva inquietud.

per tranquil·litzar-se.

Voldria telefonar a casa de la noia, només per sentir-li la veu. Però es recorda que ella no baixarà a la ciutat fins després de dinar. Esmerça molta estona a vestir-se i polir-se. Cal que faci goig. Cal que la seva figura pugui competir amb la de totes els altres homes, per joves que siguin. Tria amb una cura especial la corbata, la camisa, el vestit que es posarà, avui, que l'ha de veure.

La cuinera puja a preguntar-li si dinarà a casa. No, tampoc no dinarà. Però després pensa que un àpat a un restaurant o al Cercle el pot obligar a converses que no li abelleixen, a veure gent que ara està molt lluny de les seves preocupacions. Podria anar a un restaurant dels afores, a la Barceloneta o a Vallvidrera. Però sol, no. Amb Dina. Es resigna, doncs, a seure a la taula que tants milers de dies ha presidit, amb la muller que ocupava l'altre cap i els infants que la omplien de llur gatzara. Els dies de llur infantesa han passat, els fills es desprenen dels pares. I ara el pare es troba, ell també, deslligat dels fills, sols, indiferent a llur desafecte i àdhuc al judici que puguin fer d'ell.

A mig dinar sona el telèfon.

- El demanen a l'aparell, senyor.

S'aixeca amb un ensurt. La veu de Madrona Barguós li costa un xic de reconèixer.

- Què passa? Hi ha alguna cosa de nou?

- No. Res de nou. Només era per dir-li que estigui a les sis en punt al davant de l'*Auditòrium*.

- Es clar que hi seré! S'ha pogut arreglar tot?

- Sí...

- I Dina? Es aquí? Per què no m'ha telefonat ella?

- No ha pogut. A les sis, eh?

Ja ha penjat l'auticular. Amb recança, Claudi deixa el telèfon. Torna a taula. Abans d'aixecar-se'n, arriba Dalmau Queralt, que s'ha pres seriosament la seva obligació de mentor.

- Fa un bon dia. Heu llegit els diaris?

I es posa a parlar de les vagues, de la crisi ministerial inevitable, que amenaça, de les notícies de l'estranger - vents de guerra, una altra vegada, - de la darrera estrena, dels llibres que hom anuncia. També s'atreveix a fer una darrera al·lusió als premis literaris, tan mal atribuïts. El mestre fa comentaris lacònics.

- He trobat ahir al teatre Pere Cardona. M'ha dit que us recordés que li havíeu promès per a la seva revista una sèrie d'estudis sobre els renaixentistes. Ja hi penseu? Heu de recordar també el vostre article per a "La Paraula". En aquests moments, ja podeu pensar com impressionarà el que vos digueu sobre la situació social.

Totes aquestes coses li interessaven un dia. Allò era la seva vida. Les tragèdies i les injustícies del món, els moviments profunds de les masses, les intuïcions de l'esperit, àdhuc les grotesques demostracions de la mesquinesa humana provocaven en ell reaccions fecundes. I ara ni ho escolta ni hi pensa. Avui es sent inquiet, només perquè una veu femenina ha ressonat al telèfon en lloc d'una altra. Inquiet perquè un minyó bru i fornit li demana que renunciï a una noia. Inquiet per unes llàgrimes que han brollat en un moment determinat. Inquiet per tantes coses! I, a l mateix temps, al seu esperit versa la joia d'haver-se fet estimar, l'expectació de la seva pròxima felicitat. Fora de tot això, què valen les altres coses? Res no té importància. Res no li interessa.

-Ah! No sabeu? Llorenç Badia és a Barcelona. L'he vist aquest matí a l'Artístic. M'ha dit que ja us veuria. No es pensava pas que fossiu aquí, aquests dies.

Surten tots dos. Les hores que manquen per les sis s'allargassen d'una manera despietada. A l'Ateneu li cal escoltar unes discussions vehements, atendre les consultes d'uns poetes novençans, al·ludir vagament l'actualitat. Però a dos quarts de sis s'eclipsa, esquiva l'atenció del seu secretari i s'encamina cap al cinema.

Mirava sense veure'ls els rètols i les fotografies dels films. Sortí a la vorera, passejà una estona amunt i avall, sense perdre de vista l'entrada, on s'agrupaven els espectadors.

Vindria sola Dina? S'ho hauria estimat molt més. Tenien tantes coses que parlar! I, abans que tot, calia que aclarissin aquella estúpida qüestió problema plantejada per Jaume

Calderó. Pel seu costat passà un conegut. El saludà, però ell no el veié, i l'altre se'l quedà mirant ~~una estona~~ uns segons, estranyat de veure Claudi Llopart en aquell lloc i tan abstret.

L'espera l'enervava. Tornà a travessar el carrer, examinà de nou les fotos, sense deixar de donar mirades al seu voltant. A l'últim, veié entrar en el vestíbul del cinema, decidida com sempre, ben dreta per semblar més alta, Madrona Barguès. Hi correguè.

- I ~~Daisi~~? Dina? ¿Que no vé amb vostè? Vindrà sola?

- Francina no vindrà. Hauríem de parlar vostè i jo, vol?

La veu de la noia era seriosa, gairebé trista. Claudi se la mirà i comprengué que, sense saber com ni perquè, l'edifici de la seva felicitat s'havia esfondrat. Tancà els ulls, ~~i~~ com si el sól ~~se escapés~~ fugís sota els seus peus.

-Què tè? No s'ho prengui així!

Sentí que l'agafaven pel braç i seguí dòcilment.

X

Es trobava en un cafè desconegut, assegut a un racó, a una taula arrecerada, amb un vas ple de cervesa intacta al davant. I no sabia com hi havia arribat ni on devia trobar-se aquell establiment. Ja era fosc. Pels vidres es veia el trànsit del carrer, els tramvies i els aparadors il.luminats, uns anuncis lluminosos penjats en el cel, cotxes que transitaven entre soroll de botzines i grinyols de frens, famílies senceres que tornaven a jóc, lasses i ensopides després de la passejada dominical. Estava sol. ¿Feia gaire estona que Madrona se n'havia anat? ¿Havia estat realment asseguda al seu costat, aquella noia menuda, de maliciosos ulls negres, o bé tot plegat només havia estat un somni? Sinó que en els somnis, àdhuc en els més angoixosos, una veu interior l'avisava sempre, amb algun detall incongruent o per un joc de paraules misteriós, que tot allò era fingit, que el despertar li tornaria la normalitat del món, amb les seves immutables lleis físiques i morals. Ara no. Aquella taula de cafè, aquella cervesa, aquella gent que el voltava i que prenia aperitius entre converses i soroll de vidre, tot aquell marc era tan irreal com un malson. Però la veu interior li deia que, malgrat tot, aquella era la realitat.

Les paraules de Madrona ressonaven encara a les seves orelles. Poc a poc li n'anava penetrant el sentit. ¿De què servien, però, els detalls, les explicacions, si tot plegat podia resumir-se en uns pobres mots desolats: Dina no l'estimava ?

- Vostè no pot dubtar de mi. Li he donat proves de la meva simpatia i he fet coses que li demostren de sobres que estava al seu costat. Ahir mateix... Recorda que hi havia al ball aquell xicot, Jaume Calderó? Un d'alt, bru... Un flirt de Francina, d'aquest estiu. Però ja fa anys que es coneixen. No sé com pogué esbrinar que ella aniria a la festa. El cas és que hi vingué, que ballà amb ella, que tingueren una

discussió, que la gelosia li va fer dir unes paraules ofensives, i que Francina va contestar-li que ell no tenia res a veure amb el que ella feia; que si l'estimava a vostè només era cosa seva i que les amenaces ni els insults no podrien pas fer-la desviar d'aquest seu sentiment.

Fou després d'aquesta escena que Francina anà a trobar-lo a vostè...Ella m'ho va explicar tot, ahir a la nit. I reconeix que vostè fou un home molt correcte i que la culpable de tot és ella. Voldria que vostè la perdonés. Però no gosa demanar-li-ho, ella. Té por de fer-lo sofrir personalment...

- Té por de fer-me sofrir...Continüi.

-Aquest matí, quan Francina encara dormia, a casa, s'ha presentat Jaume. Ha dit que no se n'aniria sense veure-la, i a l'últim ho ha aconseguit. Jo no he assistit a l'entrevista. No sé què li ha dit. Han estat enraonant, primer amb violència, després amb més calma. Francina ha plorat i tot. Al capdavall, ell se n'ha anat i Francina m'ha explicat com havien anat les coses. Fins aquell moment no veia clar en el seu cor... Faci-se'n càrrec...Es difícil de dir... Ella és jove...Sent per vostè una gran admiració i un afecte molt viu...Que vostè l'hagi estimada l'ha impressionat molt. Però ella no l'estima...

- Estima a l'altre!

- No ho sé. Ni ella mateixa no gosa afirmar-ho. Li sap molt de greu el que ha passat, i sobretot l'escena d'ahir a la nit. Diu que es consideraria una dona desllleial i deshonesta si seguia mantenint-lo en plena il.lusió, si li permetia de fer projectes i de prendre resolucions... No té dret, diu Francina, a trasbalsar-li a vostè la vida d'aquesta manera, a fer-li tant de mal... L'estima massa per això...

- Doncs què vol?

- Primer de tot, que vostè la perdoni si, un moment, sense voler, l'ha pogut enganyar...I després, li demana que no la vegi més. Ha estat ella qui m'ha demanat que vingués en lloc seu a dir-li tot això. Penso que ha fet bé, i això que creguí-ho, per mi no és cap missió agradable...

- No m'estima! Dina no m'estima!

Tenia el cap caigut endavant, les mans lasses demunt de la taula. Madrona li prengué la dreta i li digué en veu baixa:

- No es desesperi! No ens ho mereixem, les noies! Som irreflexives, ens agrada que ens diguin que ens estimen, ens posem estarrufades si ens sembla que un home ens

desitja...Totes som iguals. Francina és sincera, no vol enganyar-lo. Val més, em penso, que ara li doni aquest disgust que no que, per pietat, ajornés de dir-li tota la veritat, fins que ja no fos a temps de recular... Ja sé que vostè m'odiarà, de seguida, que ja m'odia ara. Potser es pensarà que he estat jo qui ha influït en Francina, que l'he convençuda de la conveniència de prendre aquesta decisió. No és veritat, li ho juro. Però es veu que era una cosa que no podia ser. Francina té divuit anys. Vostè en té molts més, li podria ésser pare, no? Vostè li oferia una existència irregular, que hauria hegut de començar per un escàndol, per la ruptura amb tot el que és la vida d'ella: família, societat, amics, ella. Si l'estimés de debò, potser valdria la pena d'arriscar-se a tot, de desafiar el món. Però si n'hi ha un altre, o pot haver-n'hi un altre, de molt més jove, que és tenaç i sap el que vol, què vol que faci? Resign i's Perdoni-la. A mi, tant se val, no em perdoni. Jo no compto. A ella, sí.

- Ahir la vaig tenir als meus braços...

Parlava amb una veu molt fonda, fatigada, sense alçar el cap.

- Era perquè la discussió amb Jaume l'havia portada a un punt de desesperació. Volia venjar-se, demostrar que ella també sabia estimar i fer-se estimar... Què vol fer-hi? Les noies som així...

"Les noies som així". Madrona se n'havia anat, però els seus mots encara persistien. Era una explicació, allò? No podia ésser. No podia ésser, que una dona que havies tingut en els braços fa unes hores, que defallia de passió i de desig, que et besava i s'oferia a tu del seu ple grat, et fes dir després que s'havia equivocat, que no t'estimava, que n'estimava un altre. Ai, aquelles llàgrimes! No n'hagués fet cas, l'hagués posseïda allà, en ple bosc, en unes noces que la naturalesa hauria consagrat i la lluna protegit amb un mantell de randa, tot això no hauria passat! I aquell xicot que anava a pidolar a un i altre que li tornessin el seu amor, bé s'havia afanyat prou a seguir els seus consells i a dirigir-se a Dina! Era jove, era actiu. Mentre ell encara dormia, li havia segat l'herba sota els peus, li havia pintat amb mots enceses el seu amor i potser li hauria dit que l'altre ja hi estava d'acord, que s'avindria fàcilment a renunciar a ella. Per què no venia la mateixa Dina a dir-li totes aquelles coses? Per què no era

prou franca per presentar-se personalment i confessar-li que l'havia enganyat, que no l'estimava, que n'estimava un altre, o bé que ella mateixa s'havia enganyat, que havia pres un miratge, un simple reflex de l'amor de Claudi pel sentiment que ella desconeixia? Si hagués vingut Dina en lloc de la seva emissària, estava segur que l'hauria poguda convèncer. Hauria desvetllat l'onada de passió de la nit anterior, hauria donat lliure curs a les paraules que pintarien el seu amor, li hauria explicat tot allò que projectava per a llur vida comú. I Dina no hauria resistit, no hauria sabut resistir.

El mateix fet de no haver a la cita i d'haver delegat en Madrona la tasca de desenganyar-lo, no volia dir que Dina tenia por de sucumbir a la seva força persuasiva? Francina per convèncer-la, ell també sabria fer-ho. No tindria pas necessitat de recórrer al seu rival per demanar-li que li cedís el lloc. Ell mateix sabria lluitar, de la manera que fos, pel seu amor, per la seva felicitat que li volia ésser presa quantan a prop es creia de tenir-la assegurada per sempre més. Dina l'estimava, n'estava segur!

Sortí del café, mig atordit encara. Com les bèsties salvatges quan es senten ferides, que corren a arraulir-se a llur cau, l'instint el dugué a casa seva, a la casa deserta. Pujà al seu estudi, s'assegué a la taula de treball. Havia de pensar, preparar un pla de combat, cercar la millor manera de conquerir de nou Dina. Primer de tot, calia veure-la. I ho aconseguiria. La telefonaria a casa seva. Hi aniria, si calia. L'espiaria quan ella sortís de casa. S'emboscaria en una escala, darrera un arbre, i s'esperaria fins que ella baixés al carrer. La seguiria, l'escometria, es faria escoltar, ni que fos al preu d'un escàndol. Però tot això havia de fer-se de pressa, molt de pressa. O si no, l'altre seguiria la seva obra, prendria posicions, s'aprofitaria de l'efecte aconseguit. Si ell intervenia de seguida, n'estava segur, tot podria encara salvar-se. No podia perdre temps. La seva mà amoixà distretament la carpeta on s'acoblaven els versos que li havia dictat el record de Dina. No en tenia prou amb allò. L'evocació encara l'irritaria més. La volia a ella, volia la dona de carn i ossos, la dona que havia panteixat en els seus braços. Telefonar de seguida, en

primer lloc!

S'aixecà, anà a l'aparell. No pogué obtenir res.

- La senyoreta Francina no hi és. De part de qui?

Hagué de penjar l'aparell, perquè la cambrera s'obstinava a voler saber el nom del que telefonava i oferia d'anar a cercar la senyora Valldaura perquè prenguès l'encàrrec per a la seva filla.

Què fer? Escriure una carta? N'havia ja començat i esquinçat mitja dotzena quan, escrivint a raig, sense aturar-se a rellegir el que feia, la seva ploma se l'endugué planes enllà, en un devessall de precs i d'imprecacions, de prometences i de crides a l'esperit i als sentits de la noia. Sentí el timbre de la porta, però no s'interrompé. Uns minuts més tard, picaven a la porta del despatx. I, sense esperar resposta, Llorenç Badia entrà.

- No et destorbo pas? Tenia ganes de veure't i volia telefonar. Després he pensat que seria millor i més curt que vingués. I ja sóc aquí.

Es treia la pipa, la carregava a fons, s'instal·lava comodament en una butaca.

- Ja ho devies saber que era a Barcelona, no? He vist el teu secretari aquest matí...

Donà unes quantes pipades.

- Tot sol? Com ha anat, això? No has pujat a Vallsuspina, enguany? Els altres diu que sí que hi són, oi? Jo he vingut a ciutat uns quants dies, per coses de l'ofici. Haig de veure el marxant, comprar teles, encarregar marcs. Després, volia veure alguna exposició, anar al teatre. Allà dalt faig vida d'ermità, i em convé esbargir-me un xic de tant en tant. I, ja ho veuràs, la Lluïsa es queixava, també, que feia molt de temps que no venia a veure-la. Les dones sempre tenen raó, ja ho saps...

-Sí...

- I tu? Et trobo tot ensopit! No te'n passa pas alguna? Entre nosaltres, ja saps que la discreció i la indiscreció no existeixen. I si existeixen, jo me'n ric. Què hi ha? Què és el que no va a l'hora?

Se'l mirava amb ulls penetrants, que lluïen entre l'espessor grisa de les celles.

Claudi es sentí ~~trasbalsat~~ torbat. Hauria ~~pogut~~ volgut poder-se esplaiar amb el seu amic, tenir un confident en qui abocar totes les seves angoixes. I no hauria pas estat la primera vegada que Llorenç assumia de grat aquest paper. Però, d'altra banda, el seu esperit es resistia gelosament a trair el seu secret.

- Què vols que hi hagi? - provà d'esquivar.

- Saps què m'han dit, avui? Era un maledicent, un ~~brètol~~ ximple, ja ho sé, però això no té gaire importància. M'han dit que et veuen per Barcelona, en llocs discrets, amb una noia molt joveneta. "De vegades amb dues i tot! Es veu que se les tria tendres!", m'ha afegit aquell pocavergonya. Jo li he dit que devien ésser les teves filles. "Ca! Les filles ja les conec! No, són unes altres. I us asseguro que, quan va amb elles, no té ulls per ningú més". Em diràs, potser, que ~~aquell~~ ningú no n'ha de fer res. Ni jo tampoc, ja ho accepto. Però m'agradaria saber si és veritat.

- I si ho fos, què?

- Si ho fos...No sóc pas jo qui pot donar lliçons de moral a ningú. No m'escau, ni tinc autoritat, ni m'agrada fer de sermonaire. N'he fet de tots colors, i comprenc que els altres també tenen perfectes dret d'empaitar mosses i de xalar-se tant com puguin...Però tu ets tu...

- I amb mi t'hi veus amb cor? Jo no tinc aquests drets que reconeixes a tots els altres?

- Què et diré, jo? Tu ets diferent. (Bé, ja veig que aquell xafarder no mentia. I fa prou anys que ens coneixem perquè em senti amb dret d'interrogar-te. Què fas? Què penses fer?

- Ja que ho vols saber, t'ho diré. He trobat una dona, me n'he enamorat, i vull fer-la meva i unir-m'hi per sempre.

- I això vol dir, doncs?...?

- Vol dir el que vol dir. Que sigui jove o madura només és un detall, suposo. No voldràs pas acusar-me per això de corrupció de menors?

- No vull acusar-te de res. El que ~~vull~~ voldria és fer-te veure, si encara no ho has vist, què representa això que em dius. Vols fer d'aquesta noia la teva amant?

- No. Vull prendre-la per dona, davant de tothom.

- Però tu ets casat! Tens fills!

- Ja hi ha el divorci, per això. I els fills ~~ja~~ són ara prou grans per poder-se estar de mi.

Llorenç servà uns minuts silenci, sense deixar de mirar-se'l, abocat endavant en la seva cadira de braços, la pipa entre els dits. Semblava que pesés els mots que anava a dir.

- Claudi, tu saps que t'estimo com un germà. Més i tot, em penso. Les teves joies, els teus triomfs han estat més preciosos per mi que tot el que jo hagi pogut viure d'agradable en aquesta vida. I perquè t'estimo de debò, em sap molt de greu de no poder-te dir, com diria al primer desconegut que passés pel carrer i em demanés un consell: Tira al dret, (no?) segueix els teus impulsos! No t'ho puc dir, a tu. Ets un home com els altres, tens dret igual que els altres a totes les joies que la vida pot oferir-te, tens dret a l'amor i a les dones com els altres homes...Però tot això t'ho sembla a tu només, I encara de tant en tant, n'estic segur; quan no reflexiones. Jo sé que no ets un home com els altres, que no tens els mateixos drets que un qualsevol primer vingut i que en canvi tens moltes obligacions...

- Què saps tu? O millor dit, sí que ho saps; perquè m'ho has repetit moltes vegades: la primera obligació és de viure. No és aquesta la sola regla que tu has aplicat en tota la teva vida? Tu no t'has sabut mai estar de res, no has renunciat mai a cap dona que t'agradés ni a cap plaer que et fes il·lusió. I ara em véns a dir que jo no puc entrar en aquest jardí, que tu habites de fa trenta anys?

- Sí, t'ho vinc a dir! Viure! És que el viure és això, només? Es veu que ignores el mal gust de boca de l'endemà, el fàstic que et fa, un cop satisfet el desig, la dona que t'avé a dormir amb tu! La teva vida és el teu art, la teva ploma. I no pots trencar-la per capritci, pels ulls d'una mosseta que deu ésser tan beneita com totes les altres.

- Calla! No la bescantis! Tu no la coneixes, no pots jutjar-la. A mi sí que em coneixes, però. I creus de debò que aquest art, que dius, no pot guanyar amb la meva

aventura passional? L'amor pot renovar-ho tot, pot infondre una torrentada de saba fresca a la meva ploma exsangue. Vull ésser feliç. És cap crim, això?

- Ah, Claudi! Quin greu em sap que sigui jo qui hagi de dir-t'ho! No és cap crim, potser, però és una deserció. Tu tens una posició, un prestigi, una autoritat. I tot això t'ho vas a malbaratar per una ratxa de passió, per una foguerada de desig?

- Renunciaria a tot de bon grat a canvi d'ella.

- Però és que no hi tens dret! Jo tinc dret a ésser un desconegut, a pintar com me sembli, a ignorar les Acadèmies i els Salons, a viure de la manera que em passi pel cap. Puc anar pel món amb la bluïsa, o amb una mossa que em trobi en una cantonada, i ningú no se'n escandalitzarà. Diran: "Aquests artistes!" i miraran de retallar-me vint duros del preu dels quadres, si tenen un esperit prou obert per protegir, malgrat tot, les arts. Tu ets diferent. No pots renunciar! El capità que va en el vaixell no pot ~~renunciar~~ abandonar al seu comandament per anar-se'n en una barqueta a viure la seva vida. El guia d'una caravana no pot córrer la seva aventura personal i deixar empantanegats els que es refien d'ell. Els homes com tu ~~tenen~~ tenim obligacions envers el ~~públic~~ poble, el vostre poble. I no ~~són~~ som lliures de fer allò que ~~els~~ us sembli.

- La meva vida privada no interessa ningú. Els dono els meus llibres, no la meva existència. No em poden pas criticar.

- No és pas això. Criticar, no té cap importància, i ésser criticat, ben poca. El que en té, és perdre la fe. Podràs anar a explicar, a tots els que et prenen per una mena de personificació de la consciència nacional, que tot el que vols fer és mogut únicament pel legítim desig d'ésser feliç? Ells només ~~veuen~~ veuran una cosa: l'home madur que ~~deixa~~ abandona la dona i els fills per correr una aventura amb una noia jove. El ~~vell~~ casat que ha seduït una menor. O el pobre home que s'ha deixat entabanar per una sirena qualsevol, professional o amateur. I això no tens dret a fer-ho. Fixa-t'hi que no t'he parlat, ni penso fer-ho, de la teva muller i dels nois. Els altres, però, no ho podrien oblidar. No, no. Potser sí que tens dret a deixar-los. Però no tens dret, d'això sí que n'estic segur, a trair els que t'han donat la seva confiança, a desconcertar-los, a fer-los perdre la fe. Ets un mestre: els deixebles se t'imposen. I el

poble és massa barroer, o massa fi, fes-t'ho com vulguis, per admetre una dualitat absoluta: vida privada, per una banda; vida pública, per l'altra. Per ell, l'home-símbol és tot d'una peça, i com una estàtua de bronze ha de resistir el pas de les tempestes i oferir als ulls dels espectadors un mirall d'allò que cadascú d'ells creu que hauria d'ésser. De vegades admet les hipocresies, si són ben amagades. Adhuc hi veu una mena d'homenatge a les seves exigències. La gent et perdonaria que prenguessis una amigueta i la veiessis d'amagat. Però no ~~et perdonaria pas~~ que et separessis dels teus per casar-te amb aquesta noia.

-¿I per un criteri tan mesquí vols que em sacrifiqui? La meva vida, la meva felicitat són abans que tot!

- T'ho penses! Estàs lligat per la teva glòria, pels teus ensenyaments, pels teus llibres, pels teus articles. Estàs lligat fins i tot per la teva experiència política. Vas plegar-ne aviat, però no pas per conveniència o per comoditat, sinó per servir millor el teu poble. I el serveixes essent exemplar, presentant-li la imatge impecable d'un home que pensa i sofreix per ell, que li diu en tot moment la paraula que cal, que lluita contra les injustícies i les sent en la propia carn; que perquè sap ésser fidel a la seva missió i respectuós de les seves obligacions, té autoritat per exigir-li sacrificis i predicar-li el compliment del deure. Si trenques aquest mirall intacte de la teva vida, la imatge respectada s'esborra i el teu poble es sent més pobre i més malaurat.

-¡Prou coses li he donat, a aquest poble meu! ¡No puc pas sacrificar-li aquesta darrera i suprema possibilitat d'ésser feliç!

- Has de fer-ho. Claudi, t'ho dic amb ho sento. ¡I tu saps que és veritat!

Els dos amics ~~romangueren~~ serenen en silenci una bona estona. L'escriptor, assegut encara a la seva taula, es mirava la carta plena de precs i de plants que tenia interrompuda. Llorenç, sense deixar de treure glopades de fum de la pipa, el contemplava .

-¡Si jo pogués fer-ho per tu! ¡Si pogués prendre per tu aquesta càrrega!

Ho faria. Claudi no en dubtava. Com quan, de minyons, Llorenç s'enfilava per collir-li figues de moro, per estalviar-li les punxes. Aquest cop, però, les punyides

eren totes per al cor del seu amic, i ningú no podia prendre-n'hi la càrrega.

Claudi mirava la carta. Amb el foc de la discussió havia arribat a oblidar-se de la seva situació, tal com aquella tarda li havia estat revelada. Els plecs coberts de lletres del seu davant, febril provatura per convèncer ~~Hadié~~ Dina, la hi tornava a recordar. El fel li pujà a la boca.

- Com me'n riuria de tot això, només que ella...!

- ¿Que ella què? ¿Com és ella? Parla-me'n.

- Per mi ho és tot. La joventut, el cant, la dansa, la bellesa, la poesia. Es jove, és bonica, té el cos ferm i àgil d'una Diana, ha rialla cristallina, els ulls grisos i immensos, els cabells sedosos. La vaig conèixer vora la mar, una tarda assolellada. I el cor ja va dir-me que aquella noia ho havia d'ésser tot per mi. Va donar-me un nom perquè la pugués conèixer, un nom que només jo li dic i que tots els altres desconeixen. Va donar-me els seus llavis, els seus braços...

- ¡Ai, Claudi, que les noies joves i els homes vells no s'avenen gaire estona! ¿T'estima, ella? ¿N'estàs segur?

L'impuls de confessar-se pogué més que l'orgull.

- No. No n'estic segur...Ahir, sí. Un moment ella m'ho va assegurar, i jo vaig creure-m'ho. Però avui s'ha repensat i em fa dir que s'havia equivocat, que no m'estima com es creia...¡Però això no pot ~~ésser~~ ser! És el joc d'unes circumstàncies que han obrat contra meu. Si puc veure ~~Hadié~~ Dina, només que pugui veure-la i parlar-li, la sabré convèncer...

- No la convenceràs. Si és franca, et dirà que no es sent capaç d'estimar-te. Si és coqueta o interessada, et farà passar amb raons, sense comprometre's mai...Les dones! I les dones joves! Si les conec, jo! Quan arribem a l'edat teva i meva,- ja ho sé que sóc més gran que tu, però cinc anys no pesen gaire, en aquestes coses,- diuen que som vells, i pensen en els joves...Quan érem joves, deien que els homes madurs eren preferibles...però érem nosaltres ~~els~~ qui ens les endúiem. I arriba un moment que...¿Sap què li he dit aquesta nit, a la Lluïsa? Que m'hi casaria, si ella volia. Ja ho veus.

M'ha enganyat moltes vegades, és el que és, ja no es gaire jovenota, de bon tros, i així i tot, m'hi casaré. Vull assegurar aquest afecte, no em veig amb cor de fer-me meva una altra dona, a aquestes altures...Aquesta ja la conec fa temps.

- Calla! Si sabessis com sofreixo! [illegible] Ahir era feliç i avui...

- Pobre Claudi! No ho sabies gaire, tu, que els homes sofreixen també. El dolor els enforteix, diuen. Potser sí...

- Escolta...Tu ets el meu amic. No em pots enganyar, m'has de dir la veritat. No ho creus, tu, que si vaig cap a ella, si li escric tot el que penso i puc explicar-li tot l'amor que sento per ella, ella es deixarà convèncer? No ho creus, tu, que tinc raó, que haig de lluitar?

- No, no ho crec, Claudi. Ja t'ho he dit. Com vols lluitar? Contra qui, i amb quines armes? Si hi ha un rival més jove que tu i ella l'estima, deixa-la. No voldries pas que se n'adonés quan ja estigués unida a tu? Què passaria aleshores? Potser et deixaria... ~~i que aleshores et deixés o que tingués...~~

- Sí que m'ho estimaria més! Uns mesos, uns dies de felicitat, i ja en tindria prou! Encara que ella després em deixés per córrer amb un altre!

- No dius ara! No saps com és de terrible el turment de la gelosia!

- Que no ho sé, dius? Tots els turments, tots, els he sofert en poques hores. La desil.lusió, el desesper, la gelosia, la ira, l'amor propi ofès...I el dolor físic: el cor em fa mal, i els braços, aquests braços que l'han tinguda presonera i que no l'han sabuda retenir per sempre! Sofreixo, Llorenç, sofreixo molt!

- El teu sofriment d'ara s'esbravarà. Només en quedarà com una vaga ombra, i després tot et semblarà més bonic, [illegible] com si les coses s'hagessin renovellat i afinat. Pron entinc ~~Si en tinc l'experiència~~, jo, d'aquestes crisis! He pogut passar d'una dona a l'altra, però ~~que~~ mai no he pogut deixar d'estimar-les a cada una per torn i de sentir el dolor de la separació... Per això mateix, per acabar d'una vegada, he decidit de casar-me amb Lluïsa, si ella vol. S'han acabat les aventures! S'ha acabat l'amor! Vida casolana, sabatilles de simolsa, casquet i flors cordials. I a esperar que s'acabi la corda...

S'aixecà i s'apropà a Claudi.

- Creu-me, noi. No tens dret a fer malbé la teva vida per la il·lusió de viure-la, com dius. I ara t'ho dic encara més convençut. No enviis cartes, no facis res. Estigues quiet, ben quiet. Fes el mort. Fins a sentir com el sofriment s'atenua poc a poc i que el cor sembla que es renovi. Ja comença d'estar cansat, pobre cor! I nosaltres ens entestem a fer-lo navegar per aquests trànsits!

- No sé què faré, Llorenç...No puc pensar, no puc decidir...

- El que hauries de fer és venir amb mi a sopar. Aquí no puc deixar-t'hi. Anirem a qualsevol lloc distret, parlarem de quan érem joves. Del temps d'aquell retrat que tens al poble, d'aquell minyó d'ulls de brasa que es vol cruspir tot el món...

- I que s'ha tornat aquest vell que tremola enfront del dolor i recula davant de la lluita...No puc venir amb tu, Llorenç. Avui no puc. Em sento com si els braços i cames em pesessin moltes tones, com si m'haguessin caigut de sobte vint anys al damunt. Deixa'm. Haig de pensar molt, i no puc...!

- Doncs jo crec a l'inrevés. No et convé gaire de pensar. I ara tampoc no podries fer-ho amb lucidesa, tu mateix ho dius. Val més que et distreguis, que deixis que la ferida es cicatritzi...

Parlava amb els mots i el to que hom es dirigeix a un malalt, a un ésser torturat per una preocupació dolorosa. Ja endevinava que per al seu amic calien unes frases diferents, que el seu conflicte i el seu dolor eren coses més profundes que les que fingut lleuger havia estat llegut de trobar fins aleshores en els atzars de la seva vida. Admirava molt el seu amic. Però no podia estar-se de creure que els homes, vells o joves, savis o ignorants, són tots els mateixos davant dels problemes de la carn i de l'amor. Claudi havia estat víctima d'una foguerada de posta, del "dimoni de migdia", que diuen els francesos. Allò que calia era evitar que aquesta foguerada tinguós conseqüències lamentables en l'existència de l'escriptor, que incendiés totalment la seva llar i destruís la seva posició en el món.

- Ah, Llorenç! M'has fet molt de mal, em penso, encara que ja sé que només et mouen els bons desigs. El sofriment em té mig embotat. Deixa'm, creu-me, val més. Deixa'm sol...

El pintor se n'ha anat, a l'últim, amb recança. Claudi resta sol, altra vegada.

Rellegeix aquelles planes que havia escrit d'una tirada i les troba enfarfegades de retòrica, farcides de mots que el seu ofici li ha dictat, ampul.loses, insinceres.

- Literatura!- pensa, amargament.

¿Es que tot, a dintre seu, ha de tornar-se aquesta secreció literària? ¿Es que sentiments, passions, dolors, han de sofrir el mateix canvi i esdevenir versos de poema, capítol de novel.la, nervi d'assaig? ¿I això que mai com ara, amb Dina, ~~es aquest episodi~~, no s'havia sentit tan allunyat de les lletres, tan a prop de la vida natural! Era un home que ~~conquistava~~ conqueria una noia - i el verb bèl.lic perdia tot el sentit cínic que li han donat els Don Joans de tots els segles i de totes les latituds per a esdevenir la lluita eterna del mascle per fer-se seva la femella. Sinó que després resultava que no era això, que això havia estat únicament la il.lusió seva: tot l'egal havia estat només la història d'una noia que sofria la influència d'un home ~~d'edat~~ gran auriolat per un ~~amb~~ cert prestigi i que es deixava endur una estona per l'ardència dels seus mots i l'escalf de la seva passió. Per respecte! Per admiració!

El destí ~~seva~~ era cruel. Li havia posat a l'abast de la boca la copa de la joventut, li havia deixat mullar els llavis, flairar l'olor inimitable, i després l'hi havia arrabassat tot de cop, altra volta. I ara l'encarava amb un rival que era la mateixa joventut, el mateix amor. ¿Acceptaria la lluita desigual?

- ~~Dina~~ Dina! - implorà.

Era un gemec dolorós, gairebé un adéu. S'aixecà, travessà l'estudi, obrí el balcó. El carrer de suburbi estava més silenciós que mai. Les caramelles no omplien ja la nit de ressons joiosos ni escampaven a tots els vents les velles veritats de la poesia.

"El temps és curt i el dia arriba!"

Curta, ben curta havia estat per a ell aquella nit de l'amor que cantaven els minyons de la barretina!

Entrà al despatx i estripà en mil bocins la carta que havia escrit. Però al cap d'una estona es posà a escriure'n, febrosament, una altra.

XI

- No li havia dit jo, que tot aquest humor estrany li passaria quan hagués acabat el seu llibre? - diu Montserrat al secretari del seu marit.

Hi ha prou motius per a conèixer-lo, el seu home! Apassionat, vehement, sensual, en l'esfera de l'intel·lecte, en la qual es mou sempre! Els seus llibres són les seves aventures. Però plàcid, rutinari, enemic de conflictes i de complicacions en la vida de cada dia. Si alguna hora, en la llunyana joventut, el seu cor covà un foc de passions, va dipositar-les totes com una garba de flors als peus de la muller, quan va unir-s'hi. Ella ha sabut alliberar-lo de les preocupacions materials, ella ha criat els fills, ella duu la casa. I Claudi no ha de fer altra cosa que seguir els dictats del seu esperit. Viure - que per ell vol dir escriure.

"La filla del rei d'Hongria" ha trigat a ésser acabada. Adhuc semblava que el poeta l'hagués deixada de banda, que hagués renunciat a escriure el llibre. I, no obstant, tot d'un cop s'hi ha tornat a posar, i tota la narració ha seguit després el seu curs, amb la seva ingènua meravella de miracle i el desenllaç feliç, acolorit com una miniatura de psalteri. A mesura que l'obra avança, Claudi emergeix de la mar de boires que embolcalla el seu esperit. I quan està llesta, és com si des d'una alta muntanya contemplés tot el curs d'un riu: la seva vida, amb el passat i l'esdevenidor, l'obac i la solana, els llibres que ja ha escrit i els que encara vol escriure.

Dalmau Queralt reconeix l'encert de la senyora Llopart. Retroba el seu mestre, més eixut potser - però la bondat natural torna a lluir en els ulls i li fa acollir amb benevolença els escriptors novells i accedir sense gaire resistència a les peticions.

Tot just enllestits els exàmens de Juli, tota la família s'ha traslladat a la casa pairal del poble. Tot és igual: el mar, les barques, les cases blanques, les palmeres nanes del passeig, les vinyes que volten d'una corona verda el caseriu. També són iguals els estiuejants, que comencen a envair la platja amb llurs vestits virolats

i llurs costums més o menys calcats de revistes i films estrangers. Queralt va i vé, atrafegat, ~~de la ciutat~~ de cintat, amb les proves del nou llibre ~~de Llopart~~ del mestre. Li duu igualment, com els altres estius, els volums que acaben de sortir, les notícies més recents, les xafarderies més fresques. Un dia que gosi - però potser no gosarà mai - preguntarà al mestre si ha sabut que un temps, a l'Ateneu, va correr el rumor que Claudi Llopart tenia una amigueta, i que àdhuc algú assegurà haver-los vist plegats. Val a dir que el secretari no s'ho ha cregut mai. Ben poca gent deu haver donat crèdit, fet i fet, a aquesta absurda versió, que faria somriure la muller de l'escriptor si la sabés. Però les dones tenen unes reaccions tan estranyes, que val més no arriscar-se a provar-ho.

Els viatges sovintejats de Queralt tenen enguany un altre objectiu, encara no declarat: Nuri. La filla gran dels Llopart ha arribat a un punt de perfecció en la seva bellesa clàssica, que el jove poeta no ha sabut ~~resistir, immune als contactes freqüents amb ella~~ restar invulnerable i se n'ha enamorat. Això li fa semblar encara més indispensable l'obtenir un premi dels que donen nom i consoliden un prestigi. Al mateix temps, s'ha recordat que ell també és advocat - aquest també és de Llorenç Badia, que sovint fa víctima dels seus sarcasmes del secretari del seu amic,- i intenta d'obrir-se pas en el ram lucratiu de les societats anònimes. Li cal fer-se una posició, si vol que Nuri Llopart davalli del seu tron de deessa olímpica per esdevenir la seva muller.

Claudi surt, com sempre, a les tardes. Dóna llargs passeigs pels afores del poble, en direcció de la muntanya, amb un llibre i un bastó. Sol en un marge, llegeix o medita, els ulls ben oberts, sense mirar res, mentres canten les cigales i l'ombra s'allarga poc a poc en les vores del bosc. Molt sovint, ara, va a veure com pinta Llorenç que volta eternament la seva vila nadiua, amb el cavallet i la capsa dels colors, sempre renovant els seus punts de vista, cantant a la seva manera un himne d'admiració a aquell indret que diu que no estima i del qual mai no ha sabut desprendre's. Parlen poc, però es senten acompanyats, i això és suficient.

El pintor ha sentit una o dues vegades una punxada molt fina en un recó de pit i, encara que no hagi volgut anar a veure cap metge i que ni tan sols n'hagi parlat a

ningú, li ha semblat sentir-hi com l'advertiment de la fi que s'apropa. ¿Què serà aquesta fi? ¿Quan?) No vol pensar-hi. S'afanya a pintar, com si mai més no pogués fixar aquelles ondulacions dels cims del Montseny llunyà, aquell verd de les vinyes i aquella palpitació interior dels boscos de pins a l'estiu.

Un dia, té una pensada. Voldria fer un nou retrat de Claudi. Serà el tercer, però no vé d'aquí. Aquest el vol fer situant-lo en el paisatge familiar, i vol que aquest no sigui únicament un fons per a la figura, sinó un altre personatge vivent, tan important com el model humà.

- Voldria arribar a obtenir una mena de diàleg de tu i el paisatge. No sé perquè em sembla que, si em surt bé, serà la meva millor obra i que un dia a venir servirà també per a explicar la teva. És clar que podria ésser que em sortís com aquella baluerna de Zuloaga, amb Barrés i el seu secret de Toledo... Però vull provar-ho i donar-me aquesta darrera oportunitat de fer una obra mestra...

- Darrera? Per què? Vols plegar de pintar?

- Suposa't que un dia em fessin plegar per força...

- Qui?... Bah! Estàs fort com un roure. Mai no has tingut cap malaltia...

- Val més que no en parlem. Però em faria il·lusió de fer-te aquest nou retrat. Temps endavant, qui sap si els crítics hi veuran una explicació d'alguns aspectes de la teva obra, la influència del teu poble, l'evolució del teu esperit. Totes aquelles històries, vaja, que la gent que té per ofici trobar tres peus al gat i misteris en les coses més clares, saben descobrir entre les ratlles i darrera dels colors! Farem pintura filosòfica!

I Llorenç esclafia a riure, com sempre que es referia als comentaris dels que viuen de l'obra dels altres, com ell deia. Tota la vida havia prescindit totalment dels crítics i de llurs opinions contradictòries. Pintava amb una ardor i una facilitat gairebé fisiològiques i acceptava amb la mateixa tranquil·litat les pintures encertades i les que no ho eren tant. Ell mateix, quan algú visitava el seu taller i contemplava les seves teles, deia:

- Això és un rave. Això és bo. Això no sé què és. Ja veureu, les coses em surten tal com em surten. No puc fer-hi més.

Aquesta vegada, però, volia fer una obra important, més que per ell, pel seu amic. Aquell retrat seria l'homenatge a l'escriptor admirat i l'expressió de l'afecte de tota una vida a l'home que havia sabut reeixir en l'art dels mots. I, qui sap, potser aquell homenatge seria el seu testament... Això, si tenia alguna cosa que deixar a la posteritat, alguna cosa per dir al món i que quedaria quan ell se n'anés, endut per alguna d'aquelles punxades alarmants.

Claudi es presta de bon grat a aquest desig del seu amic. La dificultat consisteix a trobar un lloc que Llorenç jutgi indicat per al retrat. Amb el bloc de notes, l'home hirsut que tothom coneix i que pocs estimen volta pels voltants, s'enfila pels pujols, mira d'encaixar la figura del poeta en l'ambient familiar. El mar ha d'ésser-hi, el mar, que és el miracle etern, el prodigi que transfigura tots els més eixuts paisatges i redimeix de les mesquinesses dels homes aquell recó de món. Arbres també: pins, que són eterns com el mar i duen sempre, en llur vetustat esvelta i nuosa, una diadema verda de joventut. Sense els pins i sense el mar, el retrat de Claudi Llopart no seria complet, ni es comprendria la seva obra.

Després d'uns quants dies de recerques, el lloc és trobat, i les sessions de posa poden començar. El pintor guia el seu model cap a l'indret que ha triat. És un promontori que es fica un xic endintre el mar, amb uns quants pins escabellats que s'han aferrat a l'estreta plataforma. Des d'allà, en graderies harmonioses, les cales i platges de la vila es despleguen fins a la franja blanca de les cases riberenques. Claudi deixa els fòtils de l'ofici i ensenya al seu amic, en un ample moviment circular, ple de l'orgull del propietari, el panorama.

- Què et sembla? No hi sents com a casa teva? No et sembla que totes les teves inspiracions reviuen ací, en aquest marc? Tu, aquí, recolzat en un pi, de cara al mar, amb la terra vermella que et serveix de peanya i les cases blanques que et fan de darrer terme... Això és el que volia trobar i ja ho veus: al capdavall, ho he aconseguit.

Mentre parla, desplega ja el cavallet, prepara la capsa dels colors, munta la tela.

- Com que vull fer un quadre ben gros, farem primer un esbós, i després ho traslladaré a l'altre tela. Completarem les sessions de posa al taller. I, si cal, encara que hàgim de llogar un carretó, ja ho acabarem tot aquí mateix...

Claudi Llopart s'ha assegut a un pedrís natural i contempla en silenci l'aigua.

- Bé, digues: t'agrada el lloc?

- Sí.

- ¿Hi havies estat mai? Però, ara que hi penso: de vailet, n'estic segur, hi havíem vingut algunes vegades. ¿Te'n recordes?

- Sí. Quan era jove, hi havia estat.

Llorenç Badia dóna voltes, cercant el lloc on el punt de vista sigui millor. A l'últim es decideix.

- Fet i fet, ja està bé així. No et moguis d'assegut.

I es posa a donar cops de carbó a la tela blanca. Aviat pren un pinzell fi i traça siluetes imprecises, fines ratlles que hauran d'omplir-se de color, de transformar-se en volums, que situen i fixen l'escenari, el cel, l'atmosfera, la llum d'aquella tarda d'estiu, el posat i àdhuc l'esperit de l'home que, al davant seu, mira el mar.

- ¡Tot just fa un any, i sembla que sigui una cosa tan remota!

La veu de Claudi ha trencat el silenci. Es una veu llunyana, la veu d'un home que es parla a si mateix, que parla amb el seu passat. Llorenç es mira el seu amic, amb la pipa que se li ha apagat penjada a les dents.

- I era aquí mateix! A aquesta hora! Sembla que si em tombo haig de veure-la una altra vegada, asseguda sota d'aquest pi, amb el llibre a la falda, i que tot ha de tornar a començar. M'envaeix aquella emoció del primer dia, aquell amor sobtat... Però ara no sóc jove i he sofert. ¿Que hi pensa ella, en mi? Deu estar enfeinada amb els seus amors, deu festejar amb aquell minyó...

La gelosia el rosega, com sempre que evoca el rival. Però és com una onada violenta, que es retira totseguit i deixa humida la sorra de la platja.

- ¡No ho pots saber, tu, el que ella era per mi! Aquí mateix! Veus una noia jove que et parla, i et fas la il·lusió que encara ets jove... Els ulls, la boca, el somriure i la

musica de la veu ja et deixen sense defensa. I després el desig va teixint a l'entorn de la figura d'ella tot el que la volta, el cel, els aires, els arbres, la terra que panteixa en el pic de l'estiu...I ella es converteix en la imatge del món, és tot el món per mi...

Llorenç dóna (inútils) pipades i es mira el seu amic. ¡Si pogués fixar l'expressió del seu rostre, tal com és ara!

-¿Oi que no és freqüent, trobar-te amb la bellesa? Doncs jo la vaig veure el primer cop que vaig poder contemplar el seu cos sortint de l'aigua, en una d'aquestes cales. Té, allà baix. I ara cerco aquella mateixa bellesa i no la trobo enlloc. En un rostre són els ulls, però mai no són els ulls grisos i transparents d'ella. En un altre, són les galtes de préssec, o la boca encesa, o la barbeta amb el clot de la boniquesa... Retrobo en un cos el caient de la cintura o la rodonesa de les espatlles, o els pits ~~rodons~~ alts i tivants, o les cames dretes i els turmells fins...Tota ella, no. Ella no existeix enlloc més que dintre meu.

Tampoc no podria dir res! Val més que pinti, i que deixi que la vinguda del cor faci el seu fet, que la confidència que el vent s'enduu alleugi aquell cor del seu dolor.

-¡Potser un dia ella també em trobarà a mancar! ¡Potser un dia li sabrà greu d'haver deixat de banda el meu amor! Ara no, ara deu oblidar-me, deu fer-ho expressament per arrencar-se àdhuc el record de les seves febleses. Tota per al nou amor! ¿Saps què és telefonar i tornar a telefonar, sense que et contestin mai altra cosa que: la senyoreta no hi és? ¿Saps què és escriure cartes i que no rebis cap contestació? Com si ella fos morta! ¿I ets tu que et sents mort, que no saps com fer-ho per continuar a viure, a parlar, a treballar, amb aquell pes de plom al damunt del cor! Després, és l'amiga que et vé a veure, que vé per dir-te que és inútil tot el que facis i el que intentis, que ella no vol saber res més de tu...¿Què pot fer-se, en un cas així? ¿Desafiar el ridícul? ¿Arribar al que calgui, al crim i tot, per recuperar l'amor perdut? Jo he estat feble. No he gosat fer res més. M'he resignat. He volgut imaginar-me que ~~Rina~~ era morta, i a estones ho aconsegueixo. Però avui, aquí...

Assenyala amb la mà aquella plataforma on es troben.

- No podies fer altra cosa. Segurament la teva aventura s'ha acabat en el millor moment. El dolor passarà i et quedarà el record. Si haguès continuat, en canvi...

S'abstreu un moment en una notació de verds i blaus que després desesperaran la seva paleta. Segueix:

- ¿Vaig dir-te el que em va passar amb Lluïsa? Li havia ofert, ja ho saps, de casar-me amb ella, i em pensava que es tornaria boja d'alegria. Creu-t'ho! Va començar a romansejar i a dir que si la seva vida, que si la seva llibertat, que si tomba i que si gira...Res, que vaig haver de deixar-li que s'ho pensés. I al viatge següent, ¿saps amb què va sortir-me? Doncs que havia trobat un xicot jove i que s'hi volia casar. Amb aquell, sí... Vaig haver-li de fer un regal de noces, encara. Oh, i que, segons ella, havia d'estar-li ben agraït, perquè m'havia estat franca, que si en lloc de dir-me que no, accepta i després em fa el salt amb l'altre... Ni dubtar-ne! Molt agraït, sí, senyora! Sort que aquest bestiar de les dones és molt abundant i variat i les substitutes es troben a la primera cantonada! Però resulta que segueixo estant sol, molt sol...

- Jo també estic sol. M'hi torno a acostumar, però em costa molt. Quan has provat el gust del diàleg, tornar-te a confinar en el monòleg és difícil... Sinó que, només que tanqui els ulls, la veig vivent en el meu pensament, i estic segur que aquesta llum interior m'auréola... Això, i uns versos que evoquen aquesta noia que ha passat com un llampec pel meu cel: vet'aquí tot el que em resta de l'aventura, com tu dius...

Llorenç Badia és escèptic. Aquella Dina del seu amic no deu ésser altra cosa, n'està segur, que una noia banal, sense cervell ni sentiments, igual que totes aquestes mosses que es rosteixen al sol en la platja. Devia voler jugar, per vanitat i per tafaneria, amb el foc, i quan ha estat a punt de cremar-se, s'ha esverat. Tot el que sigui fugir dels carrils normals i burgesos, festeig, casament amb vel blanc i dinar al Ritz, família respectable, fortuna decorosa, els sembla pecaminós i, pitjor encara, insensat. Segurament deu haver-se valgut de Claudi, i de la seva passió de tardania per a encendre el minyó que no acabava de decidir-se. Totes les dones són iguals! Fet i fet, el seu sermó d'aquell dia de Pàsqua fou balder. No hi havia cap por que Llopart fes

una atzagaiada! La noia inexperta, la víctima innocent de l'home madur tenia prou cap per a salvar-se sola i evitar tota possible relliscada!

Al capdavall, ~~era~~ igual que ell. Tan experimentat, tan foguejat, i anava a fer una atzagaiada d'un altre ordre, casant-se amb Lluïsa. Però ella, almenys, no havia ~~pas~~ perdut el cap. I ~~hi hi~~ havia d'estar-n'hi encara agraït. No fos aquell advertiment sinistre que el cor li dóna, potser sí que se n'alegraria. Lluïsa, tot el millor de Lluïsa, ja li ha quedat en aquells nus que va fer-ne fa cinc anys, calents de llum, i en els quals la plenitud de la dona sensual s'exhibeix ~~complaentment~~ impúdicament. S'ha atardat una mica massa en aquell amable replà de la seva existència. No ha de mancar algun altre model que s'avingui a prendre el lloc de la infidel. Tan bella i tot com Lluïsa, perquè Llorenç sap que la bellesa, al contrari del que s'imagina el seu amic, és freqüent en les dones joves,-freqüent i fugaç.-I, faci el que faci, haurà de resignar-se a ésser enganyat. ¡Destí dels homes, àdhuc dels que es creuen més irresistibles, més privats d'escrúpuls, més lliures de tota coacció sentimental!

Però els pensaments de Claudi Llopart segueixen el seu curs, indiferents als del seu amic. Llur diàleg és, com tots els diàlegs ~~de tots els homes~~ humans, un parell de monòlegs, alguna vegada paral.lels, que tenen ~~algun cop~~ de tant en tant un fons comú i un punt de coïncidència, però que ben sovint divergeixen, s'expressen en llenguatges diferents i manegen idees contradictòries sense que ni els mateixos interlocutors se n'~~adonguin~~ adonin.

-¡S'ha mort la il.lusió, s'ha mort el somni! Mai més no la tornaré a veure. I, si la veig, serà com si fos una altra, una altra que té un altre amor, que té uns altres sentiments, que viu una existència ben diferent de la que ja coneixia i estimava. ~~Hai-~~ Dina! ~~dit~~. Qui tornarà a ~~anomenar-te~~ conéixer-te amb aquest nom? Qui et mirarà com jo et mirava? Qui t'estimarà com jo t'he estimat?

I Llorenç Badia, maldant per fixar en quatre ratlles sumàries tota l'expressió del seu amic, aquella expressió misteriosa que només l'amor contrariat i idealitzat pel dolor pot comunicar al rostre dels homes, parla a bursades, canviant de temes com canvia de colors, ~~com~~ igual que passa de la corba tan coneguda de la Foixarda a la silueta ~~del~~

del seu amic, que és igualment familiar als seus pinzells.

- Acontenta't, doncs, amb aquest pensament, amb aquesta absència...Ella hi guanyarà, en sortirà embellida, potser et dictarà alguna pàgina que valdrà la pena. Els homes feliços, generalment, no fan belles obres, si no són de l'espècie dels egoïstes purs, dels que només saben acceptar i no es donen mai. Tu no ets d'aquests. Ni jo, encara que de vegades, en el meu tracte amb les dones, ho hagi semblat. ¿Què t'hauria donat de més, si tot hagués anat com tu volies fa uns mesos? ¿El do de la joventut? No! La joventut no es dóna ni s'encomana. Uns quants dies de felicitat, barrejats d'inquietuds. La societat us hauria bandejat, s'hauria escandalitzat davant del vostre gest. Les dues famílies s'haurien oposat, haurien fet bugada. Un respectable sentiment s'hauria convertit, sota la curiositat maligna del públic, en una passió senil de disbauxat, en un capritxi de vell verd que sedueix menors. I aviat hauríeu sentit que aquest ~~sentiment~~ de fàstic, que aquesta sensació de cosa impura se us encomanava. Un dia us hauríeu donat vergonya del vostre amor...No et moguis! Aquest sol, ara li vé de gust amagar-se darrera d'aquells núvols...I tot es torna gris, totes les tonalitats canvien...Ja ho saps, però; els colors i les formes no són més que aparences externes de les coses, onades lluminoses, bombardeig d'àtoms, què sé jo...I què són les coses?...Ah! si la Lluïsa s'hagués avingut a venir-me a fer les tasses de camamilla al vespre...No trobes que hauria estat un disbarat com una casa? Pobre noia! I és capaç de fer una bona casada...Almenys, aquesta ja està ben baquetejada...Diu que ja fas imprimir "La filla del rei d'Hongria"? M'agradaria que me'n llegissis trossos...Quan fem les sessions al meu taller duràs el manuscrit, oi? Com vas resoldre el problema de la passió del rei? Era això ~~el~~ que et feia encallar, no?

- Aquestes coses es resolen soles...Tot es resol sol. Un dia vaig adonar-me que no havia de tenir cap escrúpul per enfocar aquell amor incestuós. Ja veuràs, el rei d'Hongria només sofreix un miratge: creu trobar la muller perduda en la seva filla, i per això vol casar-s'hi. Es creu jove una altra vegada...Però la joventut no torna mai. Potser un dia també et llegiré uns versos que he fet sobre aquesta aventura [illegible]

lamentable que he viscut. Un dia, més endavant...Ningú no hi sabria veure més que unes expansions amb un ésser imaginari. Potser, si un dia les publico i algú les llegeix, si ella les llegeix, comprendrà què volen dir...Potser dirà: jo era aquella...

Només trobar-se davant d'aquell home, que és l'únic que sap el seu secret, l'únic que no el traïria mai, i ja es sentdut, insensiblement, a expansionar-se, a deixar vessar la recança, la melangia que sobreïxen del seu cor.

I Llorenç Badia, agullonat per aquella por que l'instint li dicta, de tenir comptat el temps, s'esforça a fixar l'expressió actual de Claudi, a perpetuar aquell moment. El sofriment interior afua les faccions del seu amic, les fa transparents, del foc que crema dins, com una llàntia davant d'una santa imatge. Dina! Quin nom!

- Ja veuràs com, d'aquí a uns mesos, tot això et semblarà un somni...Ja ho sé prou, que aquestes ferides es clouen soles. Tornaràs a trobar com l'amor silenciós de la teva dona és més confortador; com els fills, encara que es facin grans i sembli que se't deslliguen, segueixen essent els infants que feies saltar als genolls fa uns quants anys...Jo ho tingués, avui, tot això!...I el meu fillol, què? ¿Decidit a fer de picaplets? Pares rutinaris!

Pinta i enraona, entre pipada i pipada. El seu model mira encara el mar, el mar que canvia sempre, que en els seus espectacles fugissers sembla el millor espill de l'ànima humana. Hi ha ocells ingràvids que s'aturen a flor d'onada, monstres freds que viuen a les profunditats, naus ràpides que el solquen. Hi ha el vent que el fa dividir en mil muntanyes remoroses i llançar-lo a l'assalt de la costa. Hi ha l'escuma que el vesteix de blonda i les algues que s'entortolliguen als braços dels nedadors. El mar és etern i sempre és nou. Verd, blau, blanc de bromera, del color del cel i del color sinistre del plom. Mai no es cansaria de mirar-lo. Mai no es cansaria d'evocar-lo, de provar de descriure'l. Es el mar que ha dut la barca sense rems ni veles de la filla del rei d'Hongria cap al port de Marsella, i que després ha fet anar a parar la nau de la princesa desvalguda cap al recer segur del convent. Es el mar d'on neix cada dia, en un prodigi d'onades de seda i de perles, la divina Amfítrite. El mar de les sirenes i dels esculls. Clou els ulls, perquè li ha semblat veure, en una cala molt

pròxima, a mà dreta, una silueta de color de foc llançant-se amb un cabussó entre les mansos onades que es trenquen a flor de sorra.

- En penso que per avui ja n'hi ha prou...Costes, noi, costes d'atrapar! ara! No ets com quan et pintava per primera vegada! Ara que, aquesta cop, bé espero d'aconseguir alguna cosa millor que aquell cromo de xocolata que tens penjat al teu despatx...

Claudi Llopart s'aixeca, dóna una mirada a l'esbós. Fa temps que evita de mirar-se als miralls. Però ja ho sap prou, que ell és aquell home de cabells grisejants que s'està assegut, recolzat en un pi, amb l'aspecte fatigat, davant de l'aigua. Al seu entorn s'organitzen el cel i la terra, la muntanya i el mar, com a cortisans que voltessin un sobirà.

-No és encara ben bé això...Però tot anirà sortint. Un parell de dies més, i ja podré emprendre la tela grossa.

Es reparteixen el pes dels estris, i tornen poc a poc cap al poble. De dalt del turó de la Foixarda es veia baixar cap a la carretera un estol de noies de vestits clars, de minyons que baladrejaven, molt bruns en llurs camises i calces blanques. Se sent una cançó.

Claudi Llopart té por de reconèixer una veu i una figura. Apressa el pas per no topar amb la colla joiosa d'estiuejants. Llorenç, carregat amb el cavallet, esbufega per aconseguir-lo.

- De totes maneres ja es veu prou, que tu tens cinc anys menys que jo. Encara ets jove. Vas lleuger com una daina...

- Cinc anys! Quan érem joves nois, això feia molt d'efecte. Em semblaves un home, tot un home, al costat de la nostra colla de xicotets sense experiència...Fores tu qui ens va comunicar el secret de la roca foradada de la platja, te'n recordes? Què feliços ens vas fer!

Els seus ulls cerquen en un recó de costa que s'obre davant d'ells en una recolzada del camí, aquella famosa roca, i es meravella novament de trobar-la tan petita.

-Però aquests cinc anys ara han desaparegut. Tots dos som vells, em penso. Què ens resta encara per viure?

Li vénen a la memòria els mots pessimistes del seu amic i li sap greu d'haver pogut renóvar els pressentiments ~~funestes~~ que el burxen. Desvia el curs de les seves paraules:

-Deu anys, vint anys? Potser trenta. Haurem de viure del passat, fer de rendistes dels nostres records...Només són els joves, els que viuen de debò...Nosaltres ho fem veure...

S'encaminaven cap al poble blanc, coronat de vinyes i salabrós de mar, que els havia vist nèixer. I,dintre cada un d'ells,els pensaments ~~rebellaven~~ anaven obrint llur via ~~amagada~~ secreta de corcó.

Els records! Tenien vida propia, hom podia conversar-hi, hom podia fer-los sorgir del passat. Eren bravades de sentor, frases musicals, gust de llavis frescos, tacte setinat de pell colrada...

¿Era del passat o de la muntanya que ombrejava el camí que venia aquella olor marejadora de ginesta?

F I

París, juny-juliol 1943.